

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Lov 5. mai 1995 nr. 19

Lov om barnehager med forskrifter

Lov 5. mai 1995 nr. 19 om barnehager (med endringer senest ved lov 4. juli 2003 nr. 73) med forskrifter og departementets merknader til bestemmelsene

DEL 1. LOV 5. MAI 1995 NR. 19 OM BARNEHAGER

Kapittel I. Barnehagens formål, innhold og utforming

§ 1. Formål	7
§ 2. Barnehagens innhold	7
§ 3. Barnehagens utforming	7

Kapittel II. Foreldremedvirkning

§ 4. Foreldreråd og samarbeidsutvalg	8
§ 5. Felles samarbeidsutvalg for barnehage og skole	8
§ 6. Eierstyre opprettet etter kommuneloven § 11	8

Kapittel III. Ansvar og myndighet

§ 7. Kommunens ansvar	8
§ 7a. Samordnet opptaksprosess	8
[§ 7b. Offentlig tilskudd til private barnehager]	9
§ 8. Godkjenningsmyndigheten og forvaltning av statens driftstilskudd til private barnehager	9
§ 8a. Kontantstøtte – kommunenes plikt til å føre register	9
§ 9. Barn med funksjonshemming	9
§ 10. Tilsyn	10
§ 11. Barnehagemyndighetenes rett til innsyn	10
§ 11a. Kontantstøtte – barnehageeiers opplysningsplikt	10

Kapittel IV. Godkjenning og vedtekter

§ 12. Godkjenning	10
§ 13. Godkjenningsplikt	10
§ 14. Familiebarnehager	11
§ 15. Vedtekter	11
§ 15a. Foreldrebetaling	11

Kapittel V. Personalet

§ 16. Styreren	11
§ 17. Barnehagens øvrige personale	12
§ 18. Personale som arbeider i barnehagen på nattid	12
§ 19. Utlysning av stillinger	12
§ 20. Politiattest	12

Kapittel VI. Taushetsplikt og opplysningsplikt.

§ 21. Taushetsplikt	12
§ 22. Opplysningsplikt til sosialtjenesten	13
§ 23. Opplysningsplikt til barneverntjenesten	13

Kapittel VII. Forskjellige bestemmelser

§ 24. Øvingsopplæring	13
§ 25. Helsekontroll av barn og personale	13
§ 26.	13

Kapittel VIII. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 27. Ikrafttredelse. Endring av andre lover	14
--	----

DEL 2 FORSKRIFTER TIL LOV 5. MAI 1995 NR. 19 OM BARNEHAGER

1. Forskrift om barnehagens foreldreråd	15
2. Forskrift om barnehagens samarbeidsutvalg	15
3. Forskrift om familiebarnehager	16
4. Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon fra utdanningskravet til styrer	18
5. Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon fra utdanningskravet til pedagogisk leder	18
6. Forskrift om pedagogisk bemanning	19
7. Forskrift om politiattest i henhold til barnehageloven	20
8. Forskrift om rammeplan for barnehagen	21

DEL 3 MERKNADER TIL BESTEMMELSENE I LOVEN

§ 1. Formål	23
§ 2. Barnehagens innhold	24
§ 3. Barnehagens utforming	26
§ 4. Foreldreråd og samarbeidsutvalg	27
§ 5. Felles samarbeidsutvalg for barnehage og skole	28
§ 6. Eierstyre opprettet etter kommuneloven § 11	29
§ 7. Kommunens ansvar	30
§ 7a. Samordnet opptaksprosess i kommunen	32
[§ 7b. Offentlig tilskudd til private barnehager]	34
§ 8. Godkjenningsmyndigheten og forvaltning av statens driftstilskudd til private barnehager	34
§ 8a. Kontantstøtte – kommunens plikt til å føre register	35
§ 9. Barn med funksjonshemming	38

§ 10. Tilsyn	40
§ 11. Barnehagemyndighetenes rett til innsyn	43
§ 11a. Kontantstøtte – barnehageeiers opplysningsplikt	44
§ 12. Godkjenning	44
§ 13. Godkjenningsplikt	47
§ 14. Familiebarnehager	48
§ 15. Vedtekter	48
§ 15a. Foreldrebetaling	51
§ 16. Styresen	51
§ 17. Barnehagens øvrige personale	53
§ 18. Personale som arbeider i barnehagen på nattid	54
§ 19. Utlysning av stillinger	54
§ 20. Politiattest	55
§ 21. Taushetsplikt	57
§ 22. Opplysningsplikt til sosialtjenesten	58
§ 23. Opplysningsplikt til barneverntjenesten	58
§ 24. Øvingsopplæring	59
§ 25. Helsekontroll av barn og personale	60
§ 26.	60
§ 27. Ikrafttredelse. Endringer i andre lover	60

DEL 4 MERKNADER TIL FORSKRIFTENE

1. Forskrift om barnehagens forelderåd	61
2. Forskrift om barnehagens samarbeidsutvalg	62
3. Forskrift om familiebarnehager	65
4. Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon fra utdanningskravet til styrer	69
5. Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon fra utdanningskravet til pedagogisk leder	71
6. Forskrift om pedagogisk bemanning	72
7. Forskrift om politiattest i henhold til barnehageloven	74
8. Forskrift om rammeplan for barnehagen	78

DEL 5 VEDLEGG

1. Særlig om opptak av barn i offentlige barnehager	79
2. Særlig om foreldrenes innsynsrett ved opptak i offentlige barnehager ...	80
3. Forbrukerombudets brev 14.12.98 til kommunene i Norge	81
4. Departementets brev 20.02.01 til kommuner og fylkesmenn om retningslinjer for godkjenning av barnehager som i hovedsak baserer sin virksomhet på friluftsliv	85
5. Departementets brev 17.09.01 til fylkesmennene og kommunene om spørsmål knyttet til forståelsen av lov om barnehager § 16 om styrer ..	88

Del 1

Lov 5. mai 1995 nr. 19 om barnehager

KAPITTEL I. BARNEHAGENS FORMÅL, INNHOLD OG UTFORMING

§ 1. Formål

Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem.

Barnehagen skal hjelpe til med å gi barna en oppdragelse i samsvar med kristne grunnverdier.

Eiere av private barnehager kan i vedtektene bestemme at andre ledd ikke skal gjelde.

Private barnehager og barnehager eiet eller drevet av menigheter innen Den norske kirke, kan i vedtektene fastsette særlige bestemmelser om livssynsformål.

§ 2. Barnehagens innhold

Barnehagen skal være en pedagogisk tilrettelagt virksomhet.

Departementet skal fastsette en rammeplan for barnehagen. Rammeplanen skal gi retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver.

Barnehagens eier kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold. Samarbeidsutvalget for hver barnehage skal fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.

§ 3. Barnehagens utforming

Barnehagen skal ha lokaler og uteområde som er egnet for formålet ut fra hensynet til barnas alder og oppholdstid. Barna skal ha mulighet for varierte aktiviteter i trygge omgivelser.

Uteområdet skal normalt ligge i umiddelbar tilknytning til barnehagens lokaler.

KAPITTEL II. FORELDREMEDVIRKNING

§ 4. Foreldreråd og samarbeidsutvalg

For å sikre samarbeidet med barnas hjem, skal hver barnehage ha et foreldreråd og et samarbeidsutvalg.

Foreldrerådet består av foreldrene/de foresatte til alle barna i barnehagen.

Samarbeidsutvalget består av foreldre/foresatte og ansatte i barnehagen, slik at hver gruppe er likt representert. Barnehagens eier kan delta etter eget ønske, men ikke med flere representanter enn hver av de andre gruppene.

Departementet gir forskrifter om foreldrerådets og samarbeidsutvalgets oppgaver.

§ 5. Felles samarbeidsutvalg for barnehage og skole

Kommunen kan bestemme at det skal være felles samarbeidsutvalg for kommunal barnehage og grunnskole. Der begge parter ønsker det, kan det etableres tilsvarende ordning for privat barnehage og kommunal eller privat skole. Samarbeidsutvalget settes også i slike tilfeller sammen etter § 4 tredje ledd, men slik at foreldre/foresatte og ansatte fra både barnehagen og skolen skal være representert, jf. lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 11-1 femte ledd.

§ 6. Eierstyre opprettet etter kommuneloven § 11

Dersom kommunestyret oppretter eget styre for kommunale barnehager, jf. kommuneloven § 11, skal minst to representanter for foreldrene være med i styret. Har styret bare tre medlemmer, skal foreldrene ha én representant.

KAPITTEL III. ANSVAR OG MYNDIGHET

§ 7. Kommunens ansvar

Kommunen har ansvar for utbygging og drift av barnehager i kommunen.

Kommunen har plikt til å sørge for at det finnes et tilstrekkelig antall barnehageplasser for barn under opplæringspliktig alder.

Utbyggingsmønster og driftsformer skal tilpasses lokale forhold og behov.

Barnehager for samiske barn i samiske distrikt skal bygge på samisk språk og kultur.

§ 7a. Samordnet opptaksprosess i kommunen

Alle godkjente barnehager i kommunen skal samarbeide om opptak av barn. Kommunen skal legge til rette for en samordnet opptaksprosess, der det tas hensyn til barnehagenes mangfold og egenart. Brukernes ønsker og behov skal tillegges stor vekt ved selve opptaket. Ved en samordnet opptaksprosess skal likebehandling av barn og likebehandling av kommunale og private barnehager sikres.

[§ 7b. Offentlig tilskudd til private barnehager

Godkjente barnehager skal behandles likeverdig i forhold til offentlige tilskudd.

[Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om hva som menes med likeverdig behandling.]

§ 8. Godkjenningsmyndigheten og forvaltning av statens driftstilskudd til private barnehager

Kommunen godkjenner barnehager.

Før kommunen fatter vedtak om godkjenning etter denne lov, skal vilkår stilt i eller med hjemmel i annen lov være klarlagt.

Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen.

Kommunen forvalter tilskuddene til private barnehager i kommunen.

§ 8a. Kontantstøtte – kommunens plikt til å føre register

Hver kommune skal opprette og føre register til bruk for trygdekontorene i forbindelse med kontroll av beregning og utbetaling av kontantstøtte etter kontantstøtteleven.

Registeret kan samkjøres mot trygdekontorets register over mottakere av kontantstøtte.

Registeret skal inneholde opplysninger om:

- a. navn, fødselsnummer og adresse til barn i alderen 1 til 3 år som har barnehageplass med statlig driftstilskudd
- b. navn, fødselsnummer og adresse til den/de barnet bor fast hos
- c. avtalt ukentlig oppholdstid i barnehagen
- d. barnehagens navn, adresse og organisasjonsnummer
- e. tidspunktet for når barnet begynte i barnehagen, når det eventuelt fikk endret oppholdstiden, eller eventuelt sluttet i barnehagen.

Det er ikke tillatt å registrere andre opplysninger enn nevnt i bokstav a-e.

Registerføring skal skje på bakgrunn av innsamlede opplysninger fra barnehageeier. Registeret skal ajourføres månedlig. Kommunen fører kontroll med opplysningene fra barnehageeier.

Alle registrerte opplysninger skal oppbevares fram til barnet fyller 6 år. Opplysningene skal slettes fra registeret fra måneden etter at barnet fyller 6 år.

De registrerte har rett til å få opplyst hvilke opplysninger om dem selv eller deres barn som er registrert i registeret. Utlevering av opplysninger fra registeret til andre kan bare skje etter skriftlig avtale med den registrerte eller dens foresatte eller dersom utleveringen er hjemlet i lov.

Departementet kan gi regler om opprettelse, føring og sikring av register etter bestemmelsene her.

§ 9. Barn med funksjonshemming

Barn med funksjonshemming skal ha prioritet ved opptak, dersom barnet etter en sakkyndig vurdering er funnet å kunne ha nytte av opphold i barnehage. Den sakkyndige vurderingen skal foretas i samarbeid med den eller de som har foreldreansvaret. Den eller de som har foreldreansvaret avgjør endelig om barnet kan ha nytte av oppholdet.

Kommunen har ansvaret for at barn med funksjonshemming får plass i barnehage.

§ 10. Tilsyn

Kommunen fører det lokale tilsynet med virksomheter etter denne lov. Kommunen skal gi veiledning til barnehager, og kan gi pålegg om retting av uforvarlige eller ulovlige forhold ved godkjente eller godkjenningspliktige virksomheter. Hvis fristen for å etterkomme pålegget ikke overholdes, eller hvis forholdet ikke lar seg rette, kan kommunen vedta tidsbegrenset eller varig stenging av virksomheten. Kommunens stengingsvedtak skal sendes fylkesmannen til orientering. Vedtak om retting og stenging kan påklages til fylkesmannen.

Fylkesmannen har veiledningsansvar overfor kommuner og eiere av virksomheter etter denne lov, og kan av eget tiltak føre tilsvarende tilsyn som kommunen.

Fylkesmannens vedtak i første instans kan påklages til departementet.

§ 11. Barnehagemyndighetenes rett til innsyn

Kommunen og fylkesmannen er barnehagemyndighet etter denne lov.

Virksomhetens styrer eller eier plikter å gi barnehagemyndighetene de opplysninger som anses påkrevet for å utøve myndighetenes oppgaver etter denne lov.

Virksomhetens styrer eller eier plikter også å gi barnehagemyndighetene adgang til lokaler der det drives barnehage eller virksomhet som er eller kan være godkjenningspliktige etter denne lov.

§ 11a. Kontantstøtte – barnehageeiers opplysningsplikt

Barnehageeier plikter å gi barnets bostedskommune de opplysninger som er nødvendige for å kunne føre et register som nevnt i § 8a.

KAPITTEL IV. GODKJENNING OG VEDTEKTER

§ 12. Godkjenning

Virksomheter som tilfredsstiller gjeldende krav til barnehage har rett til godkjenning.

Godkjente virksomheter skal være registrert i Enhetsregisteret.

Ved godkjenningen fastsetter godkjenningsmyndigheten barnas leke- og oppholdsareal. Det kan settes begrensninger når det gjelder barnas alder og deres daglige eller ukentlige oppholdstid.

§ 13. Godkjenningsplikt

Virksomheter som gir tilsyn og omsorg for barn under opplæringspliktig alder, plikter å søke godkjenning som barnehage når:

- a. virksomheten er regelmessig og flertallet av barna har en ukentlig oppholdstid på mer enn 20 timer, og
- b. antall barn som er tilstede samtidig er 10 eller flere når barna er tre år eller eldre, eventuelt fem eller flere når barna er under tre år, og
- c. tilsynet utføres mot godtgjøring.

Virksomheter etter første ledd må være godkjent før driften settes igang.

§ 14. Familiebarnehager

Godkjenning av familiebarnehager omfatter både virksomhetens organisering og det enkelte hjem.

Departementet kan gi forskrifter om godkjenning og drift av familiebarnehager. Forskriftene kan fravike bestemmelsene i § 12 andre ledd og § 15 tredje ledd bokstav h.

§ 15. Vedtekter

Enhver barnehage skal ha vedtekter.

Vedtektene skal gi opplysninger som er av betydning for foreldrenes/de foresattes forhold til barnehagen.

Vedtektene skal inneholde bestemmelser om:

- a. eierforhold,
- b. formål, dersom eier ønsker særlige bestemmelser om livssyn etter § 1 fjerde ledd,
- c. eventuell reservasjon fra denne lov § 1 andre ledd, jf. tredje ledd,
- d. hvem som er opptaksmyndighet,
- e. opptakskriterier,
- f. opptaksperiode og oppsigelsesfrist,
- g. hvem som fastsetter foreldrebetalingen,
- h. leke- og oppholdsareal pr. barn og
- i. barnehagens åpningstid.

Barnehagens eier fastsetter selv de bestemmelsene i vedtektene som ikke følger av kommunens vilkår for kommunal støtte. Dersom kommunen har satt slike vilkår, skal disse fremgå av vedtektene.

Vedtektene skal henvise til eller gjengi den dokumentasjon barnehagen har for barnehagens internkontrollsystem.

Utkast til vedtekter skal legges frem ved søknad om godkjenning. Endelige vedtekter og vedtektsendringer skal sendes kommunen til orientering.

§ 15a. Foreldrebetaling

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om foreldrebetaling i barnehagen, herunder søskenmoderasjon og inntektsgradering.

KAPITTEL V. PERSONALET

§ 16. Styreren

Hver barnehage skal ha en styrer som har den daglige ledelsen av virksomheten.

Styreren skal ha utdanning som førskolelærer.

Når barnehage og grunnskole er organisert som én virksomhet, kan skolens rektor være styrer for barnehagen.

Kommunen kan i særlige tilfeller gi midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet etter andre ledd. Det kan knyttes vilkår til dispensasjonen. Departementet gir utfyllende forskrifter.

Departementet kan gi forskrifter om varig dispensasjon fra utdanningskravet.

§ 17. Barnehagens øvrige personale

Pedagogiske ledere må ha utdanning som førskolelærer.

Kommunen kan gi midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet. Det kan knyttes vilkår til dispensasjonen. Fylkesmannen kan i særlige tilfeller gi varig dispensasjon fra utdanningskravet. Departementet gir utfyllende forskrifter.

Bemanningen i barnehagen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet. Departementet gir utfyllende forskrifter om pedagogisk bemanning.

§ 18. Personale som arbeider i barnehagen på nattid

Utdanningskravet i § 17 første ledd gjelder ikke for personer som arbeider i barnehagen på nattid. Kommunen skal godkjenne bemanningsplanen og den enkelte ansettelsen.

Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen.

§ 19. Utlysning av stillinger

Barnehagens eier må ikke i utlysingen etter nye arbeidstakere eller på annen måte kreve at søkerne skal gi opplysninger om hvordan de stiller seg til politiske, religiøse eller kulturelle spørsmål, eller om de er medlemmer av lønnstakerorganisasjoner. Eier må heller ikke iverksette tiltak for å innhente slike opplysninger på annen måte.

Disse bestemmelsene gjelder ikke dersom eier har fastsatt særlige bestemmelser om livssyn i barnehagens vedtekter, og opplysningene er begrunnet i stillingens karakter og stillingen er av betydning for gjennomføringen av formålet. I tilfelle slike opplysninger vil bli krevet, må dette angis i utlysingen av stillingen.

§ 20. Politiattest

Den som skal arbeide i barnehage må legge frem tilfredsstillende politiattest. Attesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep mot barn.

Personer som er dømt for seksuelle overgrep mot barn, er utelukket fra arbeid i barnehager.

Kommunen kan kreve politiattest etter første ledd også for andre personer som regelmessig oppholder seg i barnehagen.

Departementet gir utfyllende forskrifter til denne paragrafen.

KAPITTEL VI. TAUSHETSPLIKT OG OPPLYSNINGSPLIKT

§ 21. Taushetsplikt

For virksomheter etter denne lov, gjelder reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 til 13f tilsvarende.

§ 22. Opplysningsplikt til sosialtjenesten

Barnehagepersonalet skal gi sosialtjenesten bistand i klientsaker. De skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som bør føre til tiltak fra sosialtjenestens side, og de skal av eget tiltak gi sosialtjenesten opplysninger om slike forhold. Av eget tiltak kan opplysninger bare gis etter samtykke fra klienten, eller så langt opplysningene ellers kan gis uten hinder av taushetsplikt. Opplysninger skal normalt gis av styrer.

§ 23. Opplysningsplikt til barneverntjenesten

Barnehagepersonalet skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side.

Uten hinder av taushetsplikt skal barnehagepersonalet av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. lov om barneverntjenester § 4-10, § 4-11, § 4-12, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige adferdsvansker, jf. samme lov § 4-24. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om barneverntjenester, plikter barnehagepersonalet å gi slike opplysninger. Opplysninger skal normalt gis av styrer.

KAPITTEL VII. FORSKJELLIGE BESTEMMELSER

§ 24. Øvingsopplæring

Barnehagens eier plikter å stille barnehagen til disposisjon for øvingsopplæring for studenter som tar førskolelærerutdanning.

Barnehagens styrer og pedagogiske ledere plikter å veilede studenter i slik øvingsopplæring.

§ 25. Helsekontroll av barn og personale

Før et barn begynner i barnehage, skal det legges frem erklæring om barnets helse. Der- som barnet har møtt til de ordinære undersøkelser på helsestasjon, kan slik erklæring gis av barnets foresatte.

Barnehagens personale har plikt til å gjennomgå adekvat tuberkulosekontroll.

§ 26.

Departementet kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

KAPITTEL VIII. IKRAFTTREDELSE OG ENDRINGER I ANDRE LOVER

§ 27. Ikrafttredelse. Endringer i andre lover

(...)

Del 2

Forskrifter til lov av 5. mai 1995 nr. 19 om barnehager

1. FORSKRIFT OM BARNEHAGENS FORELDRERÅD

(Gitt 1. desember 1995 med hjemmel i § 4 fjerde ledd)

§ 1. Oppgaver

Foreldrerådet skal fremme fellesinteressene til foreldrene og bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø.

§ 2. Rettigheter

Foreldrerådet skal bli forelagt og har rett til å uttale seg i saker som er viktige for foreldrenes forhold til barnehagen.

§ 3. Avstemning

Ved avstemning i foreldrerådet gis det én stemme for hvert barn, og vanlig flertallsvedtak gjelder.

2. FORSKRIFT OM BARNEHAGENS SAMARBEIDSUTVALG

(Gitt 1. desember 1995 med hjemmel i § 4 fjerde ledd)

§ 1. Oppgaver

Samarbeidsutvalget skal være et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ. Utvalget skal særlig være med å drøfte barnehagens ideelle grunnlag og arbeide for å fremme kontakt mellom barnehagen og lokalsamfunnet.

§ 2. Valg av representanter

Foreldrerådet og de ansatte velger hver det antallet representanter som skal sitte i barnehagens samarbeidsutvalg.

§ 3. Funksjonstid

Representantene for foreldrene og de ansatte velges for ett år av gangen. Funksjonstiden for eventuelle eierrepresentanter fastsettes av eier.

§ 4. Konstituering

Samarbeidsutvalget konstituerer seg selv.

§ 5. Avstemning

Dersom det må foretas avstemning i samarbeidsutvalget, har hver representant én stemme, og vanlig flertallsvedtak gjelder. Ved stemmelikhet har lederen dobbeltstemme.

§ 6. Rettigheter

Samarbeidsutvalget skal bli forelagt og har rett til å uttale seg i saker som er av viktighet for barnehagens innhold, virksomhet og forholdet til foreldrene. Slike saker er blant annet forslag til budsjett, driftsendringer, utnyttelse av ute- og innearealer m.m.

§ 7. Forholdet til eier og tilsynsmyndigheter

Samarbeidsutvalget skal påpeke overfor eier, og kan melde fra til kommunen eller fylkesmannen som tilsynsmyndighet, dersom barnehagen ikke drives innenfor de rammene som settes av gjeldende lover, forskrifter, barnehagens vedtekter og barnehagens budsjett.

§ 8. Styrers rettigheter

Styrer har møte-, tale- og forslagsrett i samarbeidsutvalget.

3. FORSKRIFT OM FAMILIEBARNEHAGER

(Gitt 1. desember 1995 med hjemmel i § 14)

§ 1. Godkjenning av organiseringen

Familiebarnehagen skal som hovedregel være et fellesskap mellom minst to hjem, eller mellom minst ett hjem og en vanlig barnehage. I særlige tilfeller kan kommunen godkjenne enkeltstående hjem som én familiebarnehage.

§ 2. Godkjenning av hjemmene

Virksomheten skal fortrinnsvis foregå i bebodde hjem.

Dersom bebodde hjem ikke kan skaffes, kan kommunen i særlige tilfeller godkjenne ubebodde lokaler som ett hjem i en familiebarnehage. Ved slik godkjenning skal lokalenes hjemlige kvaliteter vektlegges.

Ved godkjenning av det enkelte hjem skal det tas hensyn til om hjemmet egner seg for familiebarnehagedrift.

Det kan ikke gis godkjenning til doble grupper i ubebodde lokaler.

§ 3. Antall barn

Et hjem kan godkjennes for maksimalt fem barn over tre år som er tilstede samtidig. Et hjem som er egnet for det kan godkjennes for dobbel gruppe med maksimalt ti barn over tre år som er tilstede samtidig.

Det kan settes begrensning ved antall barn i et hjem på grunnlag av hjemmets egnethet.

Er flertallet av barna under tre år, må antallet reduseres.

Det skal som hovedregel være minst to barn i et familiebarnehagehjem.

Hjemmets egne barn under opplæringspliktig alder, som deltar i ordningen, teller med. I en familiebarnehagegruppe må minst halvparten av barna være andre enn hjemmets egne.

§ 4. Pedagogisk veiledning

I familiebarnehager skal det gis pedagogisk veiledning til assistenten i det enkelte hjem i barnehagens åpningstid. Den pedagogiske veilederen skal ha utdanning som førskolelærer.

§ 5. Midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet

Dersom det etter offentlig utlysning ikke melder seg søker med førskolelærerutdanning til stillingen som pedagogisk veileder for en familiebarnehage, kan kommunen, etter en samlet vurdering av den reelle kompetansen hos den det søkes dispensasjon for, gi midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet for ett år av gangen.

Midlertidig dispensasjon kan som hovedregel gis for maksimalt to år. I særlige tilfeller kan kommunen gi midlertidig dispensasjon for ytterligere ett år av gangen, maksimalt for fem år.

Kommunens vedtak i sak om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet kan påklages til fylkesmannen.

§ 6. Bemanningsnorm

I en familiebarnehage kan det være maksimalt 30 barn pr. førskolelærer.

Én assistent kan ha ansvaret for inntil fem barn der flertallet av barna er over tre år.

Bemanningen må være forsvarlig i forhold til barnas alderssammensetning.

4. FORSKRIFT OM MIDLERTIDIG OG VARIG DISPENSASJON FRA UTDANNINGSKRAVET TIL STYRER

(Gitt 1. desember 1995 med hjemmel i § 16 fjerde og femte ledd)

§ 1. Midlertidig dispensasjon

Kommunen kan, etter søknad fra barnehagens eier, innvilge midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet til styrer for inntil ett år av gangen etter at stillingen har vært offentlig utlyst og det ikke har meldt seg kvalifisert søker.

Etter en samlet vurdering av den reelle kompetansen hos den det søkes dispensasjon for, kan kommunen stille vilkår for eksempel om pedagogisk veiledning ved innvilgelse av dispensasjonen. I private barnehager kan veiledning gis av kommunen.

§ 2. Person under førskolelærerutdanning

Når den personen det søkes dispensasjon for deltar i desentralisert eller deltids førskolelærerutdanning, kan kommunen innvilge midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet inntil utdanningen er avsluttet.

§ 3. Klage

Kommunens vedtak i sak om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet kan påklages til fylkesmannen.

§ 4. Varig dispensasjon

Når stillingen som styrer har vært besatt med person som har hatt midlertidig dispensasjon fra denne forskrift § 1 i tre år, skal stillingen utlyses offentlig. Fylkesmannen kan innvilge varig dispensasjon fra utdanningskravet for vedkommende dersom det ikke melder seg kvalifisert søker og svært gode grunner taler for det. Søknad skal fremsettes av barnehagens eier og inneholde uttalelse fra kommunen.

5. FORSKRIFT OM MIDLERTIDIG OG VARIG DISPENSASJON FRA UTDANNINGSKRAVET TIL PEDAGOGISK LEDER

(Gitt 1. desember 1995 med hjemmel i § 17 andre ledd)

§ 1. Midlertidig dispensasjon

Kommunen kan, etter søknad fra barnehagens eier, innvilge midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet til pedagogisk leder for inntil to år av gangen, etter at stillingen har vært offentlig utlyst og det ikke har meldt seg kvalifisert søker.

Etter en samlet vurdering av den reelle kompetansen hos den det søkes dispensasjon for,

kan kommunen stille vilkår for eksempel om pedagogisk veiledning ved innvilgelse av dispensasjonen. I private barnehager kan veiledning gis av kommunen.

§ 2. Person under førskolelærerutdanning

Når den personen det søkes midlertidig dispensasjon for deltar i desentralisert eller deltids førskolelærerutdanning, kan kommunen innvilge midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet inntil utdanningen er avsluttet.

§ 3. Klage

Kommunens vedtak i sak om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet kan påklages til fylkesmannen.

§ 4. Varig dispensasjon

Når stillingen som pedagogisk leder har vært besatt med person som har hatt midlertidig dispensasjon etter denne forskrift § 1 i to år, skal stillingen utlyses offentlig. Fylkesmannen kan deretter innvilge varig dispensasjon fra utdanningskravet for vedkommende dersom det ikke melder seg kvalifisert søker. Det skal foretas en individuell vurdering av vedkommendes reelle kompetanse. Søknad skal fremsettes av barnehagens eier og inneholde uttalelse fra barnehagens styrer og kommunen.

6. FORSKRIFT OM PEDAGOGISK BEMANNING

(Gitt 1. desember 1995 med hjemmel i § 17 tredje ledd)

§ 1. Norm for pedagogisk bemanning

Det skal være én pedagogisk leder pr. 14-18 barn når barna er over tre år og én pedagogisk leder pr. 7-9 barn når barna er under tre år og barnas daglige oppholdstid er over seks timer. I barnehager der barna har kortere oppholdstid pr. dag, kan barnetallet økes noe pr. pedagogisk leder.

Fylkesmannen kan gi dispensasjon fra denne forskriften.

§ 2. Styrers administrasjonstid

Styrerens administrasjonstid kommer normalt i tillegg til normen for pedagogisk bemanning.

§ 3. Midlertidig dispensasjon

Kommunen kan innvilge midlertidig dispensasjon fra denne forskrift § 1 for inntil to år av gangen når det etter offentlig utlysing ikke melder seg søker som oppfyller utdanningskra-

vet i loven § 17 første ledd. Det skal foretas en konkret vurdering av hvordan barnehagens samlede pedagogiske bemanning best kan nyttes.

Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen.

7. FORSKRIFT OM POLITIATTEST

(Gitt 1. desember 1995 med hjemmel i § 20 tredje ledd)

§ 1. Innledende bestemmelse

Den som skal arbeide i barnehage skal legge frem tilfredsstillende attest fra politiet, se loven § 20 første ledd. Med «tilfredsstillende attest» etter barnehageloven § 20 menes en attest som viser om personen er siktet, tiltalt eller dømt for overtredelser av de bestemmelser i straffeloven som er nevnt i denne forskrift § 3 andre ledd. Tilfredsstillende attest er et vilkår for ansettelse. Attesten skal ikke være eldre enn 3 måneder.

Med «den som skal arbeide i barnehage» menes alt barnehagepersonale som har ulike arbeidsoppgaver i barnehagen, personer som innehar langvarige vikariater, vikarer tilknyttet en mer etablert vikarordning og sivilarbeidere.

Ved godkjenning av privat barnehage skal kommunen påse at det foreligger tilfredsstillende politiattest for eier, der eier selv skal arbeide i eller av andre grunner oppholde seg regelmessig i barnehagen.

§ 2. Virkeområde

Alle godkjente barnehager omfattes av forskriften.

§ 3. Politiattestens innhold

Av politiattesten skal det fremgå om personen er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep mot barn, se loven § 20 første ledd.

Med «seksuelle overgrep mot barn» menes overtredelser av straffeloven §§ 195, 196, 200 annet ledd og 201 bokstav c.

Forelegg, overføring til konfliktråd, påtaleunntatelser og frafalte siktelser og tiltaler skal ikke fremgå av attesten.

§ 4. Fremgangsmåte

Arbeidsgiver skal i utlysningsteksten gjøre søkere oppmerksom på at det vil bli krevd politiattest ved ansettelse, men at denne ikke skal legges ved søknaden. Attest skal kun kreves av den søkeren som tilbys stillingen. Politiattest skal foreligge før arbeidstaker tiltrer stillingen.

For utstedelse av attest gjelder lov 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering og forskrift 20. desember 1974 nr. 4 om strafferegistrering, med de unntak og presiseringer som fremgår av § 3 i forskriften her.

§ 5. Behandling av politiattest

Politiattesten skal oppbevares utilgjengelig for uvedkommende, og skal makuleres umiddelbart etter å ha vært benyttet i ansettelsessaken eller til det formålet den er innhentet, jf. forskriften § 4.

§ 6. Taushetsplikt

Den som får kjennskap til opplysninger gjennom en politiattest, plikter å hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til disse. Overtredelse kan straffes etter straffeloven § 121.

§ 7. Følger av ikke tilfredsstillende politiattest

Dersom den som tilbys arbeid i barnehagen ikke kan fremlegge tilfredsstillende politiattest, kan vedkommende ikke arbeide der.

Kommunen kan nekte godkjenning av barnehage, dersom det etter krav om politiattest i medhold av loven § 20 tredje ledd ikke legges frem politiattest eller legges frem en attest som ikke er tilfredsstillende.

8. FORSKRIFT OM RAMMEPLAN FOR BARNEHAGEN

(Gitt 1. desember 1995 med hjemmel i § 2)

Det vises til rundskriv Q-0903.

Del 3

Merknader til loven

KAPITTEL I. BARNEHAGENS FORMÅL, INNHOLD OG UTFORMING

§ 1. Formål

Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem.

Barnehagen skal hjelpe til med å gi barna en oppdragelse i samsvar med kristne grunnverdier.

Eiere av private barnehager kan i vedtektene bestemme at andre ledd ikke skal gjelde.

Private barnehager og barnehager eiet eller drevet av menigheter innen Den norske kirke, kan i vedtektene fastsette særlige bestemmelser om livssynsformål.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Overordnet hensikt med formålsbestemmelsen er å legge verdigrunnet og sikre kvaliteten på barnehagens innhold og arbeidsform. Sammen med rammeplanen, jf. § 2, ønsker en å gi barnehagen holdepunkter for praktiseringen av bestemmelsen. Samtidig klargjøres forholdet til det kristne verdigrunnet for de private barnehagene.

Barneparker, lekestuer på kjøpesentre, dagmammaer o.l. omfattes ikke av loven, jf. § 13. Barn i barnehage som har fått vedtak om utsatt skolestart, jf. opplæringslova § 2-1 tredje ledd vil fortsatt regnes som barnehagebarn.

Første ledd:

Første ledd gir vide rammer for mål og innhold i barnehagen med hensyn til de pedagogiske forpliktelsene barnehagen har, men setter ingen spesifikke krav til omfang eller nivå. Barnehagen skal bygge på eksisterende kunnskaper om barns utvikling og behov. Den skal legge forholdene tilrette for selvtutfoldelse gjennom allsidig lek, utvikling av toleranse og omsorg for andre, sikre individuell oppfølging, støtte og stimulering. En nærmere konkretisering er gitt i rammeplanen for barnehagen, jf. § 2 andre ledd.

Aktivitetene i barnehagen skal skje i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem. Foreldreansvaret innebærer at foreldrene har et omsorgsansvar for barnet, at de har bestemmelsesrett på barnets vegne og at det er foreldrene som har ansvaret for barnets oppdragelse, jf. barneloven § 30. I den tiden barnet er i barnehagen tar barnehagen seg av deler av omsorgs- og oppdrageroppgavene.

Fordi foreldrene har ansvaret for barnets oppdragelse skal barnehagen drives i samsvar med de ønsker foreldrene har for omsorg og oppdragelse av barna. At aktivitetene skal skje i nær forståelse og samarbeid med hjemmene er imidlertid ikke ensbetydende med at for-

eldrene kan detaljstyre barnehagen. På den annen side er det klart at barnehagen i visse tilfeller må be foreldrene om særskilt samtykke. Dette gjelder for aktiviteter som ikke kan sies å falle inn under barnehagens ordinære virksomhet, og som foreldrene ikke kan sies å ha godtatt ved å ha tatt imot barnehageplassen. Ved uenighet om aktiviteter o.l. må barnehagen velge en linje som hjemmene i alminnelighet vil kunne samles om.

Annet ledd:

Begrepet «oppdragelse i samsvar med kristne grunnverdier» inneholder to hovedelementer, kristne etiske normer som ærlighet, toleranse, rettferdighet, tilgivelse o.l. og den kristne tro og lære. De kristne etiske normene representerer et verdigrunnlag som er anerkjent og akseptert, og det er dette verdigrunnlaget barnehagen skal arbeide ut i fra. Praktiseringen av annet ledd er nærmere utdypet i rammeplanens kapittel 2 og 5.

Tredje ledd:

Tredje ledd gir anledning for eiere av private barnehager til å reservere seg fra bestemmelsen om at oppdragelsen skal skje i samsvar med kristne grunnverdier. Det skal gå frem av vedtektene at eieren har reservert seg på denne måten, jf. § 15 tredje ledd bokstav c. Barnehagen kan da drives uten bestemmelser om verdigrunnlag, eller barnehageeieren kan vedtektsfeste et annet livssynsformål enn det kristne.

Foreldre som tar i mot plass i disse barnehagene, forutsettes å ha akseptert den livssynsmessige forankringen eieren har fastsatt i vedtektene. Barnehagen skal være en fullverdig pedagogisk virksomhet etter barnehageloven og de deler av rammeplanen som ikke omhandler det kristne verdigrunnlaget.

Fjerde ledd:

Fjerde ledd slår fast at private barnehager og barnehager eiet eller drevet av menigheter innen Den norske kirke kan fastsette særlige bestemmelser om livssynsformål i barnehagens vedtekter, jf. § 15 tredje ledd bokstav b. Dersom slike særlige bestemmelser har et kristent innhold, betraktes de som et supplement til formålsbestemmelsens kristne verdigrunnlag, og gir dermed grunnlag for en utvidet praktisering av det kristne verdigrunnlaget i forhold til det formålsbestemmelsen alene og rammeplanen gir grunnlag for. Når vedtektenes formulering om kristent verdigrunnlag ikke er identiske med lovens, anses barnehagen å ha benyttet seg av sin rett etter fjerde ledd. Likeverdige med egne livssynsformuleringer er en vedtektsbestemmelse om at barnehagen vil legge en vid praktisering av lovens kristne formål til grunn for sin virksomhet.

Foreldre som tar i mot plass i en barnehage med vedtekt om særskilt livssyn, forutsettes å ha akseptert at barnehagen har en vid praktisering av formålsbestemmelsen. Livssynsbarnehager skal være fullverdige pedagogiske virksomheter etter barnehageloven og rammeplanen.

Departementet har ikke gitt nærmere retningslinjer for det kristne innholdet i barnehager med en vid praktisering av formålsbestemmelsen.

§ 2. Barnehagens innhold

Barnehagen skal være en pedagogisk tilrettelagt virksomhet.

Departementet skal fastsette en rammeplan for barnehagen. Rammeplanen skal gi retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver.

Barnehagens eier kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold. Samarbeidsutvalget for hver barnehage skal fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Intensjonen med rammeplanen er å gi rammer for barnehagens arbeid med mål og innhold. Rammeplanen gir også veiledning til ansatte og foreldre. Bestemmelsen skal, sammen med § 1 om formål med barnehagen, sikre den innholdsmessige kvaliteten i barnehagen og gi alle barnehagebarn et likeverdig pedagogisk tilbud. Bestemmelsen må ses i sammenheng med §§ 4 og 5 om foreldreråd og samarbeidsutvalg, § 15 om vedtekter og §§ 16, 17 og 18 om barnehagens personale.

Første ledd:

Første ledd slår fast at barnehagen skal være en pedagogisk tilrettelagt virksomhet. Dette sikres blant annet ved at det i §§ 16 og 17 er stilt krav om at styrer og pedagogiske ledere skal ha utdanning som førskolelærere. I «pedagogisk tilrettelagt virksomhet» ligger at barnehagen skal gi barna et miljø som sikrer dem individuell og gruppevis omsorg og støtte, stimulering, utfoldelse, læring og etisk veiledning.

Annet ledd:

Annet ledd pålegger departementet å fastsette en rammeplan for barnehagen. Rammeplanen er en forskrift til loven, som bygger på lovens formålsbestemmelse og skal brukes av alle barnehager uansett driftsform.

Rammeplanen angir forpliktende mål som barnehagen skal arbeide i retning av, krav til kvalitet i det sosiale samspillet i hverdagen og fem fagområder som alle barnehager skal arbeide med i løpet av barnehageåret:

- samfunn, religion og etikk
- estetiske fag
- språk, tekst og kommunikasjon
- natur, miljø og teknikk
- fysisk aktivitet og helse.

Barna og deres foreldre har rett til å forvente at alle barnehager arbeider i retning av de mål som er satt.

Rammeplanen legger ikke detaljerte føringer som vil hindre lokal tilpasning og variasjon.

Tredje ledd:

Etter tredje ledd kan barnehagens eier tilpasse rammeplanen til lokale forhold. Som omtalt under annet ledd, angir planen de mål barnehagen skal arbeide i retning av, krav til det sosiale samspillet og fem fagområder som alle barn i barnehager skal ha erfaring med i løpet av et barnehageår. Omfanget av og på hvilken måte den enkelte barnehage kan oppfylle disse kravene vil avhenge av barnehagens driftsform, åpningstid, barnas alder, barnegruppens størrelse og sammensetting og tilgang på kvalifisert personale. Dette er en del av den lokale tilpasningen. Likeledes vil den nærmere forankring i nærmiljø og lokal-samfunn være ledd i denne tilpasningen. Den lokale tilpasningen kan gå frem av for eksempel kommunale rammeplaner for kommunens barnehager eller av barnehagens vedtekter, jf. loven § 15.

For å sikre foreldrene reell medvirkning, fastslår loven at barnehagens samarbeidsutvalg skal fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.

Årsplanen har to viktige funksjoner:

- den skal være et grunnlagsdokument for den enkelte førskolelærer, øvrige medarbeidere

og for personalgruppen som team. Den er et utgangspunkt for samarbeidet med foreldrene. Årsplanen skal bidra til å styre og vurdere det som foregår i barnehagen og – den skal gi konkret og profesjonell informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til eiere av barnehagen, politikere, ansatte i kommunen, barnehagens samarbeidspartnere og andre interesserte.

Årsplanen skal bygge på rammeplanen, eierens eventuelle retningslinjer for lokal tilpasning av planen og avspeile vedtektenes eventuelle bestemmelser om formål, jf. loven § 1 tredje og fjerde ledd og § 15 tredje ledd bokstav b og c.

Rammeplanen gir nærmere veiledning i årsplanlegging.

§ 3. Barnehagens utforming

Barnehagen skal ha lokaler og uteområde som er egnet for formålet ut fra hensynet til barnas alder og oppholdstid. Barna skal ha mulighet for varierte aktiviteter i trygge omgivelser.

Uteområdet skal normalt ligge i umiddelbar tilknytning til barnehagens lokaler.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

De fysiske rammene som omgir barnet er viktige for å kunne gi et allsidig, stimulerende og trygt miljø. Hensiktsmessige løsninger på uteområdet, barnas leke- og oppholdsrom og krav til inneklimate legger grunnlaget for de mulighetene barnehagen har til å gi rom for allsidighet i gjøremål og aktiviteter. Bestemmelsen må ses i nær sammenheng med § 12 om godkjenning.

Første ledd:

Barnehagens arealer består av lokaler og uteområde. Lokalene og uteområdet skal være egnet for formålet. «Formålet» henviser til loven § 1 første ledd. Om kravet «egnet for formålet» er oppfylt, beror på en skjønnsmessig helhetsvurdering fra godkjenningsmyndighetens side. Barnehagens lokaler defineres som rommene barnehagen holder til i. Lokalenes utforming (god plass, hensiktsmessig planløsning) bør gi et godt grunnlag for fleksibel utnyttning og rasjonell drift. For de fleste barnehager er uteområdet det avgrensede området der barnehagen har sine lekeapparater og utendørsaktiviteter. Om et uteområde er egnet vil også bero på muligheten til å ta i bruk tilgrensende arealer for utelek, se annet ledd.

Lokalene og uteområdet må ses i sammenheng med barnas alder og oppholdstid. Alle barn trenger plass til allsidig lek og utfoldelse, og også plass til rolige aktiviteter. Små barn trenger i tillegg gode stellemuligheter og avskjermet soveplass. Lokalene og uteområdet kan være av en slik karakter at godkjenningsmyndigheten bør sette begrensninger i oppholdstid og/eller barnas alder, se § 12 tredje ledd.

Barnehager som skal ha åpent på nattid, må godkjennes med tanke på at stelle- og soveplass skal være tilpasset bruken på denne tiden av døgnet. Barnas soveplass skal være tilfredsstillende kvalitet.

Første ledds andre setning stiller opp en rettesnor for skjønnnet. Lokaler og uteområde skal gi barna mulighet for «varierte aktiviteter» i «trygge omgivelser». Dette gjelder så vel utendørs som innendørs. I skjønnsvurderingen kan følgende sentrale funksjonskrav være veiledende:

det skal være mulig å ha aktivitet i større eller mindre grupper, det skal være mulig å skille fysisk utfoldelse, rolig og konsentrert lek og hvile, det skal være mulig å ivareta den personlige hygiene for hvert enkelt barn og måltider skal kunne organiseres på en praktisk og trivselsfremmende måte.

Svakheter på enkelte områder kan i spesielle tilfeller kompenseres ved andre særlige kvaliteter. Dersom manglene på et enkelt område er av en slik karakter at det ikke er mulig å drive en forsvarlig virksomhet under trygge forhold, skal godkjenning nektes, jf. § 12, selv om andre egenskaper ved lokalene er tilfredsstillende.

Annet ledd:

Barnehagens uteområde vil for de fleste barnehager normalt ligge i umiddelbar tilknytning til barnehagens lokaler. En barnehage kan likevel få godkjenning, jf. § 12, selv om barnehagen ikke kan sies å ha et eget uteområde som for eksempel er stort nok i henhold til den veiledende normen. Har barnehagen muligheter for å benytte et annet område i nærheten, kan dette veie opp for noen av manglene ved eget uteområde. Hvorvidt det er for langt til et alternativt uteområde, vil blant annet bero på hvor lang tid det tar og hvor trygt det er å forflytte seg dit. Godkjenningsmyndigheten må også vurdere hvor trygt det alternative området er. For eksempel vil en familiebarnehage som ligger ut mot en trafikkert hovedvei være avhengig av å ha et sikret uteområde tilknyttet barnehagen. Loven sier at uteområdet «normalt» skal ligge i umiddelbar tilknytning til barnehagen. Vurderingen av dette vil være skjønnsmessig, og det vil stilles ulike krav avhengig av om barnehagen befinner seg i bykjernen eller i landlige omgivelser.

KAPITTEL II. FORELDREMEDVIRKNING

§ 4. Foreldreråd og samarbeidsutvalg

For å sikre samarbeidet med barnas hjem, skal hver barnehage ha et foreldreråd og et samarbeidsutvalg.

Foreldrerådet består av foreldrene/de foresatte til alle barna i barnehagen.

Samarbeidsutvalget består av foreldre/foresatte og ansatte i barnehagen, slik at hver gruppe er likt representert. Barnehagens eier kan delta etter eget ønske, men ikke med flere representanter enn hver av de andre gruppene.

Departementet gir forskrifter om foreldrerådets og samarbeidsutvalgets oppgaver.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Bestemmelsen må ses i sammenheng med loven § 1 om at barn skal gis gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem. Intensjonen med foreldreråd og samarbeidsutvalg er at disse organene skal ha mulighet til å ivareta foreldrenes kontakt med barnehagen på en aktiv måte.

Første ledd:

Bestemmelsen gir alle barnehager pålegg om å opprette et foreldreråd og et samarbeidsutvalg. Disse organene skal være med å sikre og fremme samarbeidet mellom barnehagen og barnas hjem. Det er eier som har ansvaret for at organene etableres.

Annet ledd:

Foreldrerådet er det organet som skal bestå av foreldrene/foresatte til alle barna i barnehagen. Ingen behøver å velges, alle er automatisk med i foreldrerådet i kraft av å være foreldre eller foresatte. Det er vesentlig at det finnes et forum der alle foreldrene kan møtes og utveksle sine tanker om barnehagen og diskutere med hverandre. Foreldrerådet velger representanter som representerer foreldrene i samarbeidsutvalget. Det vises til forskriften om foreldrerådet og merknadene til denne, se del 4.

Tredje ledd:

Tredje ledd fastslår samarbeidsutvalgets sammensetning. Samarbeidsutvalget skal først og fremst ivareta samarbeidet mellom barnehagen og foreldrene, og samarbeidsutvalget skal bestå av foreldre/foresatte og ansatte i barnehagen. Eier kan delta i samarbeidsutvalget etter eget ønske. Det vises til forskriften om samarbeidsutvalget og merknadene til denne, se del 4.

Kommunen kan forbeholde seg rett til å sitte i samarbeidsutvalget i en privat, fylkeskommunal eller statlig barnehage, dersom kommunen gir økonomisk støtte til barnehagen. I et slikt tilfelle vil representasjon fra kommunens side kunne stilles som et vilkår ved å gi støtte til barnehagen.

Samarbeidsutvalget skal fastsette årsplanen for barnehagens pedagogiske virksomhet, jf. § 2 tredje ledd.

Fjerde ledd:

Bestemmelsen pålegger departementet å gi forskrifter om foreldrerådets og samarbeidsutvalgets oppgaver. I tillegg til den lovpålagte oppgaven for samarbeidsutvalget med å fastsette årsplan, kan både foreldrerådet og samarbeidsutvalget bli pålagt andre oppgaver gjennom forskriftsbestemmelsene.

§ 5. Felles samarbeidsutvalg for barnehage og skole

Kommunen kan bestemme at det skal være felles samarbeidsutvalg for kommunal barnehage og grunnskole. Der begge parter ønsker det, kan det etableres tilsvarende ordning for privat barnehage og kommunal eller privat skole. Samarbeidsutvalget settes også i slike tilfeller sammen etter § 4 tredje ledd, men slik at foreldre/foresatte og ansatte fra både barnehagen og skolen skal være representert, jf. lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova) § 11-1 femte ledd.

Merknad:

Fleksible løsninger er vesentlig med den typen bosettinger vi har i Norge. I små samfunn der barnehagebarn og grunnskolebarn tilsammen bare utgjør noen få titalls barn, kan felles ledelse av og felles organer for barnehage og skole være en god løsning.

Etter denne bestemmelsen har kommunen adgang til å opprette felles samarbeidsutvalg for kommunal barnehage og grunnskole. Tilsvarende ordning kan etableres for privat barnehage og kommunal eller privat grunnskole. Når en privat barnehage og en kommunal grunnskole etablerer et felles samarbeidsutvalg, er det en forutsetning at den private eieren ønsker en slik ordning. Prinsippene i § 4 om samarbeidsutvalgets sammensetning og eiers rett til å delta, gjelder tilsvarende når det opprettes felles samarbeidsutvalg for barnehage og grunnskole.

Felles samarbeidsutvalg er spesielt aktuelt der det er små barnehage- og skoleenheter. I mange tilfeller er det i tillegg de samme foreldrene/foresatte som har barn både i barnehagen og i grunnskolen. På grunn av dette kan det bli få foreldre tilgjengelig til å sitte i foreldreråd for skolen og samarbeidsutvalg for barnehagen.

Når det gjelder krav til sammensetning av det felles samarbeidsutvalget, viser loven til opplæringslova § 11-1 femte ledd. Det riktige må være opplæringslova § 11-1 fjerde ledd. Etter opplæringslova er det krav om elevrepresentasjon. For det felles samarbeidsutvalget for barnehage og skole har dette den betydningen at det i et slikt utvalg også vil sitte en elevrepresentant. Når samarbeidsutvalget behandler saker om barnehagen, kan elevrepresentanten ikke være til stede, da han eller hun ikke skal ivareta barnehagens interesser.

Når barnehagen og skolen er organisert som én virksomhet, kan rektor være styrer for denne, jf. § 16 tredje ledd.

§ 6. Eierstyre opprettet etter kommuneloven § 11

Dersom kommunestyret oppretter eget styre for kommunale barnehager, jf. kommuneloven § 11, skal minst to representanter for foreldrene være med i styret. Har styret bare tre medlemmer, skal foreldrene ha én representant.

Merknad:

Formålet med bestemmelsen er å sikre foreldreinnflytelsen i kommunale eierstyrer.

Etter kommuneloven § 11 kan kommunestyret opprette eget styre for kommunale bedrifter, institusjoner o.l., så som barnehager. Det er kommunestyret som gir bestemmelser om styrets sammensetning, men etter barnehageloven skal representanter for foreldrene være representert i et slikt eierstyre. Kommuneloven § 11 nr. 1 annet punktum slår fast at minste medlemstall er tre, og barnehageloven § 6 annet punktum sikrer foreldrene én representant blant disse.

Eierstyret skal ivareta eieroppgavene, så som organisering, budsjett og andre avgjørelser som angår virksomhetens drift. Dette vil særlig være vedtektsfastsetting og opptak i barnehagene. Eierstyret skal ikke ha oppgaver som ligger under godkjennings- og tilsynsmyndigheten.

I de fleste tilfellene vil nok kommunene opprette ett eierstyre som har ansvaret for alle de kommunale barnehagene i kommunen. For større kommuner kan det være praktisk å opprette ett eierstyre i hver kommunedel/bydel. Det kan også opprettes ett eierstyre for hver barnehage. Kommunen står fritt til å velge hvilken løsning som passer best til de lokale forholdene. Dersom kommunen har opprettet eierstyre etter kommuneloven § 11, kommer dette i tillegg til barnehagens samarbeidsutvalg.

KAPITTEL III. ANSVAR OG MYNDIGHET

§ 7. Kommunens ansvar

Kommunen har ansvar for utbygging og drift av barnehager i kommunen.

Kommunen har plikt til å sørge for at det finnes et tilstrekkelig antall barnehageplasser for barn under opplæringspliktig alder.

Utbyggingsmønster og driftsformer skal tilpasses lokale forhold og behov.

Barnehager for samiske barn i samiske distrikt skal bygge på samisk språk og kultur.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Bestemmelsen pålegger kommunen et overordnet ansvar for å sikre barn gode oppvekstvilkår gjennom å tilby gode barnehageplasser.

Første ledd:

Første ledd legger ikke noe rettslig ansvar på kommunen, men markerer at barnehageutbygging først og fremst er en kommunal oppgave. Verken barnehageloven eller reglene for statlig tilskudd gir kommunen anledning til å vurdere ønskeligheten av at en privat barnehage etableres. Hvis kommunen ønsker å ha påvirkning overfor private barnehager, må dette gjøres gjennom vilkår ved kommunal støtte til den private barnehagen. Se for øvrig kommentarer til § 15 fjerde ledd.

Annet ledd:

Annet ledd er en ny bestemmelse som sier at kommunen har plikt til å sørge for at det finnes et tilstrekkelig antall barnehageplasser for barn under opplæringspliktig alder. Forarbeider til lovendringen er Ot.prp. nr. 76 (2002–2003) og Innst.O. nr. 128 (2002–2003). Se også St.meld. nr. 27 (1999–2000).

Bestemmelsen tydeliggjør kommunens ansvar for utbygging og drift av barnehager i kommunen. Det er med dette en lovpålagt oppgave for kommunen å sørge for et tilstrekkelig antall barnehageplasser. Dette gir kommunen en sterkere forpliktelse til å prioritere etablering av barnehager. For å oppfylle plikten forutsettes det at kommunen arbeider aktivt for å nå målet om full behovsdekning. Kommunen kan sikre dette ved etablering og drift av barnehager og/eller ved å gi støtte til private barnehager og private utbyggere. Departementet vil følge opp endringen i § 7 ved å evaluere gjennomføringen.

Kommunen skal kjenne til behovet for barnehageplasser. Det er opp til kommunen selv å fastsette hva som er det reelle behovet for barnehageplasser i kommunen. Kommunen er ikke pålagt å ha et bestemt antall plasser eller en bestemt dekningsprosent. Samordnet opptaksprosess (§ 7a) og utvidet innsynsrett (§ 11) gir kommunen redskaper til å finne frem til behovet for barnehageplasser i kommunen. Det kan være hensiktsmessig at kommunen regelmessig foretar lokale behovsundersøkelser og integrerer barnehager i den øvrige areal- og tjenestepanlegging.

Kommunen har ansvaret for å sikre at det samlede barnehagetilbudet i kommunen er godt og i samsvar med behovet. Dette stiller krav til sammensetningen og omfanget av barnehagetilbudet i hver kommune, og evne til å endre og utvikle tilbudet etter behovene i befolkningen. Dette vil blant annet bety at kommunen bør ha et tilstrekkelig tilbud av hel- og deltids-plasser og at barnehagene bør ha åpningstider som er tilpasset familienes ønsker og behov.

Kommunens plikt gir ingen korresponderende rettighet til den enkelte familie eller det enkelte barn. Det vil si at bestemmelsen ikke vil innebære en rett som den enkelte har et rettskrav på å få oppfylt.

Tredje ledd:

Utbyggingsmønster og driftsformer skal bygge på kunnskap om lokale forhold og behov. Utbyggingsmønsteret vil variere fra kommune til kommune, og en viktig faktor er kommunens størrelse og geografiske områder. Vidstrakte områder med spredt bebyggelse krever et annet mønster enn små bykommuner med tett bosetting.

Tilsvarende vil lokale forhold og behov være avgjørende for valg av driftsform. Med driftsform menes blant annet åpningstid, fleksibilitet i forhold til når barna bør være tilstede for ikke å gå glipp av det pedagogiske tilbudet, den daglige og totale organiseringen m.m. Foreldrenes yrkessituasjon og arbeidstid kan være momenter som er med på å avgjøre hvilken driftsform som er hensiktsmessige å velge. Behovet for plass og type plass vil kunne variere fra barn til barn, og ut i fra dette skal barnehageeier så langt det er mulig tilpasse tilbudet.

Fjerde ledd:

Samene er anerkjent som en egen urbefolkningsgruppe med rett til å sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt nærings- og samfunnsliv. Sameloven med språkreglene, Grunnloven § 110 A om samenes status, opprettelse av Sametinget, FNs barnekonvensjon av 1989 og ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger, pålegger staten gjennom lovgivning og administrative tiltak å tilrettelegge forholdene for den samiske befolkning. Dette er fulgt opp i barnehageloven, og tydeliggjøres i fjerde ledd.

Barnehager for samiske barn som ligger i samiske distrikt, er etter loven pålagt å skulle bygge på samisk språk og kultur. Lov av 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold definerer i § 2-6 hvem som kan erklære seg som same:

Alle som avgir erklæring om at de oppfatter seg selv som same, og som enten

a) har samisk som hjemmespråk, eller

b) har eller har hatt forelder, besteforelder eller oldeforelder med samisk som hjemmespråk, eller

c) er barn av person som står eller har stått i samemantallet kan kreve seg innført i et eget samemantall i bostedskommunen.

Fjerde ledd avgrenses til å gjelde i samisk distrikt. I opplæringslova § 6-2 heter det at i samisk distrikt har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk. Barne- og familiedepartementet legger samme definisjon av samisk distrikt som opplæringslova § 6-1 til grunn.

Når det gjelder barnehager utenfor samiske distrikt, vises det til tredje ledd i denne bestemmelsen om tilpasning til lokale forhold, forskriften om rammeplan for barnehagen og til departementets årlige tilskuddsrundskriv.

§ 7a. Samordnet opptaksprosess i kommunen

Alle godkjente barnehager i kommunen skal samarbeide om opptak av barn. Kommunen skal legge til rette for en samordnet opptaksprosess, der det tas hensyn til barnehagenes mangfold og egenart. Brukernes ønsker og behov skal tillegges stor vekt ved selve opptaket. Ved en samordnet opptaksprosess skal likebehandling av barn og likebehandling av kommunale og private barnehager sikres.

Generell kommentar til bestemmelsen:

Den nye lovbestemmelsen sier at alle godkjente barnehager i kommunen har plikt til å samarbeide om opptak av barn. Brukernes ønsker og behov skal tillegges stor vekt ved selve opptaket og det skal tas hensyn til barnehagenes mangfold og egenart. Likebehandling av barn og likebehandling av kommunale og private barnehager skal sikres. Lovbestemmelsen om samordnet opptaksprosess skal ivareta tre formål:

- Samordning skal bidra til at barnehageplasser blir fordelt etter brukernes ønsker og behov
- Samordning skal sikre likebehandling av barn og likebehandling av kommunale og private barnehager
- Samordning skal være et redskap for kommunen til å kunne oppfylle plikten til å sørge for at det finnes et tiltrekkelig antall plasser.

Loven gir alle barnehageeiere i kommunen plikt til å samarbeide om opptak av barn. Samordnet opptaksprosess skal utformes i et samarbeid mellom alle barnehageeiere i kommunen og kommunen som barnehagemyndighet. Ingen barnehage kan nekte å samarbeide om opptak av barn. Kommunen har ansvar for å ta initiativ til og sørge for at det innføres samordnet opptaksprosess.

Lovbestemmelsen trådte i kraft 4. juli 2003. Etter departementets vurdering bør samordnet opptaksprosess være utformet til hovedopptaket for barnehageåret 2004–2005. Forarbeider til bestemmelsen er Ot.prp. nr. 76 (2002–2003) og Innst.O. nr. 128 (2002–2003) samt barnehageavtalen på Stortinget juni 2002.

Alle godkjente barnehager har plikt til å samarbeide om opptak av barn

Alle godkjente barnehager skal samarbeide om utformingen av samordnet opptaksprosess og om gjennomføringen av opptaket. Samarbeidsplikten innebærer at private barnehageeiere har en plikt til å delta i samordningen.

Brudd på samarbeidsplikten vil kunne være et ulovlig forhold som kan bli fulgt opp av barnehagemyndigheten, jf. barnehageloven §§ 10 og 11. Ved vurderingen av om det foreligger brudd på samarbeidsplikten etter § 7a ("ulovlig forhold"), må barnehagemyndigheten vurdere om den samordnede opptaksprosessen medfører urimelige inngrep i den private barnehagens mulighet til å råde over egen drift sett i forhold til målene med samordningsbestemmelsen. Pålegg om å inngå i samarbeidet om opptak av barn vil kunne påklages til Fylkesmannen. Fylkesmannen har veiledningsansvar overfor kommuner og eiere av virksomheter etter barnehageloven. Det vises for øvrig til merknadene til § 10.

Det vil være opp til den enkelte kommune å avklare forholdet til bedriftsbarnehager gjennom avtaler mellom kommunen og barnehagen. Departementet anbefaler at bedriftsbarnehagene inkluderes slik at samordningen blir reell. Selv om bedriftsbarnehagene inkluderes får de beholde sin opptakskrets, med mindre partene blir enige om noe annet.

Kommunen har plikt til å legge til rette for samordnet opptaksprosess

Lovteksten angir formålene og rammene for samordningen, men regulerer ikke i detalj hvordan samordningen skal foretas i den enkelte kommune. Kommunen har plikt til å legge til rette for en samordnet opptaksprosess for barnehagene i kommunen. Det vil si at kommunen har plikt til å ta initiativ til samordnet opptaksprosess og til å sørge for at opptaket til barnehagene i kommunen faktisk blir samordnet. Dette forutsetter et tett samarbeid mellom kommunen og private barnehager. Tilretteleggingsplikten innebærer at kommunen må sørge for at det utarbeides et forslag til samordnet opptaksprosess som er egnet for de lokale forholdene og som er i samsvar med kravene i lovbestemmelsen. I samarbeid og dialog må man lokalt komme frem til enighet om samordnet opptaksprosess.

Likebehandling

Det følger av loven at det skal tas hensyn til barnehagenes mangfold og egenart. Dette innebærer blant annet at barnehagenes formål, opptakskrets, opptakskriterier og eierform skal respekteres. Lovens krav til likebehandling er ment å være en rettesnor for utformingen av samordnet opptaksprosess, men fører ikke til at noen får en selvstendig rett. Samordningen må ivareta likebehandling av barn og barnehager på en slik måte at det ikke skjer usaklig eller vilkårlig forskjellsbehandling. Dette betyr ikke at alle skal behandles likt, men at en samordnet opptaksprosess må føre til at like tilfeller behandles likt.

Den samordnede opptaksprosessen innskrenker ikke barnehagens rett til å definere sin opptakskrets i barnehagens vedtekter og selv ta beslutningen om opptak av det enkelte barn. Eksempler på opptakskrets kan være barn som tilhører skolekretsen, barn av studenter ved en bestemt høgskole, barn i familier med medlemskap i en bestemt forening, barn av ansatte i en bestemt bedrift. Et stort antall private barnehager er opprettet av foreldre eller lag med det formål å skaffe barnehageplass til egne barn. Eiere eller medlemmer av laget vil normalt ha fortrinnsrett til plasser i denne barnehagen. Så lenge dette fremgår av vedtektene og barnehagens opptakskrets, vil en samordnet opptaksprosess ikke begrense disse foreldrenes anledning til å få plass for sitt barn i «sin» barnehage. Fortrinnsretten for barn med funksjonshemming gjelder blant barna innenfor opptakskretsen, jf. barnehageloven § 9.

Samordnet opptak vil kunne gi søkerne bedre oversikt over det samlede barnehagetilbudet i kommunen. I et felles informasjonsopplegg må det forutsettes at alle barnehager i kommunen blir presentert på en likeverdig måte.

Det følger av lovbestemmelsen at brukernes ønsker og behov skal tillegges stor vekt ved selve opptaket. Loven sier også at likebehandling av barn skal sikres. Dette stiller blant annet krav til at den samordnede opptaksprosessen gir foreldre mulighet til å tilkjenne sine ønsker og behov og at disse vektlegges.

Informasjonen som genereres i den samordnede opptaksprosessen bør i utgangspunktet være tilgjengelig for alle barnehageeiere i kommunen, men kommunen og alle styrere/barnehageeiere må iaktta kravene til skjerming av informasjon i blant annet personopplysningsloven. Samordnet opptaksprosess må sikre at sensitive opplysninger ikke spres til andre enn de som skal behandle søknaden om opptak. I tilfeller hvor samordnet opptaksprosess innebærer ett felles søknadsskjema, bør skjemaet inneholde opplysninger om hvordan informasjonen som gis eller vedlegges vil bli brukt i opptaksprosessen.

§ 7b. Offentlig tilskudd til private barnehager (Ikke i kraft)

*[Godkjente barnehager skal behandles likeverdig i forhold til offentlige tilskudd.
Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om hva som menes med likeverdig behandling.]*

Merknad:

Dette er en ny bestemmelse om økonomisk likeverdig behandling av kommunale og private barnehager. Forarbeider til bestemmelsen er Ot.prp. nr. 76 (2002-2003) og Innst.O. nr. 128 (2002-2003). Annet ledd gir hjemmel for Kongen til å gi forskrifter om hva som menes med likeverdig behandling. Bestemmelsen er pr. 1. november ikke trådt i kraft.

§ 8. Godkjenningsmyndigheten og forvaltning av statens driftstilskudd til private barnehager

*Kommunen godkjenner barnehager.
Før kommunen fatter vedtak om godkjenning etter denne lov, skal vilkår stilt i eller med hjemmel i annen lov være klarlagt.
Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen.
Kommunen forvalter tilskuddene til private barnehager i kommunen.*

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Formålet med kommunal godkjenning er å sikre kvaliteten på barnehagene. Bestemmelsen må ses i sammenheng med §§ 3, 12, 13 og 14.

Første ledd:

Kommunen er godkjenningsmyndighet i forhold til de som ønsker å starte barnehage i kommunen, også de private. Etter barnehageloven er det lokaler og uteområdet som godkjennes, jf. § 3 om utforming og § 12 om godkjenning. Departementet har uttalt seg om godkjenning av barnehager som i hovedsak baserer sin virksomhet på friluftsliv. Se del 5, vedlegg 4.

Annet ledd:

Regelen stiller vilkår om at uttalelser fra lokale myndigheter så som plan- og bygningsmyndigheten, branntilsynet, helsemyndigheten osv. skal foreligge før kommunen kan fatte vedtak om godkjenning. I denne prosessen er det viktig med veiledning overfor søker, slik at eventuelle misforståelser kan oppklares på et tidlig tidspunkt. Det er også viktig at kommunen legger opp til et godt samarbeid med de aktuelle lokale myndighetene.

Grunnlaget for godkjenning skal med andre ord være «klarlagt». Dette innebærer at godkjenningssøknaden behandles etter at andre berørte etater har hatt saken til vurdering og avgitt uttalelse. Uttalelsene fra andre instanser vil for eksempel si noe om hvilke krav som stilles etter gjeldende regelverk, eller det vil kunne være fattet vedtak i henhold til reglene.

Departementet vil presisere at det er vilkårene stilt i eller med hjemmel i annet regelverk som må være klarlagt. Bestemmelsen sier ingenting om at vilkårene må være innfridde. I praksis vil godkjenningsmyndigheten gi en godkjenning på bakgrunn av planer, tegninger og/eller eksisterende bygg. I godkjenningsprosessen er det viktig at kommunen gjennom veiledning gjør barnehageeier oppmerksom på forhold som må rettes for at godkjenning kan bli gitt. Kommunens skjønnsmessige vurdering skal sikre at barnehagen er funksjonell

i forhold til barnas alder og oppholdstid. Barnehageeier er ansvarlig for at de nødvendige korreksjoner blir foretatt. Når uttalelse fra samtlige myndigheter foreligger, gir godkjenningsmyndigheten, dersom de anser saken for å være tilstrekkelig utredet etter forvaltningsloven § 17, den endelige godkjenningen.

Kommunen må siden som tilsynsmyndighet, jf. § 10, føre kontroll og se til at alle vilkår stilt i medhold av barnehageloven er innfridd. Helsemyndigheter, plan- og bygningsmyndigheter og andre har selv ansvaret for sine områder, men det er ønskelig at de ulike etatene også her samarbeider for eksempel i form av felles befarings.

Tredje ledd:

Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen av barnehageeier. Det kan ikke klages på kommunens forhåndsvurdering. Fylkesmannen kan prøve alle sidene i saken, også de skjønsmessige.

Fjerde ledd:

Bestemmelsen er en lovfesting av den etablerte og langvarige praksis kommunene har når det gjelder ansvaret for å forvalte de statlige tilskuddene til private barnehager, jf. årlige rundskriv om statstilskudd til barnehager. Forvaltningen av tilskuddene er en lovpålagt oppgave. Oppgaven innebærer både en kontroll av barnehages årsmeldinger og utbetaling av selve tilskuddet. Nærmere retningslinjer gis i de årlige tilskuddsrundskriv. For de kommunale barnehagene er ansvaret for å føre kontroll med egen virksomhet hjemlet i kommuneloven.

§ 8a. Kontantstøtte – kommunens plikt til å føre register

Hver kommune skal opprette og føre register til bruk for trygdekontorene i forbindelse med kontroll av beregning og utbetaling av kontantstøtte etter kontantstøtteleven.

Registeret kan samkjøres mot trygdekontorets register over mottakere av kontantstøtte.

Registeret skal inneholde opplysninger om:

- a. navn, fødselsnummer og adresse til barn i alderen 1 til 3 år som har barnehageplass med statlig driftstilskudd*
- b. navn, fødselsnummer og adresse til den/de barnet bor fast hos*
- c. avtalt ukentlig oppholdstid i barnehagen*
- d. barnehagens navn, adresse og organisasjonsnummer*
- e. tidspunktet for når barnet begynte i barnehagen, når det eventuelt fikk endret oppholdstiden, eller eventuelt sluttet i barnehagen.*

Det er ikke tillatt å registrere andre opplysninger enn nevnt i bokstav a-e.

Registerføring skal skje på bakgrunn av innsamlede opplysninger fra barnehageeier. Registeret skal ajourføres månedlig. Kommunen fører kontroll med opplysningene fra barnehageeier.

Alle registrerte opplysninger skal oppbevares fram til barnet fyller 6 år. Opplysningene skal slettes fra registeret fra måneden etter at barnet fyller 6 år.

De registrerte har rett til å få opplyst hvilke opplysninger om dem selv eller deres barn som er registrert i registeret. Utlevering av opplysninger fra registeret til andre kan bare skje etter skriftlig avtale med den registrerte eller dens foresatte eller dersom utleveringen er hjemlet i lov.

Departementet kan gi regler om opprettelse, føring og sikring av register etter bestemmelsene her.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Bestemmelsen pålegger kommunene å opprette og føre et register som inneholder opplysninger om barn i alderen 1 til 3 år som benytter barnehage tilbud som mottar statlig tilskudd til drift. Det vises i denne sammenheng til grunnvilkåret for rett til kontantstøtte i kontantstøtteloven § 2, der det heter: «Kontantstøtte ytes for barn mellom 1 og 3 år som er bosatt i riket, og som ikke eller bare delvis gjør bruk av barnehageplass som det ytes statlig driftstilskudd for». Opplysningene i de kommunale registrene skal overføres månedlig til trygdeetaten, og skal brukes i forbindelse med kontroll av beregning og utbetaling av kontantstøtte. Formålet med bestemmelsen er å hindre urettmessig utbetaling av kontantstøtte.

Første ledd:

Bestemmelsens første ledd pålegger kommunene å opprette og føre et register med opplysninger om barn i alderen 1 til 3 år med barnehageplass. Hvilke opplysninger som skal registerføres, fremgår nærmere av bestemmelsens annet ledd.

Kommunens register skal brukes av trygdekontoret i forbindelse med kontroll av beregning og utbetaling av kontantstøtte etter kontantstøtteloven. Det åpnes derfor for at kommunens register kan samkjøres mot trygdekontorets register over mottakere av kontantstøtte. Det vises i denne sammenheng til kontantstøtteloven §§ 14 til 16 om henholdsvis søknad om kontantstøtte, hvem som avgjør søknad om kontantstøtte og om søkers opplysningsplikt, og til § 19 om forholdet mellom trygdeetaten og kommunene. Etter sistnevnte bestemmelse skal overføring av opplysninger fra de kommunale registrene til trygdeetaten skje månedlig og på den måten Rikstrygdeverket bestemmer. Opplysningene i de kommunale registrene kan ikke benyttes til andre formål enn kontroll av beregning og utbetaling av kontantstøtte. Det er av den grunn ikke anledning til å samkjøre kommunens register mot andre personregistre enn trygdekontorets register over mottakere av kontantstøtte.

Annet ledd:

Bestemmelsens annet ledd angir nærmere hvilke opplysninger som skal registreres i de kommunale registrene. Oppstillingen i bestemmelsens annet ledd bokstav a) til e), er uttømmende. For at trygdekontorene skal kunne benytte de kommunale registrene til kontroll av beregning og utbetaling av kontantstøtte etter kontantstøtteloven, må registrene inneholde følgende opplysninger:

– Bokstav a): For barn i alderen 1 til 3 år som har barnehageplass med statlig driftstilskudd, skal navn, fødselsnummer (11 siffer) og adresse registreres.

Etter det årlige rundskrivet om statstilskudd til drift av barnehager (Q-2), har alle godkjente barnehager rett til statlig driftstilskudd. Med uttrykket godkjente barnehager forstås vi barnehager som er godkjent etter § 8. I forhold til barn i alderen 1 til 3 år som går i ordinære barnehager eller i familiebarnehager, skal navn, fødselsnummer og adresse registreres.

Det er imidlertid gjort unntak for barn som går i såkalt åpen barnehage. Med begrepet åpen barnehage forstås barnehage hvor det ikke går en fast gruppe barn, men hvor barn og foreldre/omsorgsperson kan komme sammen med andre en viss tid pr. dag. Opplysninger om barn i åpne barnehager skal ikke registerføres selv om de åpne barnehagene er gjenstand for godkjenning og selv om de mottar statlig driftstilskudd. Bakgrunnen for dette er at familier som benytter åpen barnehage har rett til full kontantstøtte, jf. Ot.prp. nr. 56 (1997-98), pkt. 2.1.

Når det gjelder barn i alderen 1 til 3 år som benytter andre omsorgs- eller tilsynsordninger

enn godkjent barnehage, for eksempel barnepark eller dagmamma, skal barnas navn, fødselsnummer og adresse ikke registreres.

– Bokstav b): Navn, fødselsnummer (11 siffer) og adresse til den/de barnet bor fast hos skal registreres i de kommunale registrene.

I tvilstilfeller vedrørende hvem barnet bor fast hos, legges barnelovens regler i §§ 34 flg. til grunn.

– Bokstav c): Barnets avtalte ukentlige oppholdstid i barnehagen skal registreres.

Det er den avtalte og ikke den faktiske oppholdstiden til barnet i barnehagen som skal registreres. At barnet benytter en kortere oppholdstid i barnehagen enn det foreldrene betaler for og som er avtalt mellom foreldrene og barnehagen, er uten betydning for registreringen. Registrering av avtalt ukentlig oppholdstid i barnehagen har betydning i forhold til om det foreligger rett til delvis kontantstøtte, jf. kontantstøtteleven § 7.

– Bokstav d): Barnehagens navn, adresse og organisasjonsnummer skal registreres i de kommunale registrene. Vedrørende registrering av organisasjonsnummer, vises det til merknadene til § 12 annet ledd.

– Bokstav e): Tidspunktene for når barnet startet og sluttet i barnehagen skal registreres, samt eventuelle endringer i barnets oppholdstid i barnehagen.

Endres barnets avtalte ukentlige oppholdstid i barnehagen, skal dette registreres i det kommunale registeret. Alle endringer i bruken av barnehage for barn i alderen 1 til 3 år, skal registreres.

Tredje ledd:

I bestemmelsens tredje ledd heter det at det ikke er tillatt å registrere andre opplysninger i de kommunale registrene enn nevnt i bestemmelsens annet ledd bokstav a) til e). For det tilfellet at kommunen ønsker å registrere andre personopplysninger om barna eller de foresatte enn nevnt annet i ledd, må kommunen gi melding eller søke konsesjon til opprettelse av slikt personregister fra Datatilsynet, jf. personopplysningsloven kap. VI. Det er ikke nødvendig å søke om konsesjon for opprettelse av det kommunale registeret etter barnehageloven § 8a, da dette registeret opprettes ved egen lov, jf. personopplysningsloven § 33 fjerde ledd.

Fjerde ledd:

Den kommunale registreringen skal skje på bakgrunn av innsamlede opplysninger fra barnehageeierne, og det kommunale registeret skal ajourføres månedlig. Kommunene skal opprette og føre et register i forhold til alle barn som er bosatt i kommunen. Dette gjelder selv om barnet benytter barnehageplass i annen kommune enn bostedskommunen, jf. merknadene til barnehageloven § 11a.

Innsamling av opplysninger fra barnehageeierne skjer månedlig. For at innsamlingen av opplysninger fra barnehageeierne skal bli mest mulig ensartet og effektiv, bør kommunene utarbeide standardiserte rutiner. Utforming av rutiner for innhenting av opplysninger fra barnehagene må skje lokalt i den enkelte kommune, gjerne som et resultat av samarbeid mellom kommunen og barnehagene. Departementet vil gi veiledning til opprettelse av slike rutiner i forbindelse med edb-verktøyet som vil bli stilt til disposisjon for kommunene i registreringsarbeidet.

Kommunen skal kontrollere opplysningene som hentes inn fra barnehageeier. Kommunen sitter inne med betydelig kunnskap om barnehagesektoren som barnehagemyndighet og forvalter av det statlige driftstilskuddet til barnehagene. Med bakgrunn i denne kunnskapen vil kommunen kunne føre en effektiv kontroll med opplysningene fra barnehageeierne. I tillegg vil kommunen kunne gjennomføre stikkprøvekontroll i den enkelte barnehage. Det er opp til den enkelte kommune å utarbeide hensiktsmessige rutiner for hvordan denne kontrollen skal gjennomføres. Kommunen har det samme kontrollansvaret overfor egne og private barnehager.

Femte ledd:

Opplysningene i de kommunale registrene skal slettes fra og med måneden etter at barnet fyller 6 år. Bakgrunnen for at opplysningene skal oppbevares så lenge, er at opplysningene vil kunne være til nytte i en eventuell klagesak vedrørende beregningen av kontantstøtte.

Sjette ledd:

De registrerte har innsynsrett i kommunens register. Innsynsretten begrenser seg til opplysninger om dem selv eller deres barn som er registrert. Opplysninger kan gis på den måten kommunen finner formålstjenlig, dersom den registrerte ikke har krevd at opplysningene skal gis skriftlig. Opplysningene skal gis i en forståelig form. Innsynsretten skal være gratis.

Utlevering av opplysninger fra det kommunale registeret skal i utgangspunktet kun skje etter skriftlig samtykke fra foreldre/foresatte. Utlevering uten samtykke kan kun skje dersom mottaker har hjemmel i lov til å kreve opplysninger. Et eksempel her kan være utlevering til barneverntjenesten, jf. barnevernloven § 6-4.

Syvende ledd:

Bestemmelsens syvende ledd hjemler en adgang for departementet til å gi forskrifter om opprettelse, føring og sikring, i forhold til de kommunale registrene. Departementet har ikke gitt slike forskrifter.

§ 9. Barn med funksjonshemming

Barn med funksjonshemming skal ha prioritet ved opptak, dersom barnet etter en sakkyndig vurdering er funnet å kunne ha nytte av opphold i barnehage. Den sakkyndige vurderingen skal foretas i samarbeid med den eller de som har foreldreansvaret. Den eller de som har foreldreansvaret avgjør endelig om barnet kan ha nytte av oppholdet.

Kommunen har ansvaret for at barn med funksjonshemming får plass i barnehage.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Bestemmelsen synliggjør to hovedprinsipper. Barn med funksjonshemming skal få et normaltilbud, og foreldrene/foresatte skal ha rett til å avgjøre om barnet kan ha nytte av tilbudet. Hensynet bak bestemmelsen er at disse barna har et særlig behov for et barnehage-tilbud, fordi de ellers vil kunne bli isolert og hemmet i sin utvikling.

Første ledd:

Bestemmelsen gir barn med funksjonshemming rett til prioritet ved opptak i barnehage, dersom de kan ha nytte av oppholdet. Dette innebærer at barnet går foran andre søkere. En slik fortrinnsrett har barnet kun dersom det hører inn under barnehagens opptakskrets. Med opptakskrets menes for eksempel hele kommunen for kommunale barnehager. Der

kommunen er delt inn i flere områder, vil det enkelte området være opptakskretsen. For private barnehager vil opptakskretsen være det som er definert som opptakskrets i vedtektene, for eksempel barn av de ansatte i bedriften dersom det dreier seg om en bedriftsbarnehage og borettslagets barn dersom det er en barnehage i et borettslag.

Funksjonshemminger kan for eksempel være:

- fysiske, motoriske eller sansemessige skader så som blindhet, døvhet, alvorlige bevegelseshemminger
- svak helse så som reumatisme, hjertelidelser
- psykisk utviklingshemming
- språk- og talevansker
- adferdsvansker og psykiske lidelser.

Det er viktig å merke seg at ikke enhver helsesvakhet, ethvert språkproblem eller adferdsavvik gir rett til fortrinn ved opptak. Barnets funksjonshemming må ses i relasjon til formålet med fortrinnsretten. Det må i hvert enkelt tilfelle vurderes om funksjonshemmingen og dens konsekvenser skaper større behov for barnehageplass for dette barnet enn for førskolebarn flest. Et barn som for eksempel er allergisk er ikke automatisk å regne som funksjonshemmet. Dersom allergien er av en slik karakter at man anser barnet for å være funksjonshemmet, blir neste vurdering om konsekvensene av allergien skaper et større behov for barnehageplass hos dette barnet enn hos andre barn. Utgangspunktet er at alle barn kan ha godt av å være i barnehage, men dette er ikke nok til at fortrinnsretten utløses. Den stimulering barnet kan få i barnehagen, både sosialt, mentalt og motorisk, skal gi håp om en viss positiv utvikling.

Det skal foretas en sakkyndig vurdering for å få vurdert nytten av oppholdet. Denne skal skje i samarbeid med foreldrene/foresatte. Med sakkyndig instans menes de faglige instanser og personer som har hatt med barnet å gjøre fra det ble født eller fra det tidspunkt funksjonshemmingen ble oppdaget/diagnostisert. Den sakkyndige instansen skal vurdere om barnet har en funksjonshemming som er av en slik karakter at fortrinnsretten utløses. Det er den eller de som har foreldreansvaret som bestemmer om barnet kan ha nytte av oppholdet. I denne vurderingen må sakkyndig instans gi foreldrene/de foresatte veiledning om instansens syn på saken. Ved uenighet er det den eller de som har foreldreansvaret som har det avgjørende ordet.

Etter opplæringslova skal kommunen sørge for at barn under opplæringspliktig alder får spesialpedagogisk hjelp, når det etter sakkyndig vurdering er nødvendig, jf. opplæringslova §§ 5-7 og 5-3. Denne hjelpen kommer i tillegg til barnehagetilbudet, men kan gjerne gis i barnehagen. Nærmere bestemmelser om dette er gitt av Utdannings- og forskningsdepartementet.

Annet ledd:

Kommunen har det praktiske og økonomiske ansvaret for at barn med funksjonshemming får tilbud om plass i barnehage.

Hvis fortrinnsretten er utløst, har kommunen ansvaret for å skaffe barnet plass i barnehage raskest mulig. Så fremt det er mulig bør plassen være i barnets nærmiljø. Den eller de som har foreldreansvaret kan ikke helt fritt velge hvilken barnehage barnet skal gå i. Kommunen har en viss mulighet til å styre dette, blant annet på bakgrunn av hvilke barnehager som allerede har et tilrettelagt tilbud til den type funksjonshemming eller særskilt kompetent personale.

En barnehage kan ved opptak av mange barn med funksjonshemming få preg av å være en spesialinstitusjon. Kommunene kan derfor begrunne avslag med at det ikke vil være mulig å ta inn flere barn med funksjonshemming i en nærmere angitt barnehage, uten at barnehagen vil miste sitt preg av å være en vanlig barnehage.

Opptaksmyndigheten kan avslå en søknad midlertidig. Dersom det søkes midt i et barnehageår, og det ikke er ledige plasser i en aktuell barnehage, skal ikke et annet barn måtte gi fra seg en plass det allerede har mottatt. Det funksjonshemmede barnet skal da få den første plassen som blir ledig.

Når opptaksmyndigheten tar en avgjørelse på tvers av det foreldrene ønsker, stiller dette særlige krav til begrunnelse i vedtaket. Begrunnelsen skal følge forvaltningslovens regler, og må være tydelig slik at foreldrene blir kjent med hvilke vurderinger som ligger til grunn.

Opptak i private barnehager er ikke enkeltvedtak, og forvaltningsloven kommer ikke til anvendelse. Søkere til private barnehager er henvist til den myndigheten kommunen har som tilsynsmyndighet, jf. § 10. Dersom den private barnehagen ikke overholder den lovpålagte fortrinnsretten for barn med funksjonshemming fra barnehagens opptakskrets, skal kommunen gripe inn som tilsynsmyndighet. Der kommunen yter økonomisk støtte til private barnehager og har stilt som vilkår at den har rett til å kjøpe plasser, kan kommunen gi plassen til et funksjonshemmet barn.

Kommunen kan ikke nekte funksjonshemmede barn plass i barnehage på grunn av dårlig økonomi. Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for merkostnadene, utover det staten yter i tilskudd, også overfor private barnehager.

§ 10. Tilsyn

Kommunen fører det lokale tilsynet med virksomheter etter denne lov. Kommunen skal gi veiledning til barnehager, og kan gi pålegg om retting av uforsvarlige eller ulovlige forhold ved godkjente eller godkjenningspliktige virksomheter. Hvis fristen for å etterkomme pålegget ikke overholdes, eller hvis forholdet ikke lar seg rette, kan kommunen vedta tidsbegrenset eller varig stenging av virksomheten. Kommunens stengingsvedtak skal sendes fylkesmannen til orientering. Vedtak om retting og stenging kan påklages til fylkesmannen.

Fylkesmannen har veiledningsansvar overfor kommuner og eiere av virksomheter etter denne lov, og kan av eget tiltak føre tilsvarende tilsyn som kommunen.

Fylkesmannens vedtak i første instans kan påklages til departementet.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Bestemmelsen regulerer kommunens og fylkesmannens tilsynsansvar for barnehagene i kommunen og fylket. Formålet er å sikre drift i samsvar med barnehagelovens bestemmelser.

Tilsyn på lokalt nivå har en viktig funksjon i forhold til godkjenning av barnehager. Etter barnehageloven er det uteområder og lokaler som blir godkjent av kommunen. Hvordan de øvrige kravene i barnehageloven blir ivaretatt og om driften er forsvarlig, følges opp gjennom tilsyn etter § 10. Med andre ord foretas det ikke *før* godkjenning noen helhetlig gjennomgang av barnehagen, for eksempel om bemanningen er tilstrekkelig eller samarbeidsutvalg er etablert. Tilsyn er følgelig avgjørende for å sikre at kravene i barnehageloven overholdes.

Første ledd:

Bestemmelsen legger det lokale tilsynsansvaret til kommunen. Kommunestyret bestemmer hvilket organ tilsynet skal legges til, jf. kommuneloven §§ 10, 12 og 23 nr. 4. Barnehage-loven gir ingen bindende regler for hvordan og hvor ofte tilsyn skal gjennomføres.

Kommunen skal også føre tilsyn med virksomheter som kan være godkjenningsspliktige etter barnehage-loven. Godkjenningssplikten reguleres av § 13. Hjemmel til å kontrollere virksomhetene har kommunen i §§ 10 og 11.

Tilsynsansvaret innebærer at kommunen gjennom veiledning og pålegg skal se til at virksomheter som omfattes av barnehage-loven drives etter lovens regler og ellers er forsvarlige. Tilsynsmyndighetene kan gi pålegg om retting av ulovlige forhold, for eksempel at vedtektene etter en vedtektsendring er i strid med loven, jf. § 15 eller at barnehagen drives i strid med reglene for pedagogisk bemanning, jf. §§ 16 og 17. Det siste vil være tilfellet der barnehagen mangler førskolelærerutdannet personell eller har for mange barn pr. førskolelærer, uten at det er søkt om dispensasjon for dette. Tilsynsmyndigheten skal også kontrollere at barnehager som har fått godkjenning har gjennomført de utbedringene/endingene som var stilt som vilkår for at godkjenningen ble gitt. Dette skal skje i samarbeid med de aktuelle myndighetene. For eksempel kan vilkår fra helsemyndigheten om at støyskjerm må settes opp være en slik utbedring. Dersom dette ikke er gjort, vil barnehagens uteområde ofte ikke oppfylle lovens krav om å være «egnet til formålet».

Tilsynsmyndighetene kan også gi pålegg om retting av uforsvarlige forhold. Bestemmelsen skal fungere som en sikkerhet og skal kunne fange opp forhold som ikke er direkte regulert av barnehage-loven, men som likevel kan føre til uforsvarlige tilstander for barna. Uforsvarlige forhold kan skyldes ting barnehageeier foretar seg, for eksempel at barnehageeier har endret barnehagens norm for arealutnytting til et slikt nivå at tilsynsmyndigheten anser det uforsvarlig. Manglende vedlikehold på grunn av slitasje kan også føre til uforsvarlige forhold. For disse forholdene har barnehageeier et ansvar etter lov om produktkontroll med tilhørende forskrifter. Også endring i inneløst klima som følge av skader på bygget, fuktskade etc. kan føre til at tilsynsmyndigheten må gi pålegg om retting.

Kommunen har et veiledningsansvar overfor barnehageeier, og ved god veiledning kan en ofte få endret forhold til det bedre slik at det ikke blir nødvendig med pålegg om retting.

Når tilsynsmyndigheten oppdager ulovlige eller uforsvarlige forhold i en barnehage, skal den gi pålegg om retting av forholdet. Pålegget skal gis i form av et vedtak, og forvaltningslovens regler skal følges. Det følger forutsetningsvis at det skal settes en tidsfrist for å utføre pålegget. Fristens lengde vil naturlig nok variere alt etter påleggets omfang, men fristen må være slik at det er realistisk å anta at barnehageeier kan klare å rette på forholdet. Dersom fristen for å utføre pålegget ikke overholdes, kan tilsynsmyndigheten vedta tidsbegrenset stenging ledsaget med en ny frist for retting, eller vedta varig stenging av virksomheten.

Kommunens vedtak om retting og stenging kan påklages til fylkesmannen. Fylkesmannen kan prøve alle sider av vedtaket. Forvaltningslovens saksbehandlingsregler om varsel, innsynsrett, begrunnelse, klage med videre gjelder.

Et pålegg om retting eller vedtak om stenging skal begrunnes ut i fra de kravene barnehage-loven setter. Disse er både konkrete, slik som antall barn pr. pedagog, og skjønnsmessige, slik som «uforsvarlige forhold», «egnet for formålet», «trygge omgivelser» og «tilfredsstillende pedagogisk virksomhet». Tilsynsmyndigheten må være konkret i sin

begrunnelse, slik at barnehageeier har en mulighet til å se hvilke forhold tilsynsmyndigheten har reagert på.

Ved tidsbegrenset stenging kan virksomheten gjenopptas uten ny godkjenning, dersom forholdet er rettet innen fristens utløp. Ved vedtak om varig stenging må barnehageeier søke om ny godkjenning.

Om stengingens betydning for driftstilskuddet, vises det til de til enhver tid gjeldende regler for tilskudd.

Annet ledd:

Etter annet ledd er fylkesmannen tillagt ansvar for å gi veiledning på barnehagelovens område. Fylkesmannen skal drive aktiv veiledning overfor kommunen som forvaltningsmyndighet og barnehageeier. Fylkesmannen har samme ansvar overfor alle andre eiere av barnehager. Fylkesmannen har den samme tilsynskompetansen som kommunen, og kan av eget tiltak gripe inn som tilsynsmyndighet. Fylkesmannen bør bare i unntakstilfeller fatte vedtak som førstestans i tilsynssaker. Dersom fylkesmannen finner forhold ved en barnehage som gir grunn til reaksjon, bør han først be kommunen som tilsynsmyndighet om å undersøke saken nærmere. For det tilfellet at kommunen ikke finner grunn til å reagere, kan fylkesmannen gå inn av eget tiltak. I praksis vil dette være mest aktuelt der kommunen er eier av barnehagen.

Tredje ledd:

Dersom fylkesmannen har fattet vedtak i første instans, dvs. at fylkesmannen har brukt sin kompetanse som tilsynsmyndighet etter annet ledd, kan dette vedtaket påklages til departementet. Klagen skal fremsettes for fylkesmannen.

Tilsyn etter annet regelverk:

Kommunen skal føre tilsyn med barnehagene etter kommunehelsetjenesteloven § 4a-2 og forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. § 25. Dette tilsynet er en del av kommunens miljørettede helsevern, og regnes som en helsetjeneste.

Kommunen godkjenner barnehager etter reglene i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. Ny godkjenning kreves dersom virksomheten blir utvidet eller endret. Kommunen kan «i særskilte tilfelle» gi dispensasjon fra kravene i forskriften. Dårlig økonomi blir ikke regnet som «særskilt tilfelle». Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen.

Som tilsynsmyndighet kan kommunen beslutte granskning og gi pålegg om retting, tvangsmulkt og stenging etter kommunehelsetjenesteloven kap. 4a. Det mest sentrale virkemiddelet vil være pålegg om retting etter kommunehelsetjenesteloven § 4a-8. Etter kommunehelsetjenesteloven § 4a-10 skal kommunen stanse hele eller deler av virksomheten dersom det er miljømessige forhold som representerer en overhengende fare for helseskade. Dersom kommunen ikke bruker sin myndighet til å gi pålegg, kan dette etter forholdene likestilles med at det er gjort vedtak. Ikke-bruk av myndighet vil kunne påklages til fylkesmannen.

Kommunen har også ansvaret for tilsyn med miljøkravene i plan- og bygningsloven og byggforskriften, se plan- og bygningsloven § 10-1. Kommunen har også myndighet til å gi pålegg etter plan- og bygningsloven § 89 om vedlikehold og utbedring.

§ 11. Barnehagemyndighetenes rett til innsyn

Kommunen og fylkesmannen er barnehagemyndighet etter denne lov.

Virksomhetens styrer eller eier plikter å gi barnehagemyndighetene de opplysninger som anses påkrevet for å utøve myndighetenes oppgaver etter denne lov.

Virksomhetens styrer eller eier plikter også å gi barnehagemyndighetene adgang til lokaler der det drives barnehage eller virksomhet som er eller kan være godkjenningspliktige etter denne lov.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Bestemmelsen gir barnehagemyndighetene, dvs. kommunen eller fylkesmannen, hjemmel til å kreve opplysninger fra barnehageeier eller styrer, og adgang til lokaler hvor det drives virksomhet som er godkjent eller kan være godkjenningspliktig.

Slik bestemmelsen lød før endringen i 2003, var kommunens og fylkesmannens innsynsrett begrenset til tilsynssaker. Gjeldende ordlyd gir kommunen og fylkesmannen hjemmel til å kreve opplysninger som anses påkrevet i forbindelse med alle oppgavene de som barnehagemyndighet er pålagt etter loven. Det vil blant annet si godkjenning av barnehager (§ 8), tilsyn med virksomheter etter loven (§ 10) og kommunens ansvar for etablering og drift av barnehager i kommunen (§ 7). Kommunen gis på denne måten mulighet til å få opplysninger fra alle barnehageeiere i kommunen for å fastsette det reelle behovet for barnehageplasser i kommunen. Når det blir gitt regler om foreldrebetaling og om økonomisk likeverdig behandling (§§ 7b og 15a), vil kommunen og fylkesmannen kunne få nye myndighetsoppgaver. Forarbeider til lovendringen er Ot.prp. nr. 76 (2002-2003) og Innst.O. nr. 128 (2002-2003).

Første ledd:

Bestemmelsen slår fast at kommunen og fylkesmannen er barnehagemyndighet etter barnehageloven. Barnehagemyndighetenes oppgaver omfatter alle de oppgaver kommunen og fylkesmannen er pålagt etter barnehageloven.

Annet ledd:

Barnehageeier og styrer har plikt til å fremlegge opplysninger som barnehagemyndigheten finner påkrevet for å utøve sine oppgaver etter barnehageloven. Det er barnehagemyndigheten som avgjør hvilke opplysninger som er nødvendige for utøvelse av oppgavene den er pålagt etter loven. Opplysningene som kreves må være relevante i forhold til de oppgavene som barnehagemyndighetene har. Som relevante opplysninger kan nevnes barnas alder, oppholdstid, antall barn, barnets bostedskommune, antall ansatte, ansattes stillingsprosent og kompetanse og at nyansatte har levert tilfredsstillende politiattest m.m. Relevante opplysninger som kommunen og fylkesmannen kan kreve, vil også kunne gjelde økonomiske forhold av betydning for foreldrebetalingen og gjennomføring av økonomisk likeverdig behandling, jf. §§ 7b og 15a. Den innsynsretten barnehageloven hjemler, gjelder med andre ord ikke opplysninger utenfor barnehagelovens virkeområde. Utenforliggende opplysninger i forhold til barnehageloven vil normalt være opplysninger om for eksempel skatter og avgifter, arbeidsrettslige forhold, formuerettslige forhold o.l. Barnehagens styrer eller eier er ikke pålagt å gi ut opplysninger som faller inn under deres taushetsplikt etter barnehageloven § 21 jf. forvaltningsloven §§ 13 til 13f.

Tredje ledd:

Barnehageeier og styrer har en tilsvarende lovpålagt plikt til å gi tilsynsmyndigheten adgang til barnehagens lokaler. Det er tilsynsmyndigheten som avgjør om det er nødvendig for dem å besøke barnehagen. Besøk i barnehagen kan foretas rutinemessig eller som følge av opplysninger gitt av eier eller andre. Besøket i barnehagen kan være uanmeldt dersom

dette anses for å være nødvendig.

Etter bestemmelsen har også barnehagemyndighetene rett til adgang til lokaler hvor man har en berettiget grunn til å tro at det drives godkjenningspliktig virksomhet. Hvilke virksomheter som er godkjenningspliktig, fremgår av § 13. Dette innebærer at tilsynsmyndighetene har adgang til lokalene for å kontrollere barnetall og oppholdstid. Hvis virksomheten faller inn under § 13 slik at godkjenningsplikt utløses, skal eier få pålegg om å søke godkjenning. Reglene om tilsyn gjelder tilsvarende for godkjenningspliktige virksomheter, jf. § 10, og virksomheten kan stenges dersom pålegget om å søke godkjenning ikke etterkommes. For eier kan et annet alternativ være å omorganisere virksomheten slik at den ikke lenger er godkjenningspliktig. Veiledning overfor eier vil være en viktig del av barnehagemyndighetens arbeid.

§ 11a. Kontantstøtte – barnehageeiers opplysningsplikt

Barnehageeier plikter å gi barnets bostedskommune de opplysninger som er nødvendige for å kunne føre et register som nevnt i § 8a.

Merknad:

Bestemmelsen må ses i sammenheng med barnehageloven § 8a om kommunens plikt til å føre et register til bruk for trygdekantorene i forbindelse med kontroll av beregning og utbetaling av kontantstøtte etter kontantstøtteleven. Opplysningene som barnehageeier plikter å gi skal danne grunnlaget for den registreringen som skal finne sted i kommunene.

Barnehageeiers opplysningsplikt omfatter de opplysninger som er nødvendige for å kunne føre et register som nevnt i barnehageloven § 8a. Hvilke opplysninger som anses som nødvendige, fremgår nærmere av annet ledd i barnehageloven § 8a.

Selv om det er barnehageeier som er pålagt opplysningsplikt etter bestemmelsen, er det ikke noe til hinder for at den praktiske gjennomføringen kan overlates til ansatte i barnehagen.

Opplysningene skal gis til barnets bostedskommune. Dersom barnets bostedskommune ikke er den samme som den kommunen barnehagen ligger i, må barnehageeier forholde seg til flere kommuner enn sin egen når det gjelder opplysningsplikten. For å få til gode og ensartede rutiner for den innrapporteringen som skal finne sted, er det viktig at disse rutinene utvikles i samarbeid mellom kommunene og barnehageeierne. Barnehageeier plikter å gi nødvendige opplysningene til barnets bostedskommune månedlig.

KAPITTEL IV. GODKJENNING OG VEDTEKTER

§ 12. Godkjenning

Virksomheter som tilfredsstillende gjeldende krav til barnehage har rett til godkjenning.

Godkjente virksomheter skal være registrert i Enhetsregisteret.

Ved godkjenningen fastsetter godkjenningsmyndigheten barnas leke- og oppholdsareal. Det kan settes begrensninger når det gjelder barnas alder og deres daglige eller ukentlige oppholdstid.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Prinsippet om rett til godkjenning er gitt for å sikre at virksomheter som tilfredsstillter kravene til godkjenning, skal kunne få godkjenning som barnehage. Dette gir lik mulighet for private og kommunale utbyggere. Bestemmelsen må ses i sammenheng med kommunens ansvar for veiledning, godkjenning og tilsyn, og § 3 om barnehagens utforming.

Første ledd:

De virksomheter som tilfredsstillter gjeldende krav til barnehage har rett til godkjenning. Dette innebærer at så lenge kravene er oppfylt, har ikke kommunen adgang til å legge vekt på det lokale behovet for barnehageplasser ved sin vurdering om godkjenning skal gis. Det er bare vurderingen av lokaler og uteområde som avgjør om barnehagen kan bli godkjent, så lenge planene viser at det vil bli en forsvarlig virksomhet. En godkjent barnehage har rett til veiledning og oppfølging fra kommunen, jf. § 10.

Bestemmelsen refererer til gjeldende krav til barnehager. Helt sentralt i denne vurderingen står kravet om at barnehagens lokaler og uteområde skal være egnet for formålet, jf. § 3 og merknadene til denne. Departementet har uttalt seg om godkjenning av barnehager som i hovedsak baserer sin virksomhet på friluftsliv, se del 5, vedlegg 4.

Sammen med godkjenningssøknaden skal barnehagen sende barnehagens utkast til vedtekter, jf. § 15. Vedtektene skal ikke godkjennes, men det skal kontrolleres at de tilfredsstillter lovens krav til innhold. Gjeldende krav til barnehager omfatter også andre etaters krav, så som helse, brannforskrifter o.l. Paragraf 8 krever at vilkår stilt i eller i medhold av annen lov skal være klarlagt før godkjenning.

Lekeplassutstyr og annet utstyr i barnehagen er ikke gjenstand for godkjenning etter barnehageloven. Det er den som er ansvarlig for virksomheten, dvs. eier, som har ansvaret for at det vises aktsomhet og treffes tiltak for å forebygge skader, jf. produktkontrollloven, forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr og forskrifter om internkontroll. Det vises til § 15 femte ledd og merknadene til denne.

Annet ledd:

Bestemmelsen pålegger eiere av godkjente barnehager å registrere barnehagevirksomheten i Enhetsregisteret. Bakgrunnen for pliktbestemmelsen er økt bruk av elektronisk registrering, for eksempel kontantstøtteregisteret, KOSTRA og fylkesmannens tilskuddsforvaltning. Slik elektronisk registrering åpner muligheter for forenkling gjennom sammenkobling av ulike registre. Enhetsregisteret tar vare på nøkkelopplysninger om enhetene på vegne av andre offentlige registre. Dermed slipper den enkelte virksomhet å melde fra om ny adresse og andre endringer til hver enkelt myndighet. Organisasjonsnummeret identifiserer enhetene, og gjør det lettere for myndighetene å samarbeide om utveksling av opplysninger.

Hver barnehage skal ha organisasjonsnummer. Barnehager med samme eier eller samordnet styrerressurs kan ikke ha felles organisasjonsnummer. Organisasjonsnummeret skal kunne brukes for å identifisere den enkelte, lokale barnehage. Derfor må barnehagen ha eget organisasjonsnummer, og en barnehage kan ikke bruke eiers organisasjonsnummer. Dette vil for eksempel si at en sykehusbarnehage ikke kan bruke sykehusets organisasjonsnummer, men må selv være registrert.

Etter endring i § 8 annet ledd bokstav d kan organisasjonsnummeret registreres i kontantstøtteregisteret.

Bestemmelsen trådte i kraft 4. juli 2003. Kravet om registrering i Enhetsregisteret gjelder både for nye og eksisterende barnehager. For nye barnehager skal registrering skje i forbindelse med godkjenningsprosessen, og godkjenningsmyndigheten bør kontrollere at dette blir gjort kort tid etter at godkjenning er gitt. Registreringen er gratis og barnehageeier vil derfor ikke ha kostnader i forbindelse med registrering i Enhetsregisteret. Saksbehandlingstiden er kort og registrering vil ikke medføre nevneverdig merarbeid for barnehageeier. For eksisterende barnehager vil det være nødvendig å oppgi organisasjonsnummer ved søknad om driftstilskudd for 2004.

Bruken av organisasjonsnummer er regulert av enhetsregisterloven. Brønnøysundregistrene gir veiledning: www.brreg.no, telefon 7500 7500.

Tredje ledd:

Godkjenningsmyndigheten, dvs. kommunen, skal fastsette barnas innendørs leke- og oppholdsareal. For å kunne gjøre dette må det klarlegges hvilket areal som faktisk står til disposisjon for barna.

Vurdering av lokalene:

Det er barnehagens eier som fastsetter antall kvadratmeter pr. barn. Dette kalles barnehagens arealutnyttelse, og skal fremgå av barnehagens vedtekter. Arealberegningen tar utgangspunkt i de rommene som faktisk står til disposisjon for barnas aktiviteter, så som lekerom, grupperom, sove- og hvilerom og evt. barnas garderobe, dersom denne egner seg som et leke- og oppholdsrom. Dersom kjøkkenet reelt brukes til barnas aktiviteter, kan også dette tas med i beregningen. Rom som ikke skal tas med i beregning av leke- og oppholdsareal, er for det første personalrommene, kontorer, toaletter, stellerom o.l. Inngangspartiet blir normalt ikke brukt til lekerom. Veiledende norm for barns lekeareal inne er 4 kvadratmeter netto pr. barn over tre år, og omlag 1/3 mer pr. barn under tre år.

Vurderingen av lokalene vil være noe forskjellig alt etter om man skal godkjenne en familiebarnehage eller en ordinær barnehage, jf. § 14. Det som særpreger familiebarnehagene er at virksomheten foregår i private hjem. Det som skal vurderes er de hjemlige omgivelsene, om hjemmet er egnet til å være en del av en familiebarnehage og andre forhold ved hjemmet. I samarbeid med andre instanser vil det blant annet legges vekt på rømningsveier ved vurdering av lokalene, jf. § 8. Størrelsen på lokalene og uteområdet vil avgjøre hvor mange barn familiebarnehagen blir godkjent for. Unntaksvis kan virksomheten også drives i ubebodde lokaler. Vurderingen av lokalene skal da være streng med hensyn til kvaliteten på lokalene generelt, og særlig med tanke på at lokalene skal ha et hjemlig preg. Grensen mellom bebodd og ubebodd er nærmere behandlet i merknadene til forskrift om familiebarnehager, se del 4.

Vurdering av uteområdet:

Barnehagene er avhengig av å ha et godt uteområde som er egnet for variert og skapende lek under trygge forhold. Paragraf 3 slår fast at uteområdet normalt skal ligge i umiddelbar tilknytning til barnehagens lokaler. Utearealet i barnehager bør være omlag 6 ganger leke- og oppholdsareal inne. Til dette arealet regnes ikke parkeringsplass, tilkjørselsveier o.l. Hvor uteområdet ikke er optimalt, kan godkjenningsmyndigheten sette begrensninger, eller gi pålegg om retting.

Dersom kommunen finner at lokaler og uteområder ikke er egnet for heldagsopphold eller for alle aldersgrupper, kan kommunen ved godkjenningen sette begrensninger ved bruken av lokalene, både med hensyn til alder og/eller daglig eller ukentlig oppholdstid. Nye bygg bør

alltid planlegges slik at godkjenning kan gis uten begrensninger. Ved etablering i eksisterende lokaler kan begrenset areal eller andre forhold gjøre at det disponible uteområdet ikke har alle ønskelige kvaliteter. Hvorvidt dette får konsekvenser ved godkjenningen i form av begrensninger, er det opp til godkjenningsmyndigheten å vurdere. Unntaksvis kan dårlige uteområder kompenseres ved andre lett tilgjengelige områder som kan disponeres av barnehagen.

§ 13. Godkjenningsplikt

Virksomheter som gir tilsyn og omsorg for barn under opplæringspliktig alder, plikter å søke godkjenning som barnehage når:

- a. virksomheten er regelmessig og flertallet av barna har en ukentlig oppholdstid på mer enn 20 timer, og*
- b. antall barn som er tilstede samtidig er 10 eller flere når barna er tre år eller eldre, eventuelt fem eller flere når barna er under tre år, og*
- c. tilsynet utføres mot godtgjøring.*

Virksomheter etter første ledd må være godkjent før driften settes igang.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Bestemmelsen regulerer plikten til å søke godkjenning. Formålet med bestemmelsen er å sikre kvaliteten på tilbud av et visst omfang, og å sikre at tilsyn og omsorg overfor mange barn skjer på betryggende måte. Bestemmelsen henger sammen med § 10 om tilsyn og § 11 om barnehagemyndighetens rett til innsyn. Virksomheter som ikke er godkjenningspliktige etter barnehageloven, kan være godkjenningspliktige etter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler mv.

Første ledd:

Godkjenningsplikten gjelder virksomheter av et visst omfang som gir tilsyn og omsorg til barn under opplæringspliktig alder. Vilkårene i første ledd er kumulative, dvs. at alle de tre vilkårene må være oppfylt før godkjenningsplikten inntreffer. Det er således anledning til å drive en viss tilsynsvirksomhet for førskolebarn uten at virksomheten er godkjent som barnehage. Dette er for eksempel tilfellet for de tradisjonelle barneparkene som har en åpningstid på 4 timer pr. dag, hvilket ikke er mer enn 20 timer ukentlig.

Barnas alder er avgjørende for om godkjenningsplikten inntreffer. I forhold til godkjenningsplikten vil et barn regnes for å være tre år fra og med det kalenderåret det fyller tre år. Det vil si at et barn som fyller tre år i august regnes for å være treåring fra 1. januar samme år. Tilsvarende gjelder i forhold til forskrift om pedagogisk bemanning.

Departementet mener at det ikke er formålstjenlig å fastslå nøyaktig hva som ligger i begrepet «samtidig». Det må utøves et visst skjønn ved denne vurderingen. Som eksempel kan nevnes at barn ikke er fysisk tilstede samtidig ved deling av plass. Departementet mener at man ved vurderingen skal se på tilbudenes samtidighet, ikke om barna faktisk benytter sitt tilbud. Med andre ord vil to barn som har tilbud om heldagsplass og betaler for dette bli regnet for å være tilstede samtidig, selv om de faktisk skulle benytte seg av tilbudet til forskjellige tider.

Annet ledd:

Bestemmelsen slår fast at den endelige godkjenningen skal foreligge før driften settes i gang. Den endelige godkjenningen gis når virksomheten tilfredsstillende alle gjeldende krav i barnehageloven og annet regelverk, jf. §§ 8 og 12.

§ 14. Familiebarnehager

Godkjenning av familiebarnehager omfatter både virksomhetens organisering og det enkelte hjem.

Departementet kan gi forskrifter om godkjenning og drift av familiebarnehager. Forskriftene kan fravike bestemmelsene i § 12 andre ledd og § 15 tredje ledd bokstav h.

Første ledd:

Bestemmelsen fastslår at det ved godkjenning av familiebarnehager skal foretas to ulike vurderinger, både en vurdering for å godkjenne familiebarnehagens organisering og en vurdering for å godkjenne det enkelte hjem.

En godkjenning av organiseringen vil si at godkjenningsmyndigheten skal foreta en formell kontroll av at familiebarnehagen tilfredsstillter krav i eller i medhold av barnehageloven og godkjenne den sammenslutningen/ordningen av enkelthjem som samlet sett utgjør familiebarnehagen. Barnehageloven stiller krav til styrer, samarbeidsutvalg, pedagogisk bemanning, vedtekter m.m. En familiebarnehage er organisert annerledes enn en ordinær barnehage, fordi de enkelte hjemmene i familiebarnehagen kan ligge i en viss geografisk avstand fra hverandre.

Godkjenningen av det enkelte hjem i familiebarnehagen blir en vurdering av hjemmets egnethet for det formålet det skal brukes til, jf. merknader til § 3 om barnehagens utforming. Vurderingen skal gå på både størrelsen av huset/leiligheten i forhold til antallet barn som skal oppholde seg der, beliggenhet både i forhold til tilgjengelighet til uteareal og om det er en leilighet som ligger på grunnplan eller høyt opp i etasjene, selve utearealets egnethet, de hygieniske og helsemessige forholdene, rømningsveier m.m.

For å kunne starte familiebarnehagevirksomhet må både organiseringen og hjemmene være godkjent. Ved godkjenningsbehandlingen vil det ikke være aktuelt å vurdere assistentens egnethet, men dette kan komme inn som et moment under tilsynet av barnehagen, jf. § 10. Dersom assistenten viser seg å være dårlig egnet for arbeidet, kan virksomheten av den grunn bli uforsvarlig.

Annet ledd:

Annet ledd gir departementet hjemmel til å kunne gi nærmere forskrifter om både godkjenning og drift av familiebarnehager. Det vises til del 2 som gjengir forskriftene til barnehageloven og del 4 om merknader til forskriftene.

Forskriften kan fravike lovens bestemmelser i §§ 12 annet ledd og 15 tredje ledd bokstav h som setter krav til at godkjenningsmyndigheten skal fastsette barnas leke- og oppholdsareal og at vedtektene skal opplyse om arealutnytingen. Forskrift om familiebarnehager fraviker ikke disse bestemmelsene.

§ 15. Vedtekter

Enhver barnehage skal ha vedtekter.

Vedtektene skal gi opplysninger som er av betydning for foreldrenes/de foresattes forhold til barnehagen.

Vedtektene skal inneholde bestemmelser om:

a. eierforhold,

- b. formål, dersom eier ønsker særlige bestemmelser om livssyn etter § 1 fjerde ledd,*
- c. eventuell reservasjon fra denne lov § 1 andre ledd, jf. tredje ledd,*
- d. hvem som er opptaksmyndighet,*
- e. opptakskriterier,*
- f. opptaksperiode og oppsigelsesfrist,*
- g. hvem som fastsetter foreldrebetalingen,*
- h. leke- og oppholdsareal pr. barn og*
- i. barnehagens åpningstid.*

Barnehagens eier fastsetter selv de bestemmelsene i vedtektene som ikke følger av kommunens vilkår for kommunal støtte. Dersom kommunen har satt slike vilkår, skal disse fremgå av vedtektene.

Vedtektene skal hen vise til eller gjengi den dokumentasjon barnehagen har for barnehagens internkontrollsystem.

Utkast til vedtekter skal legges frem ved søknad om godkjenning. Endelige vedtekter og vedtektsendringer skal sendes kommunen til orientering.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Hensynet bak regelen om at barnehagen skal ha vedtekter, er at vedtektene gir foreldrene holdepunkter for å vurdere helheten i barnehagens virksomhet, og gir dem viktige opplysninger om barnehagens drift.

Første ledd:

Alle barnehager skal ha vedtekter. En familiebarnehage bestående av flere hjem kan ha lokalt tilpassende variasjoner i vedtektene for det enkelte hjem. Det skal imidlertid også her tas utgangspunkt i felles vedtekter for barnehagen som sådan. Det vil være hensiktsmessig å ta inn forbehold om mindre endringer i vedtektene, med utgangspunkt i at brukernes behov kan endre seg. På denne måten vil man kunne slippe å foreta formelle vedtektsendringer hvis brukerbehovet nødvendiggjør en forandring. Det vises til annet ledd om «opplysninger som er av betydning for foreldrene/de foresattes forhold til barnehagen».

Annet ledd:

Vedtektene skal være tilgjengelige for ansatte og foreldre. Tilsynsmyndighetene skal også ha tilgang til disse. Ved opptak bør det være rutine at foreldrene gjøres kjent med barnehagens vedtekter, fordi vedtektene inneholder viktige opplysninger som foreldrene bør være informert om når de tar imot plass i en barnehage. Barnehagens vedtekter skal også inneholde opplysninger utover det som pålegges i tredje ledd. Vedtektene skal ha med opplysninger som er av betydning for forholdet mellom barnehagen og hjemmet. Dette kan være opplysninger om foreldrebetalingen og forhold ved denne, for eksempel hvilke konsekvenser lengre stenging får for foreldrebetalingen, om det er faste møter mellom hjemmet og barnehagen, om barnehageplassen innebærer noen «plikter» for foreldrene/foresatte i forhold til dugnader, vikarordninger osv., hvordan vedtektsendringer skjer o.l. Bestemmelsene må være innenfor rammen av den myndigheten eieren har.

Tredje ledd:

Forhold nevnt i tredje ledd skal være med i barnehagens vedtekter. Vedtektene skal vise barnehagens eierform og hvem som står som eier. Eierformen kan for private barnehager være forening, andelslag, stiftelse, aksjeselskap m.m. Avhengig av eierform kan det være stilt spesielle krav til innhold i vedtektene etter andre lover.

Dersom eier ønsker å fravike barnehagens formålsbestemmelse om livssyn, må dette gå frem av vedtektene, jf. merknadene til § 1.

Vedtektene skal inneholde nødvendige bestemmelser om opptaket. Det skal fremgå hvem som tilhører opptakskretsen, hvem som foretar opptaket, hvilke opptakskriterier som legges til grunn og hva som er opptaksperioden. Departementet har uttalt seg særlig om opptak og innsynsrett, se del 5, vedlegg nr. 1 og 2.

Opptaksperiode og oppsigelsesfrist skal også fremgå av vedtektene. Forbrukerombudet har uttalt seg om oppsigelsestiden i barnehagen. Forbrukerombudet har uttalt at det normalt ikke bør være behov for at oppsigelsestiden er lenger enn én måned. Ombudet uttaler imidlertid at i tilfeller hvor oppsigelsen kommer mot slutten av barnehageåret, vil det kunne være vanskeligere å få inn et nytt barn til å overta plassen. Det vil derfor kunne være akseptabelt med en noe lengre oppsigelsestid i denne perioden. Se del 5, vedlegg 3.

Det skal også fremgå av vedtektene hvem som fastsetter foreldrebetalingen. Det vises til § 15a. Forbrukerombudet har uttalt seg om endring av foreldrebetalingen midt i barnehageåret. Forbrukerombudet har anbefalt at foreldrebetalingen ikke endres i løpet av avtaleperioden, det vil normalt si barnehageåret. Se del 5, vedlegg 3. Barnehageloven har regler om foreldremedvirkning. Det følger av forskrift om barnehagens samarbeidsutvalg at samarbeidsutvalget skal bli forelagt og ha rett til å uttale seg om blant annet budsjett og driftsendringer. Endringer i foreldrebetaling bør være forelagt for samarbeidsutvalget.

Vedtektene skal angi hva som er det fastsatte leke- og oppholdsareal pr. barn. Om barnehagens åpningstid, vises det også til § 18 om barnehager som har tilbud på nattid.

Fjerde ledd:

Fjerde ledd bestemmer at eier fastsetter barnehagens vedtekter innenfor rammen av barnehageloven og eventuelle vilkår ved kommunal støtte. Som kommunal støtte kan regnes kommunalt driftstilskudd, kommunal garanti for lån, rimelige lokaler som leies ut av kommunen, rimelig tomt fra kommunen o.l. Dersom kommunen har satt vilkår for støtten, skal disse fremgå av vedtektene. Eventuelle vilkår må være relevante i forhold til barnehageloven, og være på linje med krav som gjelder for de kommunale barnehagene.

Som relevante vilkår kan nevnes:

- at forvaltningsloven skal gjelde,
- at de kommunale bestemmelsene om arealutnytting følges,
- at foreldrebetalingen fastsettes av kommunen eller er lik de kommunale satsene,
- at opptakskriteriene tilsvarer de kommunale kriteriene,
- at kommunen skal være med å foreta opptak og
- at kommunen kan benytte en viss andel av plassene.

Kommunen må vurdere forholdsmessigheten mellom den støtten som gis og vilkår som settes for denne. Urimelige vilkår vil kunne rammes som myndighetsmisbruk.

Femte ledd:

Vedtektene skal henviser til eller gjengi den dokumentasjonen barnehagen har for sitt internkontrollsystem. Bestemmelsens ordlyd kan misforstås, da ordet «gjengi» kan føre til en gal forståelse av ordningen med internkontrollsystem. Det foretas ingen godkjenning av internkontrollsystemet, bestemmelsen skal først og fremst bidra til å informere om eiers eget ansvar for internkontroll. Å skulle «gjengi» dokumentasjonen vil dessuten innebære en kontinuerlig endring av vedtektene etter hvert som forskriftene om internkontroll forandres.

Departementet er av den oppfatning at det som skal fremgå av vedtektene er en henvisning til de aktuelle forskriftene og barnehagens egen sjekkliste. Forskrifter om internkontroll er fastsatt av Kongen med hjemmel i arbeidsmiljøloven, brannvernloven, produktkontrollloven og en rekke andre lover.

Sjette ledd:

Vedtektene er ikke gjenstand for godkjenning, men skal legges frem ved søknad om godkjenning. Godkjenningsmyndigheten skal se til at vedtektene ikke er i konflikt med barnehage-loven, men kan ikke kreve noen bestemmelser inntatt utover dette. Kommunen kan som veiledningsmyndighet gi råd til barnehagen, også i forhold til vedtektene. Dersom vedtektene strider mot barnehage-loven skal kommunen som tilsynsmyndighet påse at de blir rettet, jf. § 10.

§ 15a. Foreldrebetaling

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om foreldrebetaling i barnehagen, herunder søskenmoderasjon og inntektsgradering.

Merknad:

Bestemmelsen gir Kongen hjemmel til å gi forskrifter om foreldrebetalingen. Bestem-melsen kom inn i forbindelse med Stortingets behandlingen av Ot.prp. nr. 76 (2002-2003) på bakgrunn av forliket om barnehagepolitikken, jf. Innst.O. nr. 128 (2002-2003) og Innst.S. nr. 250 (2002-2003). En slik bestemmelse ble vurdert, men ikke fremmet i Ot.prp. nr. 76 (2002-2003).

Forskriftshjemmelen gir mulighet for å gi nærmere regler for foreldrebetalingen i barne-hager ved kongelig resolusjon. Forskriftshjemmelen kan benyttes som virkemiddel til å redusere foreldrebetalingen, innføre nasjonale regler for søskenmoderasjon, inntektsgra-dering m.m. og/eller innføre maksimalpriser i barnehagene.

Bestemmelsen trådte i kraft 4. juli 2003. Forskriftshjemmelen er pr. 1. november 2003 ikke benyttet. Det følger av Innst.S. nr. 250 (2002-2003) at en regulering av foreldrebetalingen skal tre i kraft fra 1. mai 2004, og at forskrifter må være gitt innen dette tidspunkt.

KAPITTEL V. PERSONALET

§ 16. Styreren

Hver barnehage skal ha en styrer som har den daglige ledelsen av virksomheten.

Styreren skal ha utdanning som førskolelærer.

Når barnehage og grunnskole er organisert som én virksomhet, kan skolens rektor være sty-rer for barnehagen.

Kommunen kan i særlige tilfeller gi midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet etter andre ledd. Det kan knyttes vilkår til dispensasjonen. Departementet gir utfyllende for-skrifter.

Departementet kan gi forskrifter om varig dispensasjon fra utdanningskravet.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Bestemmelsen sikrer at det er en faglig kvalifisert leder i alle barnehager, hvilket skal sikre kvalitet på både ledelsen og det pedagogiske innholdet i barnehagen. Det går klart frem at det i utgangspunktet bare er førskolelærerutdanning som kvalifiserer til styrerstillingen. Departementet har uttalt seg om tolkningen av § 16, se del 5, vedlegg 5.

Første ledd:

Første ledd slår fast at hver barnehage skal ha en styrer som har den daglige ledelsen av virksomheten. Med daglig ledelse menes både pedagogisk og administrativ ledelse. Styreren representerer barnehagens eier. Styrerens viktigste oppgave er å være den pedagogisk ansvarlige for innholdet i barnehagen. Jo større barnehagen er, desto mer tid vil styreren måtte bruke på rent administrative oppgaver, forutsatt at ikke en del av de administrative oppgavene tas hånd om av andre, for eksempel av eier selv.

Annet ledd:

Bestemmelsen stiller krav om at styreren skal ha utdanning som førskolelærer. Ingen annen utdanning er godkjent på linje med førskolelærerutdanningen, jf. fjerde ledd. Utenlandsk førskolelærerutdanning må godkjennes som faglig jevn god med førskolelærerutdanning ved norsk høyskole for at den skal kvalifisere til stilling som styrer, jf. lov om universiteter og høyskoler § 48. Se for øvrig forskrift om midlertidig og varig dispensasjon fra utdanningskravet til styrer i del 2 og merknadene til denne i del 4.

Tredje ledd:

Når barnehage og skole er organisert som én virksomhet, kan skolens rektor være styrer for barnehagen. Med «rektor» mener man skolens leder. I små samfunn der barnehagebarn og grunnskolebarn til sammen bare utgjør noen få titalls barn, kan felles ledelse av og felles organer for barnehage og skole være en god løsning. Ordningen kan velges dersom skole- og barnehageeier er enige og ønsker det. Det vises til § 5 og merknadene til denne.

Fjerde ledd:

I særlige tilfeller kan kommunen gi midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet til styreren. Kommunen kan knytte vilkår ved dispensasjonen.

Bestemmelsen fastsetter videre at departementet skal gi utfyllende forskrifter om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet til styreren. Det vises til del 2 og del 4 i rundskrivet. Etter forskriften kan dispensasjon bare gis når det etter utlysning ikke har vært mulig å ansette styrer med førskolelærerutdanning, og kommunen vurderer at den det søkes dispensasjon for er kvalifisert til å inneha stillingen som styrer.

Femte ledd:

Etter femte ledd kan departementet fastsette forskrifter om varig dispensasjon fra utdanningskravet. Verken av hensyn til kommunene som skal behandle søknader om midlertidig dispensasjon eller av hensyn til dem som er ansatt på slik dispensasjon, vil det være ønskelig å opprettholde et stort antall midlertidige dispensasjoner over lengre tid. Departementet har derfor valgt å gi forskrifter om varig dispensasjon fra utdanningskravet til styrer. Det vises til del 2 og del 4 i rundskrivet.

§ 17. Barnehagens øvrige personale

Pedagogiske ledere må ha utdanning som førskolelærer.

Kommunen kan gi midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet. Det kan knyttes vilkår til dispensasjonen. Fylkesmannen kan i særlige tilfeller gi varig dispensasjon fra utdanningskravet. Departementet gir utfyllende forskrifter.

Bemanningen i barnehagen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet. Departementet gir utfyllende forskrifter om pedagogisk bemanning.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Dette er en sikringsbestemmelse for å oppnå pedagogisk kvalitet i det tilbudet barna mottar i den tiden de oppholder seg i barnehagen.

Første ledd:

Bestemmelsen stiller krav om førskolelærerutdanning for det pedagogiske personalet i barnehagen. På samme måte som for utdanningskravet til styrer er det i utgangspunktet bare førskolelærerutdanningen som kvalifiserer til stillingen som pedagogisk leder. Utenlandsk førskolelærerutdanning må godkjennes som faglig jevn god med førskolelærerutdanning ved norsk høyskole for at den skal kvalifisere til stilling som pedagogisk leder, jf. lov om universiteter og høyskoler § 48. Se for øvrig forskrift om midlertidig og varig dispensasjon fra utdanningskravet til pedagogisk leder og merknadene til denne.

Annet ledd:

Kommunen kan etter søknad fra barnehagens eier, gi midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet, dersom barnehagen ikke har klart å skaffe kvalifisert pedagogisk leder. Det er et krav at stillingen har vært utlyst i avis eller fagtidsskrift, slik at alle muligheter innen rimelighetens grenser er prøvet for å finne en kvalifisert person.

Bestemmelsen gir videre fylkesmannen mulighet for å innvilge varig dispensasjon fra utdanningskravet i særlige tilfeller. Den som har vært ansatt på midlertidig dispensasjon har ikke krav på varig dispensasjon. Midlertidig dispensasjon kan imidlertid være et moment som taler for at det blir innvilget en varig dispensasjon. Det er gitt forskrifter etter annet ledd, se del 2 og 4 i rundskrivet.

Tredje ledd:

Tredje ledd stiller krav til den totale bemanningen som må være i en barnehage for å kunne drive det loven kaller en pedagogisk tilfredsstillende virksomhet. Hva som er tilstrekkelig, må vurderes ut fra antall barn sett opp mot omsorgs- og tilsynsansvaret. Det er barnehageeiers ansvar å sørge for at dette er tilfredsstillt, og det er tilsynsmyndighetens ansvar å føre kontroll med at bemanningen til enhver tid er tilstrekkelig. Med «tilfredsstillende pedagogisk virksomhet» menes at barnehagen skal drive i samsvar med formålsbestemmelsen og rammeplanen. Det vises for øvrig til forskrift om pedagogisk bemanning, se del 2 og del 4.

§ 18. Personale som arbeider i barnehagen på nattid

Utdanningskravet i § 17 første ledd gjelder ikke for personer som arbeider i barnehagen på nattid. Kommunen skal godkjenne bemanningsplanen og den enkelte ansettelsen.

Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Åpningstiden i barnehagen må tilpasses barna og foreldrenes behov. En rekke arbeidstakere har behov for mer fleksible åpningstider enn det ordinære dagtilbudet. Tilbud på tidlig morgen, sen kveld eller om natten, kan være en god og trygg løsning når det er et behov for at andre enn foreldrene har tilsyn med barna til disse tidene.

Første ledd:

Bestemmelsen er en unntaksbestemmelse fra § 17 første ledd om krav til førskolelærerutdanning for pedagogiske ledere i barnehagen. Dette unntaket gjelder kun for de personene som skal arbeide i barnehagen på nattid. Det viktigste er at disse personene er trygge, stabile personer med godt kjenneskap til barn og barns behov, for eksempel personer som har utdanning innenfor omsorgsfagene. Personene bør ha god erfaring fra arbeid med barn. Kravet til styrer gjelder, jf. § 16, hvilket innebærer at styrer også er leder for den virksomheten som foregår på nattid.

Med nattid mener man tidsrommet mellom kl. 21.00 og kl. 06.00, jf. arbeidsmiljøloven § 42. Eier som ønsker å holde barnehagen åpen utover det som blir fastsatt som dagtid, må ha særskilt godkjenning for dette fra kommunen. Godkjenningsmyndigheten må blant annet påse at lokalene er egnet for formålet, jf. § 3.

Kommunen skal også vurdere den enkelte ansettelsen og bemanningsplanen for virksomheten om natten. At kommunen skal vurdere den enkelte ansettelsen, innebærer at de skal vurdere personens egnethet for denne type arbeid. Kommunen skal ikke vurdere søkerne opp mot hverandre. Det er eier som er ansettende myndighet. Kommunen skal også påse at bemanningsplanen er forsvarlig med hensyn til antall voksne i forhold til antall barn. Der kommunen fatter vedtak i forhold til godkjenning av bemanningsplanen og den enkelte ansettelsen, er det viktig at kommunen tilstreber å gi en god begrunnelse ved denne type vedtak. Det vises til § 20 om politiattest for den som skal arbeide i barnehage.

Annet ledd:

Dersom kommunen fatter vedtak etter første ledd kan dette vedtaket påklages til fylkesmannen. I henhold til forvaltningslovens regler kan fylkesmannen overprøve både skjønnsutøvelsen og lovanvendelsen i vedtaket.

§ 19. Utlysing av stillinger

Barnehagens eier må ikke i utlysingen etter nye arbeidstakere eller på annen måte kreve at søkerne skal gi opplysninger om hvordan de stiller seg til politiske, religiøse eller kulturelle spørsmål, eller om de er medlemmer av lønnstakerorganisasjoner. Eier må heller ikke iverksette tiltak for å innhente slike opplysninger på annen måte.

Disse bestemmelsene gjelder ikke dersom eier har fastsatt særlige bestemmelser om livssyn i barnehagens vedtekter, og opplysningene er begrunnet i stillingens karakter og stillingen er av betydning for gjennomføringen av formålet. I tilfelle slike opplysninger vil bli krevet, må dette angis i utlysingen av stillingen.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Regelen presiserer at barnehagelovens kristne formålsbestemmelse ikke gir eier anledning til å spørre søkere om deres livssyn, med mindre det er fastsatt særlige bestemmelser om livssyn i barnehagens vedtekter, jf. § 1 fjerde ledd og § 15 tredje ledd.

Første ledd:

Bestemmelsen har samme materielle innhold som arbeidsmiljøloven § 55A. Det settes grenser med hensyn til hva barnehageeier kan kreve opplysninger om av politisk, religiøs eller kulturell art.

Annet ledd:

Annet ledd er en unntaksbestemmelse fra første ledd. Unntaket gjelder i forhold til opplysninger om søkers livssyn der den private barnehagen har reservert seg fra lovens kristne formål, og har særlige fastsatte bestemmelser om alternativt livssynsformål i sine vedtekter. Dessuten må eier ha behov for opplysningene på bakgrunn av stillingens karakter og stillingen må være av betydning for gjennomføringen av barnehagens formålsbestemmelse. En hvilken som helst stilling i en livssynsbarnehage gir altså ikke rett til å kreve opplysninger av religiøs art.

Bestemmelsen pålegger barnehagen å angi i utlysningsteksten dersom slike opplysninger vil bli krevd. Har barnehagen reservert seg fra lovens kristne formål, uten å vedtektsfeste et alternativt livssyn, kan det ikke stilles slike spørsmål ved ansettelse.

§ 20. Politiattest

Den som skal arbeide i barnehage må legge frem tilfredsstillende politiattest. Attesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep mot barn.

Personer som er dømt for seksuelle overgrep mot barn, er utelukket fra arbeid i barnehager.

Kommunen kan kreve politiattest etter første ledd også for andre personer som regelmessig oppholder seg i barnehagen.

Departementet gir utfyllende forskrifter til denne paragrafen.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Barn har små muligheter, både fysisk og mentalt, til å forsvare seg mot overgrep fra voksne personer. Barnehagen er en viktig del av barns oppvekstmiljø, og barnehagepersonell opparbeider et nært tillitsforhold til barna. Misbruk av tillitsforholdet må forhindres, og dette kan blant annet oppnås ved å stille bestemte krav om kvalifikasjoner og referanser til barnehagens personale.

Første ledd:

Første ledd pålegger den som skal arbeide i barnehagen å legge frem tilfredsstillende politiattest. Med tilfredsstillende politiattest menes en attest som ikke har anmerkninger om siktelse, tiltale eller domfellelser om sedelighetsforbrytelser overfor barn. Denne type opplysninger kan kun kreves av «den som skal arbeide» i barnehagen, med andre ord den som man ønsker å ansette/den som er innstilt til stillingen. Hvis eier selv skal jobbe i barnehagen, må også han/hun legge frem attest. Eiers attest skal legges frem overfor kommunen som tilsynsmyndighet. Bestemmelsen gjelder også for kjøkkenpersonale, sivilarbeidere, langvarige vikariater og for vikarer tilknyttet en mer etablert ordning. Under «barnehage» hører også familiebarnehager og nattåpne barnehager.

Politiattesten skal legges frem for ansettende myndighet. I private barnehager blir dette normalt barnehageeier eller styrer. Politiattesten skal ikke legges ved søknadspapirene, og det må fremgå i utlysingen av stillingen at slik attest vil bli krevd av den man ønsker å ansette.

Politiattesten skal vise om vedkommende er «siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep mot barn». Som det fremgår av ordlyden skal attesten også vise verserende saker, ikke bare de sakene som er endelig avgjort. Politiattesten gjelder «seksuelle overgrep mot barn». Forhold som tyveri, økonomisk kriminalitet o.l. vil ikke fremgå av denne politiattesten, heller ikke legemsforbrytelser mot voksne. Hvis vedkommende på grunn av andre straffbare forhold er uegnet til å arbeide i barnehage, må retten til slikt arbeid fradømmes, jf. straffeloven § 29 nr. 2.

Hva som er seksuelle overgrep mot barn, er nærmere regulert i forskriften om politiattest, jf. del 2 og 4 i rundskrivet.

Annet ledd:

Det er kun personer som er dømt for seksuelle overgrep mot barn som er utelukket fra arbeid i barnehage på livstid. Personer som er siktet eller tiltalt kan man ikke ansette fordi man ikke vet hva utfallet av saken blir. På denne måten har man innført en «karantenetid» for de som på søkertidspunktet måtte være siktet eller tiltalt. Henlegges saken eller blir vedkommende frifunnet, gir ikke barnehageloven hjemmel for å nekte ansettelse.

Tredje ledd:

Andre personer som «regelmessig oppholder seg i barnehagen» kan avkreves politiattest. En tenker særlig på andre arbeidsgrupper som ikke arbeider direkte med barna og som ikke er fast tilstede i åpningstiden, men som har mulighet til å være i kontakt med barna og opparbeide seg et tillitsforhold til dem. Inn under dette leddet faller også andre så som eier av barnehagen, eier av barnehagens lokaler og familiemedlemmer som er tilstede i familiebarnehagens åpningstid. Kompetansen til å avkreve slik attest er lagt til kommunen som tilsynsmyndighet, også for de private barnehagene. Kommunen må foreta en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. Momenter er blant annet om vedkommende er i barnehagen på dagtid, om det er regelmessighet over noe tid, om vedkommende har mulighet for å opparbeide et tillitsforhold til barna osv.

Studenter ved førskolelærerutdanning skal levere politiattest ved opptak til studiet, jf. lov om universiteter og høyskoler § 42a. Det er ikke nødvendig at barnehageeier kontrollerer denne eller krever ny politiattest i forbindelse med øvingsopplæring.

Fjerde ledd:

Departementet er pålagt å gi utfyllende forskrifter til denne bestemmelsen. Det vises til kommentarene til forskriften i del 4.

KAPITTEL VI. TAUSHETSPLIKT OG OPPLYSNINGSPLIKT

§ 21. Taushetsplikt

For virksomheter etter denne lov, gjelder reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 til 13f tilsvarende.

Merknad:

Bestemmelsen viser til reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven, og gjør disse gjeldende for alle ansatte i virksomheter etter barnehageloven, jf. forvaltningsloven § 13 «enhver som utfører tjeneste eller arbeid». Reglene verner barna og deres foreldre, ikke forhold de ansatte imellom eller forhold overfor eier.

Alle som arbeider i virksomheter etter barnehageloven har taushetsplikt, med andre ord plikter de å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han/hun i forbindelse med sitt arbeid får vite om noens personlige forhold.

Med «enhver som utfører tjeneste eller arbeid» menes både det pedagogiske personalet og andre ansatte, så som assistenter, studenter, vikarer, kjøkkenpersonalet, vaktmester m.m. Med noens personlige forhold sier forvaltningsloven § 13 annet ledd blant annet følgende: «som personlige forhold regnes ikke fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige». «Noens personlige forhold» omfatter i barnehagesammenheng både forhold om barnet selv og forhold rundt foreldrene. Dette kan blant annet være opplysninger om slektskap, familie- og hjemforhold, fysisk og psykisk helse, karakter og følelsesliv. Justisdepartementet antar at også opplysninger om enkeltpersoners boligforhold, økonomi og arbeidsforhold som hovedregel vil gå inn under taushetsplikten etter § 13. Der det er tvil om forholdet faller inn under begrepet «personlige forhold», kan fortolkninger rundt dette finnes i juridisk litteratur.

Med hensyn til innsynsrett i forbindelse med opptak i barnehager, se del 5, der problemstillingen er belyst i vedlegg 2.

Når det gjelder samarbeid med andre instanser, er dette nærmere behandlet under §§ 22 og 23 om opplysningsplikt til sosial- og barneverntjenesten.

I rettssaker der barnehageansatte blir innkalt som vitne, jf. tvistemålsloven og straffeprosessloven, vil fritak fra den lovpålagte taushetsplikten vurderes og samtykke gis av fylkesmannen der det ikke er innvendinger mot et slikt fritak. Domstolen kan alltid overprøve fylkesmannens avgjørelse. Avgjørelsen hos fylkesmannen er ikke et vedtak, men en prosessledende beslutning som ikke kan påklages.

Der begge foreldre samtykker i å føre en barnehageansatt som vitne, for eksempel i en barnefordelingssak, behøver ikke fylkesmannen gi sitt samtykke. Det vil imidlertid være hensiktsmessig å innhente foreldrenes samtykke skriftlig, slik at det i ettertid ikke kan reises tvil om at et slikt samtykke er gitt.

§ 22. Opplysningsplikt til sosialtjenesten

Barnehagepersonalet skal gi sosialtjenesten bistand i klientsaker. De skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som bør føre til tiltak fra sosialtjenestens side, og de skal av eget tiltak gi sosialtjenesten opplysninger om slike forhold. Av eget tiltak kan opplysninger bare gis etter samtykke fra klienten, eller så langt opplysningene ellers kan gis uten hinder av taushetsplikt. Opplysninger skal normalt gis av styrer.

Merknad:

Bestemmelsen regulerer barnehagens opplysningsforhold til sosialtjenesten. Både private og kommunale barnehager omfattes av plikten til å gi opplysninger. Plikten overfor sosialtjenesten er ikke så omfattende som overfor barneverntjenesten, jf. § 23.

En rekke av de tiltakene sosialtjenesten ønsker å iverksette kan ikke realiseres uten gjennom samarbeid med andre organer. Barnehageansatte er på denne bakgrunn pålagt å gi sosialtjenesten bistand i klientsaker. Med bistand tenker en ikke kun på at barnehagen skal gi opplysninger til sosialtjenesten etter forespørsel, men at den også så langt det lar seg gjøre, samarbeider for å nå et felles mål. Barnehagen plikter også på eget initiativ å gjøre sosialtjenesten oppmerksom på forhold som bør føre til tiltak fra sosialtjenestens side.

Bestemmelsen presiserer vilkårene for at slike opplysninger gis. Vilkåret er at klienten, dvs. foreldre/foresatte, samtykker i at opplysningene gis, eller at opplysningene ikke er taushetsbelagte, jf. § 21.

Styreren bør kjenne til at slike opplysninger er gitt til sosialtjenesten, og er av den grunn den personen blant de ansatte som normalt skal gi slike opplysninger. Bestemmelsen er likevel ikke til hinder for at andre kan gi opplysninger.

§ 23. Opplysningsplikt til barneverntjenesten

Barnehagepersonalet skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side.

Uten hinder av taushetsplikt skal barnehagepersonalet av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. lov om barneverntjenester § 4-10, § 4-11, § 4-12, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige adferdsvansker, jf. samme lov § 4-24. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om barneverntjenester, plikter barnehagepersonalet å gi slike opplysninger. Opplysninger skal normalt gis av styrer.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Bestemmelsen regulerer barnehagens opplysningsplikt til barneverntjenesten. Bestemmelsen gjelder både kommunale og private barnehager. Opplysninger kan gis av eget tiltak eller på forespørsel fra barneverntjenesten. Opplysningsplikten etter denne bestemmelsen er mer omfattende enn plikten overfor sosialtjenesten etter § 22.

Første ledd:

Første ledd pålegger alt barnehagepersonale å være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side. For at barneverntjenesten skal kunne sette i gang ulike former for tiltak som de mener er nødvendige, er det viktig at det foregår et samar-

beid mellom de ulike instanser som har med barnet å gjøre. I denne sammenhengen blir barnehagen å regne som slik instans.

Annet ledd:

Bestemmelsen tilsvarende barnevernloven § 6-4 om innhenting av opplysninger, og gir barnehageansatte pålegg om å gi opplysninger, uhindret av taushetsplikten, i de tilfellene hvor det er grunn til å tro at barn blir mishandlet fysisk og/eller psykisk eller utsatt for alvorlig omsorgssvikt. Opplysningsplikten inntreffer også hvis barnet har vedvarende alvorlige adferdsvansker. Opplysningsplikten er knyttet til vilkårene i de nevnte bestemmelser i barnevernloven.

Bestemmelsen henviser til barnevernloven § 4-10 om medisinsk undersøkelse og behandling av barn som lider av livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade, § 4-11 om behandling av barn som har særlige behandlings- og opplæringsbehov som foreldrene ikke sørger for at barnet får dekket og til § 4-12 om omsorgsovertagelse på grunnlag av blant annet alvorlige mangler ved daglig omsorg, mishandling eller utsettelse for andre alvorlige overgrep i hjemmet m.m. Bestemmelsen henviser også til barnevernloven § 4-24 om tvangsplassering av barn med alvorlige adferdsvansker, men denne bestemmelsen er neppe relevant i forhold til barnehagebarn.

Det følger av det som er sagt ovenfor at det ikke er opplysningsplikt i situasjoner som barnehagen definerer som mindre alvorlige enn de nevnte. Barnehagen kan likevel vurdere det slik at de har opplysningsrett. Melding til barneverntjenesten eller opplysninger gitt på forespørsel bør i alle tilfeller skje i åpenhet med foreldrene/foresatte. For de tilfellene der det bare dreier seg om hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4, er barnehagen avhengig av at foreldrene/foresatte gir samtykke til at opplysninger gis. Hvis henvendelsen kommer fra barneverntjenesten, er det vanlig praksis at denne på forhånd har sørget for at det foreligger et slikt samtykke. Barnehagen bør uansett forsikre seg om at dette er gjort.

KAPITTEL VII. FORSKJELLIGE BESTEMMELSER

§ 24. Øvingsopplæring

Barnehagens eier plikter å stille barnehagen til disposisjon for øvingsopplæring for studenter som tar førskolelærerutdanning.

Barnehagens styrer og pedagogiske ledere plikter å veilede studenter i slik øvingsopplæring.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Bestemmelsen skal hjelpe til å sikre at førskolelærerstudenter får den praksisen utdanningen krever. Praksisopplæringen er nærmere omtalt i rammeplan for førskolelærerutdanning.

Første ledd:

Første ledd pålegger alle barnehageeiere å stille barnehagen til disposisjon for øvingsopplæring for studenter som tar førskolelærerutdanning. Når det gjelder studenter/elever fra andre utdanninger, er ikke barnehageeier pliktig å stille barnehagen til slik disposisjon.

Studenter ved førskolelærerutdanning skal levere politiattest ved opptak til studiet, jf. lov om universiteter og høyskoler § 42a. Det er ikke nødvendig at barnehageeier kontrollerer denne eller krever ny politiattest i forbindelse med øvingsopplæring.

Annet ledd:

Annet ledd fastslår at barnehagens styrer og pedagogiske ledere har plikt til å veilede førskolelærerstudenter som er i barnehagen for øvingsopplæring. Vilåårene for slik øvingsopplæring er avtalefestet.

§ 25. Helsekontroll av barn og personale

Før et barn begynner i barnehage, skal det legges frem erklåring om barnets helse. Dersom barnet har møtt til de ordinære undersøkelser på helsestasjon, kan slik erklåring gis av barnets foresatte.

Barnehagens personale har plikt til å gjennomgå adekvat tuberkulosekontroll.

Generelle kommentarer til bestemmelsen:

Bestemmelsen sikrer at opplysninger om barns helsetilstand som er viktige å få kjennskap om for barnehagens ansatte, tilkommer dem. Videre sikrer bestemmelsen barna mot ansatte som kan være smittebærere av tuberkulose ved at det stilles krav om adekvat tuberkulosekontroll.

Første ledd:

Første ledd i bestemmelsen stiller krav til fremleggelse av helseattest før barnet begynner i barnehage. En slik attest kan skrives av lege som undersøker barnet, eller gis av foreldrene dersom barnet har møtt til de ordinære undersøkelser på helsestasjonen. Med dette systemet skal barnehagen kunne ha kjennskap til eventuelle fysiske- og/eller psykiske problemer det enkelte barn har og på denne bakgrunn ha mulighet for å tilrettelegge et best mulig tilbud tilpasset det enkelte barns behov.

En helseerklåring må ikke være eldre enn 1/2 år når barnet starter i barnehagen. Det er viktig at attesten inneholder opplysninger som barnehagepersonalet har bruk for i sitt daglige arbeid med barnet. Dette kan være opplysninger om allergier, motorisk og mental ferdighet, kroniske sykdommer m.m. Dette er normalt forhold diagnostisert ved besøk på helsestasjonen.

Annet ledd:

Annet ledd pålegger barnehagens personale plikt til å gjennomgå adekvat helsekontroll med henblikk på tuberkulose. Hva som er adekvat, avgjøres til enhver tid av helsemyndighetene.

§ 26.

Departementet kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

Merknad:

Bestemmelsen gir departementet hjemmel til å gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard. Bestemmelsen trådte i kraft 1. januar 2002. Departementet har pr. 1. november 2003 ikke fastsatt slik forskrift. Barnehagedriften på Svalbard reguleres gjennom de vilkår som stilles i forbindelse med at departementet gir tilskudd til drift av barnehager på Svalbard. Vilåårene tar utgangspunkt i barnehagelovens bestemmelser så langt de passer.

§ 27. Ikrafttredelse. Endringer i andre lover

Det gis ikke nærmere kommentarer til denne bestemmelsen.

Del 4

Merknader til forskriftene

1. FORSKRIFT OM BARNEHAGENS FORELDRERÅD

§ 1. Oppgaver

Foreldrerådet skal fremme fellesinteressene til foreldrene og bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø.

§ 2. Rettigheter

Foreldrerådet skal bli forelagt og har rett til å uttale seg i saker som er viktige for foreldrenes forhold til barnehagen.

§ 3. Avstemning

Ved avstemning i foreldrerådet gis det én stemme for hvert barn, og vanlig flertallsvedtak gjelder.

Merknader til forskriften:

Forskriften gjenspeiler lovens formål at barnehagetilbudet skal gis i nær forståelse og samarbeid mellom foreldrene og barnehagen.

§ 1:

Foreldrerådet skal ved sin innsats bidra til at både samarbeidet og miljøet i barnehagen blir godt. Bestemmelsen gir også rådet rett til å fremme saker som er av felles interesse for foreldrene.

§ 2:

Foreldrerådet skal automatisk få seg forelagt saker som er viktige for foreldrenes forhold til barnehagen. I slike saker har foreldrerådet en rett til å bli hørt med sitt syn på saken. Det innebærer at foreldrene, dersom en slik sak ikke blir forelagt foreldrerådet, kan kreve å få seg forelagt saken for å drøfte den. På bakgrunn av bestemmelsens ordlyd er det viktig å avgrense mot saker som ikke kan anses å være vesentlige for foreldrenes forhold til barnehagen. At en sak kan være av interesse for foreldrene, er ikke det samme som at den er viktig i foreldrenes forhold til barnehagen. Personalsaker kan være saker av sistnevnte type. Slike saker har foreldrene ikke rett til å få seg forelagt.

§ 3:

Når foreldrerådet drøfter spørsmål som må avgjøres ved avstemning, gis det én stemme for hvert barn. Dette avspeiler rimeligheten i at aleneforeldres oppfatning av en sak skal veie like mye som der begge foreldrene møter opp. Der familien har flere barn i barnehagen, vil forel-

drenes/de foresattes oppfatning også veie tyngre fordi det kan avgis én stemme pr. barn. Personer som møter på vegne av foreldrene/foresatte må ha fullmakt til å møte og avgi stemme.

2. FORSKRIFT OM BARNEHAGENS SAMARBEIDSUTVALG

§ 1. Oppgaver

Samarbeidsutvalget skal være et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ. Utvalget skal særlig være med å drøfte barnehagens ideelle grunnlag og arbeide for å fremme kontakt mellom barnehagen og lokalsamfunnet.

§ 2. Valg av representanter

Foreldrerådet og de ansatte velger hver det antallet representanter som skal sitte i barnehagens samarbeidsutvalg.

§ 3. Funksjonstid

Representantene for foreldrene og de ansatte velges for ett år av gangen. Funksjonstiden for eventuelle eierrepresentanter fastsettes av eier.

§ 4. Konstituering

Samarbeidsutvalget konstituerer seg selv.

§ 5. Avstemning

Dersom det må foretas avstemning i samarbeidsutvalget, har hver representant én stemme, og vanlig flertallsvedtak gjelder. Ved stemmelikhet har lederen dobbeltstemme.

§ 6. Rettigheter

Samarbeidsutvalget skal bli forelagt og har rett til å uttale seg i saker som er av viktighet for barnehagens innhold, virksomhet og forholdet til foreldrene. Slike saker er blant annet forslag til budsjett, driftsendringer, utnyttelse av ute- og innearealer m.m.

§ 7. Forholdet til eier og tilsynsmyndigheter

Samarbeidsutvalget skal påpeke overfor eier, og kan melde fra til kommunen eller fylkesmannen som tilsynsmyndighet, dersom barnehagen ikke drives innenfor de rammene som settes av gjeldende lover, forskrifter, barnehagens vedtekter og barnehagens budsjett.

§ 8. Styrers rettigheter

Styrer har møte-, tale- og forslagsrett i samarbeidsutvalget.

Merknader til forskriften:

Forskriften gir detaljerte regler om samarbeidsutvalgets sammensetning og oppgaver, og gjenspeiler lovens formål om nær forståelse og samarbeid mellom foreldrene og barnehagen, hvilket også kommer til uttrykk i loven § 2 om at samarbeidsutvalget fastsetter en årsplan for den pedagogiske virksomheten.

§ 1:

Bestemmelsen fremhever hva som er samarbeidsutvalgets overordnede mål. Det skal være kontaktskapende, rådgivende og samordnende for alle parter som på ulike måter har et ansvar for barnehagens innhold og drift.

At samarbeidsutvalget er rådgivende, legger føringer for at det skal brukes aktivt i ulike spørsmål. På grunnlag av sine ulike ståsteder i forhold til barnehagen, kan representantene gi råd og komme med innspill.

At samarbeidsutvalget er kontaktskapende, gir føringer for at det aktivt skal arbeide for og sette i gang tiltak som kan bidra til å skape kontakt mellom de ulike partene som er knyttet til barnehagen. Dugnader, temakvelder og ulike markeringer sammen med barna er eksempler på slike tiltak.

Begrepet samordnende legger føringer for at samarbeidsutvalget i ulike sammenhenger, også der det oppstår konflikter, skal arbeide for å finne frem til felles løsninger.

Bestemmelsen fremhever at samarbeidsutvalget særlig skal drøfte barnehagens ideelle grunnlag. Denne drøftingen innebærer at samarbeidsutvalget drøfter praktiseringen av formålet innenfor de rammene som er gitt av formålsbestemmelsen, rammeplanen og eierens tilpasning til lokale forhold og eventuelle særlige bestemmelser om livssyn eller reservasjon fra lovens kristne formålsbestemmelse i barnehagens vedtekter, jf. loven §§ 1, 2 og 15 tredje ledd b) og c).

I tillegg til å være et kontaktskapende organ for partene som er tilknyttet barnehagen, er samarbeidsutvalget også pålagt oppgaven å være kontaktskapende overfor lokalsamfunnet. Dette kan for eksempel oppnås ved at barnehagen gjør seg kjent med lokalsamfunnet og hva som befinner seg der gjennom utflukter, besøk ved ulike kulturelle institusjoner, skole eller aldershjem og ved å invitere andre til barnehagen.

§ 2:

Bestemmelsen fastslår at det er foreldrerådet som velger foreldrerepresentanter til samarbeidsutvalget, og at de ansatte på samme måte velger sine representanter. Det vanlige er at det sitter to representanter fra hver gruppe i samarbeidsutvalget. Der barnehagene er små, er det vanlig at samarbeidsutvalget består av én representant fra hver gruppe.

I følge barnehageloven § 4 tredje ledd kan barnehagens eier la seg representere i samarbeidsutvalget. Bestemmelsen begrenser hvor mange representanter eier kan ha i samarbeidsutvalget. Representantene for barnehagens eier har stemmerett i barnehagens samarbeidsutvalg.

§ 3:

Representantene velges for ett år av gangen. Det settes imidlertid ingen sperre for at representanter kan velges på nytt. På den måten kan kontinuitet i samarbeidsutvalget opp-

nås. Representanter for foreldrene eller de ansatte må imidlertid gjenvelges for å kunne bli sittende i samarbeidsutvalget mer enn ett år.

Eier stiller i motsetning til de andre gruppene fritt med hensyn til funksjonstiden. Det innebærer at eier for eksempel kan bestemme at eierrepresentanten skal sitte tre år av gangen uten gjenvalg.

§ 4:

Samarbeidsutvalget skal konstituere seg selv. Det innebærer at det er opp til samarbeidsutvalget selv å bestemme hvem som skal være leder og hvem som skal være sekretær i utvalget. Det er ofte naturlig at styrer påtar seg å innkalle til det første møtet i et nyvalgt samarbeidsutvalg.

§ 5:

Bestemmelsen fastslår at hver representant i samarbeidsutvalget har én stemme. Består utvalget av et partall medlemmer kan det i enkelte tilfeller oppstå stemmelikhet. Lederen har i slike tilfeller dobbeltstemme.

§ 6:

Bestemmelsen gir samarbeidsutvalget rett til å kunne kreve saker fremlagt for seg som er av viktighet for barnehagens innhold, virksomhet og forholdet foreldrene/barnehagen/lokalsamfunnet. Bestemmelsen gir selv eksempler på hvilke typer saker dette kan være. I tillegg til de få eksemplene som gis, vil alle saker som kan falle inn under innhold, virksomhet og forholdet mellom foreldre og barnehage være saker som i utgangspunktet skal bli fremlagt for samarbeidsutvalget, og utvalget vil ha krav på å få seg forelagt slike saker.

Fordi bestemmelsen gir denne retten til samarbeidsutvalget, vil en avvisning fra for eksempel eiers side med hensyn til å fremlegge en eller annen type sak under disse områdene, være i strid med forskriften. En eventuell slik konflikt vil kunne bli av en slik art at den vil være naturlig å bringe inn for tilsynsmyndigheten, jf. loven § 10.

Foreldrebetalingen er viktig i forholdet mellom foreldre og barnehagen, jf. barnehageloven § 15a som hjemler nærmere regler om foreldrebetalingen. Samarbeidsutvalget har derfor krav på å få seg forelagt og rett til å uttale seg om blant annet budsjett, regnskap og endringer i foreldrebetaling.

§ 7:

Dersom barnehagen ikke drives innenfor de rammene som settes av lover, forskrifter og barnehagens vedtekter, er samarbeidsutvalget pålagt å påpeke dette overfor eier.

Bestemmelsen gir også utvalget en rett til å melde fra til tilsynsmyndigheten dersom barnehagen etter samarbeidsutvalgets oppfatning drives ulovlig. Det vil i de aller fleste tilfeller være den korrekte fremgangsmåten at samarbeidsutvalget henvender seg til eier før tilsynsmyndigheten kontaktes.

§ 8:

Bestemmelsen fastslår at styrer i barnehagen har møte-, tale- og forslagsrett i samarbeidsutvalget. Styrer er med andre ord alltid gitt en mulighet til å fremme sitt syn i forhold til saker som tas opp i samarbeidsutvalget og også til å fremme forslag om å ta opp saker i utvalget.

3. FORSKRIFT OM FAMILIEBARNEHAGER

§ 1. Godkjenning av organiseringen

Familiebarnehagen skal som hovedregel være et fellesskap mellom minst to hjem, eller mellom minst ett hjem og en vanlig barnehage. I særlige tilfeller kan kommunen godkjenne enkeltstående hjem som én familiebarnehage.

§ 2. Godkjenning av hjemmene

Virksomheten skal fortrinnsvis foregå i bebodde hjem.

Dersom bebodde hjem ikke kan skaffes, kan kommunen i særlige tilfeller godkjenne ubebodde lokaler som ett hjem i en familiebarnehage. Ved slik godkjenning skal lokalenes hjemlige kvaliteter vektlegges.

Ved godkjenning av det enkelte hjem skal det tas hensyn til om hjemmet egner seg for familiebarnehagedrift.

Det kan ikke gis godkjenning til doble grupper i ubebodde lokaler.

§ 3. Antall barn

Et hjem kan godkjennes for maksimalt fem barn over tre år som er tilstede samtidig. Et hjem som er egnet for det kan godkjennes for dobbel gruppe med maksimalt ti barn over tre år som er tilstede samtidig.

Det kan settes begrensning ved antall barn i et hjem på grunnlag av hjemmets egnethet.

Er flertallet av barna under tre år, må antallet reduseres.

Det skal som hovedregel være minst to barn i et familiebarnehagehjem.

Hjemmets egne barn under opplæringspliktig alder, som deltar i ordningen, teller med. I en familiebarnehagegruppe må minst halvparten av barna være andre enn hjemmets egne.

§ 4. Pedagogisk veiledning

I familiebarnehager skal det gis pedagogisk veiledning til assistenten i det enkelte hjem i barnehagens åpningstid. Den pedagogiske veilederen skal ha utdanning som førskolelærer.

§ 5. Midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet

Dersom det etter offentlig utlysning ikke melder seg søker med førskolelærerutdanning til stillingen som pedagogisk veileder for en familiebarnehage, kan kommunen, etter en samlet vurdering av den reelle kompetansen hos den det søkes dispensasjon for, gi midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet for ett år av gangen.

Midlertidig dispensasjon kan som hovedregel gis for maksimalt to år. I særlige tilfeller kan kommunen gi midlertidig dispensasjon for ytterligere ett år av gangen, maksimalt for fem år.

Kommunens vedtak i sak om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet kan påklages til fylkesmannen.

§ 6. Bemanningsnorm

I en familiebarnehage kan det være maksimalt 30 barn pr. førskolelærer.

En assistent kan ha ansvaret for inntil fem barn der flertallet av barna er over tre år.

Bemanningen må være forsvarlig i forhold til barnas alderssammensetning.

Merknader til forskriften:

Forskriften gir bestemmelser som avspeiler de kvalitetene som spesielt skal være tilstede i familiebarnehager.

§ 1:

Hovedregelen er at det skal være et fellesskap mellom minst to hjem eller mellom minst ett hjem og en vanlig barnehage for å kunne få godkjenning som familiebarnehage. Det er gitt rom for unntak med ett hjem i en familiebarnehage. Som bestemmelsen sier skal det særlige grunner til for at en slik ordning skal kunne godkjennes. Særlige grunner kan være at det rent geografisk ikke er mulig, verken å koble det ene hjemmet til et annet hjem, eller til en vanlig barnehage. Det må imidlertid presiseres at det skal mye til for at unntaksregelen skal kunne benyttes. De aller fleste steder vil det være mulig å få til en ordning der hjemmet er knyttet sammen med et annet hjem eller med en vanlig barnehage. Det skal være forskjell mellom en familiebarnehage og en privat dagmammaordning.

§ 2:

Et av familiebarnehagens særlige kvalitetstrekk er dens hjemlige preg. Det er på denne bakgrunn stilt opp som en hovedregel at familiebarnehagedriften skal foregå i bebodde hjem. Med begrepet «bebodde» kan man imidlertid ikke kreve at familiebarnehagen drives bare i de rommene familien ellers bor. Er det et stort hus der det er mulighet til å benytte ett eller flere rom bare til familiebarnehage, for eksempel en ekstra stue, vil slike lokaler normalt være å anse som bebodde. En underetasje som ikke er innredet til oppholdsrom kan imidlertid komme til å fremstå med et ubebodd preg. Avgjørelsen av om et lokale kan anses å være bebodd eller ikke, vil i enkelte tilfeller måtte bero på et skjønn. Noen lokaler er helt klart bebodde, andre helt klart ubebodde. Det er i grensetilfellene godkjenningmyndigheten som må vurdere det hjemlige preget og nærheten til den delen som er bebodd før godkjenning gis.

Regelen sier imidlertid at virksomheten «fortrinnsvis» skal foregå i bebodde lokaler. Dette gir rom for at det også skal kunne være mulig med unntak. Unntaket kan være å gi godkjenning til ubebodde lokaler, der bebodde lokaler ikke kan skaffes. Fordi det karakteristiske ved familiebarnehagene er deres hjemlige preg, skal godkjenningmyndigheten i de tilfellene der ubebodde lokaler skal vurderes for godkjenning, legge vekt på lokalenes hjemlige kvaliteter.

Ved all godkjenning av hjem til familiebarnehageordninger, skal den totale vurderingen av hjemmet gå på om hjemmet «egner seg for familiebarnehagedrift». Om et hjem egner seg vil bero på mange forhold. For eksempel kan et hjem være så vanskelig å rømme ved en brann at det av den grunn ikke er tilrådelig som familiebarnehagehjem. Andre hjem kan være for små til at de kan gi rom for den aktiviteten flere små barn krever. I tillegg til disse eksemplene vil det også kunne være andre forhold som kan føre til at godkjenningmyndigheten vurderer hjemmet som uegnet til familiebarnehagedrift.

Bestemmelsen fastslår at godkjenning ikke kan gis til doble grupper i ubebodde lokaler. I ubebodde lokaler av en slik størrelse kan lokalene eventuelt godkjennes som vanlig barnehage.

§ 3:

Et hjem kan som hovedregel maksimalt godkjennes for fem barn når barna er over tre år og er til stede samtidig. Dette innebærer at et hjem kan ha flere enn fem barn knyttet til hjemmet hvis det aldri er mer enn fem barn tilstede samtidig. På denne måten kan et hjem ha barn som deler plasser etter ulike delingsmodeller.

I de tilfellene et hjem er av en slik størrelse og beskaffenhet at det kan være mer enn fem barn til stede samtidig, kan hjemmet godkjennes for maksimalt ti barn over tre år. Dette kalles en dobbel gruppe. En dobbel gruppe kan ha mer enn ti barn knyttet til seg, bare det ikke er mer enn ti barn samtidig i hjemmet.

Ved godkjenningen av et hjem, kan godkjenningsmyndigheten sette begrensning ved et annet maksimaltall enn fem/ti, dersom hjemmet ikke egner seg for så mange barn. At et hjem ikke er egnet for fem/ti barn over tre år, kan være fordi hjemmet etter godkjenningsmyndighetens vurdering, ikke er stort nok til å dekke det behovet små barn har for leke- og oppholdsareal, sove-, stelle- og spiseplass. Dersom godkjenningsmyndigheten fatter vedtak om godkjenning, men med begrensning i forhold til antall barn, er dette et vedtak som på lik linje med vedtak om godkjenning av andre barnehager, kan påklages til fylkesmannen, jf. loven § 8.

Når flertallet av barna i et hjem er under tre år, må antallet reduseres. I et hjem med mange små barn må blant annet kravet til meget lett rømningsmulighet være tilstede.

Hovedregelen er at det i et hjem i en familiebarnehage må være minst to barn. Unntaksvis kan altså et hjem godkjennes for bare ett barn. For å få godkjenning til drift med bare ett barn, må forholdene være helt spesielle og godkjenning må bare gis for en begrenset periode. Et grunnlag for en slik godkjenning må være at det kan dokumenteres at det konkrete barnet har et særlig behov for i en periode å være eneste barn i et hjem i en familiebarnehage. Slike kortvarige godkjenninger for drift med bare ett barn vil sjelden være aktuelt, og det vil aldri være aktuelt der det ene barnet er hjemmets eget, jf. bestemmelsens femte ledd.

Når antall barn i en familiebarnehage beregnes, skal alle barn under opplæringspliktig alder som deltar i ordningen telle med. Det stilles krav om at minst halvparten av barna som teller med i en familiebarnehagegruppe må være andre enn hjemmets egne barn. Har hjemmet tre egne barn, er godkjent for maksimalt fem barn og alle hjemmets egne barn skal delta i familiebarnehageordningen, er dette i strid med forskriftene. Der et hjem er godkjent for fire barn, kan to av barna være hjemmets egne.

§ 4:

Bestemmelsen stiller krav om pedagogisk veiledning til assistentene i det enkelte hjem i familiebarnehagen. Denne veiledningen skal gis av person med førskolelærerutdanning.

Det er av avgjørende betydning for assistentene at pedagogisk veiledning blir gitt, da det ikke stilles krav til utdanning hos dem som skal arbeide som assistenter i det enkelte hjem. Den pedagogiske veiledningen i familiebarnehager er en kvalitetssikring som er et vesentlig skille mellom familiebarnehager og dagmammaordninger.

Den pedagogiske veiledningen må foregå i barnehagens åpningstid. Bakgrunnen for dette er at grunnlaget for veiledningen blant annet skal bygge på observasjoner av samspillet

barn-barn og barn-voksen. Førskolelæreren bør i veiledningstiden også delta i arbeidet med barna, for på den måten å være en tydelig modell for assistenten. I tillegg til direkte veiledning i det enkelte hjem i barnehagens åpningstid, bør det også arrangeres kurs i ulike pedagogiske emner. Dette er det imidlertid ikke stilt krav om i forskriftene.

I familiebarnehager er styrer og pedagogisk veileder stort sett samme person. I svært store familiebarnehageordninger kan barnehagen ha både pedagogisk veileder og styrer. Der familiebarnehagen er knyttet til en vanlig barnehage, vil styrer i barnehagen være styrer også for familiebarnehagen. På denne måten vil familiebarnehagen ha både pedagogisk veileder og styrer.

§ 5:

Bestemmelsen er en unntaksbestemmelse fra § 4. Den gir eier mulighet til å søke om dispensasjon fra utdanningskravet for den pedagogiske veilederen. Det er imidlertid to betingelser som må være til stede for å gi en slik dispensasjon. For det første skal stillingen ha vært offentlig utlyst, slik at det har vært en reell mulighet for førskolelærer å søke stillingen. For det andre skal den det søkes dispensasjon for ha kvalifikasjoner som gjør vedkommende egnet til å utføre arbeidet som pedagogisk veileder. Hovedregelen er at midlertidig dispensasjon bare kan gis for ett år av gangen, maksimalt for to år.

Unntaksvis kan det i særlige tilfeller gis dispensasjon for mer enn to, men maksimalt for fem år. Ved vurderingen av om et forhold skal anses å være et «særlig tilfelle», må kommunen foreta en konkret vurdering av den reelle kompetansen til den det søkes dispensasjon for og om vedkommende har vist at hun/han kan ivareta den oppgaven det innebærer å veilede andre voksne i pedagogiske spørsmål. Dersom det etter fem år ikke lar seg gjøre å skaffe førskolelærer som veileder, kan det ikke gis ytterligere dispensasjon.

Kommunen bør bistå familiebarnehagen i arbeidet med å skaffe førskolelærer, eventuelt ved at familiebarnehagen tilknyttes en førskolelærer i en kommunal barnehage eller en førskolelærer som er ansatt i kommunen.

Kommunens vedtak i denne typen saker kan påklages til fylkesmannen. Dette er tilsvarende regel som ved vedtak om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet til styrere og pedagogiske ledere i vanlige barnehager.

§ 6:

Den som skal være pedagogisk veileder i en familiebarnehage kan ha ansvar for maksimalt 30 barn. Forskriften sier ingenting om hvordan disse barna er fordelt på hjem. Det kan for eksempel være seks hjem som hver har fem barn, eller flere enn seks hjem som har færre enn fem barn hver. Det kan ikke dispenseres fra denne bestemmelsen, og det er opp til tilsynsmyndigheten å påse at antall barn er i samsvar med forskriftene.

Bestemmelsen fastslår videre at en assistent kan ha ansvaret for inntil fem barn over tre år. Dette harmonerer med at det maksimale antall barn hjemmet kan godkjennes for også er fem når barna er over tre år.

Bemanningen skal til enhver tid være forsvarlig i forhold til barnas alderssammensetning. I dette ligger et krav om vurdering i det enkelte tilfellet, ikke bare en reduksjon til for eksempel fire barn dersom flertallet av barna er under tre år.

4. FORSKRIFT OM MIDLERTIDIG OG VARIG DISPENSASJON FRA UTDANNINGSKRAVET TIL STYRER

§ 1. Midlertidig dispensasjon

Kommunen kan, etter søknad fra barnehagens eier, innvilge midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet til styrer for inntil ett år av gangen etter at stillingen har vært offentlig utlyst og det ikke har meldt seg kvalifisert søker.

Etter en samlet vurdering av den reelle kompetansen hos den det søkes dispensasjon for, kan kommunen stille vilkår for eksempel om pedagogisk veiledning ved innvilgelse av dispensasjonen. I private barnehager kan veiledning gis av kommunen.

§ 2. Person under førskolelærerutdanning

Når den personen det søkes dispensasjon for deltar i desentralisert eller deltids førskolelærerutdanning, kan kommunen innvilge midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet inntil utdanningen er avsluttet.

§ 3. Klage

Kommunens vedtak i sak om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet kan påklages til fylkesmannen.

§ 4. Varig dispensasjon

Når stillingen som styrer har vært besatt med person som har hatt midlertidig dispensasjon fra denne forskrift § 1 i tre år, skal stillingen utlyses offentlig. Fylkesmannen kan innvilge varig dispensasjon fra utdanningskravet for vedkommende dersom det ikke melder seg kvalifisert søker og svært gode grunner taler for det. Søknad skal fremsettes av barnehagens eier og inneholde uttalelse fra kommunen.

Merknader til forskriften:

Forskriften gir adgang til å dispensere fra utdanningskravet til styrer, både midlertidig og varig. Med hensyn til å gi varig dispensasjon, stilles det krav om «svært gode grunner».

Alle dispensasjoner som gis er knyttet til den personen det søkes dispensasjon for og til en konkret stilling i en konkret barnehage. Det er med andre ord ikke mulig å ta en dispensasjon med seg til en annen barnehage.

Det må kunne dokumenteres av eier at stillingen har vært offentlig utlyst, og det må også kunne gis en troverdig fremstilling av hvilke bestrebelser som er gjort for å skaffe kvalifisert person til stillingen. Det må kunne kreves at det er gjort en reell innsats på dette området.

§ 1:

Bestemmelsen gir barnehageeier mulighet til å søke om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet til styrer, jf. loven § 16. Den som ønsker eller innehar stillingen som styrer kan med andre ord ikke selv søke om dispensasjon. Det er kommunen som har myndighet til å fatte avgjørelser om midlertidig dispensasjon. Slik dispensasjon kan bare gis for inntil ett år

av gangen for styrer. Det er et krav at stillingen har vært offentlig utlyst, og at det ikke har meldt seg kvalifisert søker til stillingen. Ved utlysingen kan eier gjøre oppmerksom på at søkere uten godkjent utdanning kan komme i betraktning dersom det ikke melder seg søker som oppfyller utdanningskravet.

Ved søknad om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet til styrer skal de reelle kvalifikasjonene til den det søkes for vurderes av kommunen. Bestemmelsen er en kanregel som gir kommunen mulighet til å innvilge dispensasjonssøknaden, men som også gir kommunen mulighet til å avslå. Når den reelle kompetansen hos den det søkes for vurderes, kan kommunen stille vilkår ved dispensasjonsvedtaket. Hva slags vilkår som eventuelt stilles, vil være avhengig av den reelle kompetansen vedkommende har, og på hvilken måte kommunen finner det nødvendig å sikre at vedkommende blir i stand til å fylle stillingen som styrer i barnehagen. Fordi det er kommunen som gir midlertidig dispensasjon, må kommunen være bevisst på ikke å forskjellsbehandle søknader fra egne barnehager og søknader fra private barnehageeiere. Overfor private barnehager kan det for eksempel stilles vilkår om at pedagogisk veiledning skal gis av kommunen, dersom slik veiledning ikke kan skaffes av barnehagen selv.

§ 2:

Det gis i denne bestemmelsen mulighet til å gi en dispensasjon for et lengre tidsrom for personer som deltar i desentralisert eller deltids førskolelærerutdanning. Når det søkes om dispensasjon for disse personene, kan dispensasjon gis for den perioden utdanningen varer.

§ 3:

Dersom kommunen ikke innvilger søknad om dispensasjon fra utdanningskravet, eller kommunen stiller vilkår ved dispensasjonen som barnehageeier ikke vil godta, kan vedtaket klages inn for fylkesmannen. Klagen skal i slike tilfeller sendes via kommunen, som på denne måten gis mulighet til å vurdere sitt eget vedtak på nytt og eventuelt omgjøre det. Dette følger av forvaltningslovens regler for klage. Dersom kommunen ikke ønsker å omgjøre eget vedtak, skal klagen sendes videre til fylkesmannen. Kommunen står ikke fritt med hensyn til å vurdere om søknaden skal videresendes. Så lenge en klage er fremsatt, skal den sendes videre.

§ 4:

Etter at stillingen som styrer har vært besatt med person med midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet i tre år, kan fylkesmannen innvilge søknad om varig dispensasjon fra utdanningskravet. Det stilles krav til at stillingen har vært utlyst hvert år, også etter det tredje året, at det ikke har meldt seg kvalifisert søker, og videre at det skal være svært gode grunner som taler for å innvilge en varig dispensasjon. Barnehageeier skal dokumentere forsøk på å rekruttere en person med førskolelærerutdanning.

I «svært gode grunner» ligger at fylkesmannen skal vurdere den reelle kompetansen hos den det søkes dispensasjon for, hvor lenge vedkommende har utført relevant arbeid sett i forhold til arbeid med barn i barnehage, hvor sannsynlig det er at barnehagen innen rimelig tid kan få ansatt førskolelærer i stillingen m.m. En styrerstilling som bare har en varighet av noen få timer pr. dag vil kunne være vanskeligere å få besatt enn en hel stilling. Et slikt forhold kan tale for at varig dispensasjon innvilges. Dersom fylkesmannen ikke finner at det er særlige gode grunner som taler for å gi varig dispensasjon, skal søknaden avslås.

Kommunen skal uttale seg til søknad om varig dispensasjon. Dette innebærer at søknaden skal sendes via kommunen. Kommunen bør i sin uttalelse si noe om de forhold det er naturlig å legge vekt på i saken.

I samsvar med forvaltningslovens bestemmelser kan fylkesmannens vedtak påklages til departementet. Klagen fremsettes for fylkesmannen.

5. FORSKRIFT OM MIDLERTIDIG OG VARIG DISPENSASJON FRA UTDANNINGSKRAVET TIL PEDAGOGISK LEDER

§ 1. Midlertidig dispensasjon

Kommunen kan, etter søknad fra barnehagens eier, innvilge midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet til pedagogisk leder for inntil to år av gangen, etter at stillingen har vært offentlig utlyst og det ikke har meldt seg kvalifisert søker.

Etter en samlet vurdering av den reelle kompetansen hos den det søkes dispensasjon for, kan kommunen stille vilkår for eksempel om pedagogisk veiledning ved innvilgelse av dispensasjonen. I private barnehager kan veiledning gis av kommunen.

§ 2. Person under førskolelærerutdanning

Når den personen det søkes midlertidig dispensasjon for deltar i desentralisert eller deltids førskolelærerutdanning, kan kommunen innvilge midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet inntil utdanningen er avsluttet.

§ 3. Klage

Kommunens vedtak i sak om midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet kan påklages til fylkesmannen.

§ 4. Varig dispensasjon

Når stillingen som pedagogisk leder har vært besatt med person som har hatt midlertidig dispensasjon etter denne forskrift § 1 i to år, skal stillingen utlyses offentlig. Fylkesmannen kan deretter innvilge varig dispensasjon fra utdanningskravet for vedkommende dersom det ikke melder seg kvalifisert søker. Det skal foretas en individuell vurdering av vedkommendes reelle kompetanse. Søknad skal fremsettes av barnehagens eier og inneholde uttalelse fra barnehagens styrer og kommunen.

Merknader til forskriften:

På samme måte som for adgangen til å gi midlertidig og varig dispensasjon fra utdanningskravet til styrer, er også adgangen til å gi dispensasjon fra utdanningskravet til pedagogisk leder knyttet til person, stilling og barnehage.

Forskriften er på mange måter lik forskriften om dispensasjon fra utdanningskravet til styrer, og det vises til merknadene til denne forskriften. I det følgende vil derfor ikke de enkelte bestemmelser bli omtalt.

Midlertidig dispensasjon for pedagogisk leder kan gis for inntil to år av gangen. Bestemmelsen er en kan-regel som gir kommunen mulighet for å vurdere inntil to års varighet av dispensasjonen. Dette avspeiler at det skal være lettere å få en midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet til pedagogisk leder enn til styrer. Ved utlysingen kan eier gjøre oppmerksom på at søkere uten godkjent utdanning kan komme i betraktning dersom det ikke melder seg søker som oppfyller utdanningskravet.

Det stilles også noe ulike krav ved vurderingen av søknad om varig dispensasjon for pedagogisk leder enn ved vurderingen for styrer. Varig dispensasjon fra utdanningskravet til pedagogisk leder kan gis etter at det har vært gitt midlertidig dispensasjon i to år. Også her er det krav om at det må kunne dokumenteres at stillingen har vært utlyst og at det ikke har meldt seg kvalifisert søker etter to år. Det stilles ikke krav om at det skal «svært gode grunner» til for å innvilge søknaden, men det skal foretas en individuell vurdering av vedkommendes reelle kompetanse.

6. FORSKRIFT OM PEDAGOGISK BEMANNING

§ 1. Norm for pedagogisk bemanning

Det skal være én pedagogisk leder pr. 14-18 barn når barna er over tre år og én pedagogisk leder pr. 7-9 barn når barna er under tre år og barnas daglige oppholdstid er over seks timer. I barnehager der barna har kortere oppholdstid pr. dag, kan barnetallet økes noe pr. pedagogisk leder.

Fylkesmannen kan gi dispensasjon fra denne forskriften.

§ 2. Styrers administrasjonstid

Styrerens administrasjonstid kommer normalt i tillegg til normen for pedagogisk bemanning.

§ 3. Midlertidig dispensasjon

Kommunen kan innvilge midlertidig dispensasjon fra denne forskrift § 1 for inntil to år av gangen når det etter offentlig utlysning ikke melder seg søker som oppfyller utdanningskravet i loven § 17 første ledd. Det skal foretas en konkret vurdering av hvordan barnehagens samlede pedagogiske bemanning best kan nyttes.

Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen.

Merknader til forskriften:

Forskriften angir en kvalitativ norm som skal være med å danne grunnlag for at barnehagen kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet i tråd med barnehagens formål og rammeplanen, jf. loven § 1 første og annet ledd, § 2 og § 17 tredje ledd. Det vises til merknader til loven § 17 tredje ledd om at bemanningen i barnehagen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet.

§ 1:

Bestemmelsen i første ledd fastslår hvor mange barn over eller under tre år som én pedagogisk leder kan ha ansvar for samtidig. Normen gjelder for barnegrupper der den daglige

oppholdstiden er over seks timer. Er den daglige oppholdstiden kortere for flertallet av barna, kan barnetallet økes noe pr. pedagogisk leder, men bør ikke overstige 20 for barn over tre år eller 10 for barn under tre år.

Normen er ikke en norm for gruppestørrelse, det kan organiseres både større og mindre grupper hele eller deler av dagen/uken. Normen skal være oppfylt for barnehagen totalt. Det kan også være barn under og over tre år i samme gruppe. Et barn anses for å være tre år det kalenderåret det fyller tre år. Bakgrunnen for at bestemmelsen setter færre barn pr. pedagogisk leder når barna er under tre år, er at disse barna trenger mer individuell omsorg og støtte enn eldre barn.

Annet ledd gir fylkesmannen kompetanse til å gi dispensasjon fra forskriften i første ledd. Søknad skal fremmes via kommunen. Grunnlag for å innvilge en slik søknad kan for eksempel være at barnehagen har gode ute- og innearealer, god totalbemanning o.a., slik at barnetallet kan økes noe pr. pedagogisk leder. Det skal foretas en konkret vurdering av hvert enkelt tilfelle. Fylkesmannen kan innvilge både midlertidige og varige dispensasjoner etter denne bestemmelsen.

I samsvar med forvaltningslovens bestemmelser kan fylkesmannens vedtak påklages til departementet. Klagen skal fremsettes for fylkesmannen.

§ 2:

Det er stor variasjon i styrers administrative oppgaver. Oppgavene varierer både med barnehagens størrelse og arbeidsfordelingen mellom styrer og eier. I små barnehager er styrerstillingen gjerne kombinert med stillingen som pedagogisk leder. Det er her særlig viktig at eier legger til rette for at styreren har tilstrekkelig tid sammen med barna. Dersom styreren har tidkrevende administrative oppgaver, må det vurderes om den pedagogiske bemanningen må styrkes. For øvrig er styrers administrasjonstid normalt regulert av tariffavtaler.

§ 3:

Bestemmelsens første ledd gir kommunen kompetanse til å innvilge midlertidig dispensasjon fra forskriften § 1 dersom det etter offentlig utlysning ikke melder seg søker som oppfyller utdanningskravet etter loven § 17 første ledd, dvs. førskolelærerutdanning. Denne typen dispensasjon kan benyttes som et alternativ til midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet, jf. forskrift om midlertidig og varig dispensasjon fra utdanningskravet til pedagogisk leder. Dette er med andre ord en annen type dispensasjonsadgang enn adgangen etter § 1 annet ledd. Hensikten med bestemmelsen er å gi barnehageeier mulighet for å vurdere hvordan barnehagens førskolelærere kan nyttes til beste for alle barna i barnehagen når eier, til tross for ulike virkemidler, ikke greier å skaffe et tilstrekkelig antall førskolelærere. Vurderingen bør ha som utgangspunkt at det kan være bedre for barnegruppene om én pedagogisk leder med førskolelærerutdanning har det pedagogiske ansvaret for flere barn/barnegrupper enn at én eller flere barnegrupper skal være uten førskolelærerutdannet leder.

Det er en forutsetning at en slik dispensasjon ikke skal medføre en reduksjon i barnehagens totale bemanning.

Dispensasjonen kan gis for inntil to år, på samme måte som for midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet til pedagogisk leder. Det er ikke anledning til varig dispensasjon for denne ordningen.

Annet ledd bestemmer at klage går til fylkesmannen. Fylkesmannen kan prøve alle sider av vedtaket.

7. FORSKRIFT OM POLITIATTEST I HENHOLD TIL BARNEHAGELOVEN

§ 1. Innledende bestemmelse

Den som skal arbeide i barnehage skal legge frem tilfredsstillende attest fra politiet, se loven § 20 første ledd. Med «tilfredsstillende attest» etter barnehageloven § 20 menes en attest som viser om personen er siktet, tiltalt eller dømt for overtredelser av de bestemmelser i straffeloven som er nevnt i denne forskrift § 3 andre ledd. Tilfredsstillende attest er et vilkår for ansettelse. Attesten skal ikke være eldre enn 3 måneder.

Med «den som skal arbeide i barnehage» menes alt barnehagepersonale som har ulike arbeidsoppgaver i barnehagen, personer som innehar langvarige vikariater, vikarer tilknyttet en mer etablert vikarordning og sivilarbeidere.

Ved godkjenning av privat barnehage skal kommunen påse at det foreligger tilfredsstillende politiattest for eier, der eier selv skal arbeide i eller av andre grunner oppholde seg regelmessig i barnehagen.

§ 2. Virkeområde

Alle godkjente barnehager omfattes av forskriften.

§ 3. Politiattestens innhold

Av politiattesten skal det fremgå om personen er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep mot barn, se loven § 20 første ledd.

Med «seksuelle overgrep mot barn» menes overtredelser av straffeloven §§ 195, 196, 200 annet ledd og 201 bokstav c.

Forelegg, overføring til konfliktråd, påtaleunntatelser og frafalte siktelser og tiltaler skal ikke fremgå av attesten.

§ 4. Fremgangsmåte

Arbeidsgiver skal i utlysningsteksten gjøre søkere oppmerksom på at det vil bli krevd politiattest ved ansettelse, men at denne ikke skal legges ved søknaden. Attest skal kun kreves av den søkeren som tilbys stillingen. Politiattest skal foreligge før arbeidstaker tiltrer stillingen.

For utstedelse av attest gjelder lov 11. juni 1971 nr. 52 om strafferegistrering og forskrift 20. desember 1974 nr. 4 om strafferegistrering, med de unntak og presiseringer som fremgår av § 3 i forskriften her.

§ 5. Behandling av politiattest

Politiattesten skal oppbevares utilgjengelig for uvedkommende, og skal makuleres umiddelbart etter å ha vært benyttet i ansettelsessaken eller til det formålet den er innhentet, jf. forskriften § 4.

§ 6. Taushetsplikt

Den som får kjennskap til opplysninger gjennom en politiattest, plikter å hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til disse. Overtredelse kan straffes etter straffeloven § 121.

§ 7. Følger av ikke tilfredsstillende politiattest

Dersom den som tilbys arbeid i barnehagen ikke kan fremlegge tilfredsstillende politiattest, kan vedkommende ikke arbeide der.

Kommunen kan nekte godkjenning av barnehage, dersom det etter krav om politiattest i medhold av loven § 20 tredje ledd ikke legges frem politiattest eller legges frem en attest som ikke er tilfredsstillende.

Merknader til forskriften:

Forskriften gir regler om hvem som skal levere politiattest, hva den skal inneholde, hvordan man skal gå frem ved innhenting av attest, hvordan attesten skal behandles og følgene av en ikke tilfredsstillende attest.

§ 1:

Bestemmelsen slår fast at ingen kan ansettes i en barnehage uten å ha fremlagt en tilfredsstillende politiattest, jf. merknadene til loven § 20 første ledd. Med politiattest menes attest etter strafferegistreringsloven, jf. merknadene til § 3 nedenfor.

Plikt til å levere attest gjelder alle som skal arbeide i barnehage, uavhengig av stilling, såfremt de er til stede i barnehagens åpningstid. Det gjelder også for personer som innehar langvarige vikariater, vikarer tilknyttet en mer fast ordning og sivilarbeidere.

For at en person kan sies å inneha et langvarig vikariat, må vikariatet være av minst to ukers varighet. For øvrig inntreer plikten til å levere attest også for personer som brukes som «faste» vikarer. Foreldre som unntaksvis trer inn som vikar er normalt ikke å anse som faste vikarer.

Hvorvidt annet personale som kjøkkenpersonale, vaktmestere o.l. omfattes av plikten til å levere politiattest, beror på om den aktuelle personen kan sies å ha sitt daglige virke i barnehagen, og om det er mulighet for å opparbeide seg et tillitsforhold overfor barna.

En trenger ikke å arbeide i barnehagen for å bli avkrevd attest, se lovens ordlyd om å «oppholde seg». I følge merknadene til lovbestemmelsens tredje ledd går det frem at eier av barnehagen, eier av barnehagens lokaler og familiemedlemmer som er hjemme i barnehagens/familiebarnehagens åpningstid kan avkreves attest. Kravet er at det må være opphold av regelmessig karakter over noe tid, og at vedkommende har mulighet til å være i kontakt med barna og opparbeide et tillitsforhold til dem. For å sikre at barnehageeier som selv skal arbeide i barnehagen ikke er «siktet, tiltalt eller dømt» for seksuelle overgrep mot barn, er kommunen som godkjenningsmyndighet gitt kompetanse til å kontrollere dette. Attesten fra barnehageeier skal foreligge før godkjenning gis. Bestemmelsen vil gjelde for alle nyetableringer som skjer etter at loven trer i kraft. At vedkommende barnehageeier allerede har startet/driver flere barnehager, er ikke grunnlag for å slippe å levere attest dersom han/hun skal arbeide i den nye barnehagen. Eier plikter da å levere attest på lik linje med andre som skal arbeide eller oppholde seg i barnehagen.

Attesten skal ikke være eldre enn 3 måneder. Årsaken til dette er at en ønsker å forhindre at noen fremlegger en politiattest uten anmerkninger, til tross for at vedkommende har vært under politietterforskning for overgrep mot barn, og uten at det har kommet til siktelse eller tiltale. På denne måten sikrer man at siktelse og tiltaler frem til tre måneder før det aktuelle tidspunktet kommer med i attesten.

§ 2:

Politiattest skal leveres ved ansettelse i alle typer barnehager, private som offentlige. Attest skal leveres enten det dreier seg om for eksempel en bedriftsbarnehage, familiebarnehage, nattåpen barnehage, ordinær barnehage eller tilbud til 6-åringer i skolens lokaler.

§ 3:

Politiattesten skal inneholde opplysninger om siktelse, tiltale eller dom etter straffeloven §§ 195, 196, 200 annet ledd og 201 bokstav c, såfremt de ikke fører til reaksjoner som nevnt i tredje ledd.

Ved å ta med «siktet» og «tiltalt» har en innført en karantenetid hvor søker ikke kan ansettes. Hensynet til barnas sikkerhet veier tyngre enn hensynet til søker. At noen er «siktet» innebærer at den mistenkte enten er erklært siktet av påtalemyndighet eller at det er besluttet eller gjennomført pågrep m.m. Det er altså ikke nok å være anmeldt. Dersom det er utferdiget tiltale mot noen, vil dette si at påtalemyndigheten vurderer vedkommende som skyldig, og at deres beviser anses tilstrekkelige til å få vedkommende dømt. Det utferdiges da en tiltalebeslutning. Hvis siktelse eller tiltale frafalles, dvs. at saken henlegges, skal ikke forholdet lenger fremgå av politiattesten.

Lov- og forskriftstekst nevner også «dømt for». Dette omfatter saker som har vært oppe for retten, og at vedkommende er funnet skyldig.

Som «seksuelle overgrep mot barn» nevner forskriften overtredelser etter straffeloven § 195, § 196, § 200 annet ledd og 201 bokstav c. Straffeloven § 195 omhandler utuktig omgang med noen under 14 år, dvs. aldersgruppen 0–13 år. Straffeloven § 196 omhandler det samme, men for aldersgruppen 14–15 år. Straffeloven § 200 annet ledd omhandler seksuell handling med barn under 16 år og forledelse av barn under 16 år til å utvise seksuell krenkende eller annen uanstendig adferd. Straffeloven § 201 bokstav c gjelder seksuelt krenkende eller annen uanstendig adferd i ord eller handling i nærvær av eller overfor barn under 16 år.

Hvis påtalemyndigheten har utferdiget et forelegg (gitt bot) og vedkommende har vedtatt denne, vil ikke saken bli brakt inn for retten. Selv om saken er avgjort og vedkommende er straffet for overtredelsen, vil ikke vedkommende bli å regne for «dømt». Ut fra lovens ordlyd skal altså forelegg ikke fremgå av politiattesten. Dette går frem av forskriftens tredje ledd.

Overføring av sak til megling i konfliktråd skal ikke registreres i bøte- eller strafferegisteret, jf. konfliktrådsloven § 17. Et argument for å unnta dette fra attesten, er at en slik overføring så og si aldri vil være aktuell i sedelighetsforbrytelser annet enn for helt unge lovbrøyttere. Noe av det samme gjelder for påtaleunntatelse. Denne reaksjonsformen vil i praksis sjelden bli brukt overfor sedelighetsforbrytere.

Tredje ledd gjør unntak fra strafferegistreringsloven § 6 slik at flere strafferettslige reaksjoner skal fremgå av politiattest etter barnehageloven § 20 enn det som ellers hadde vært tilfelle.

§ 4:

Søkere til stillinger i barnehagen skal gjøres oppmerksom på at attest etter barnehageloven § 20 vil bli krevd av den som tilbys stillingen. Søker skal også gjøres oppmerksom på at attesten ikke skal sendes med søknaden. Det vises til merknadene til § 1 med hensyn til hvem som plikter å fremlegge slik attest.

Man blir i praksis tilbudt en stilling med vilkår om at man fremlegger tilfredsstillende attest. Man har ikke endelig fått stillingen, og kan heller ikke tiltre før attesten er fremlagt og kontrollert av ansettende myndighet. Ansettende myndighet er normalt barnehageeier.

Lov om strafferegistrering og forskrifter om strafferegistrering gjelder også for attest etter barnehageloven § 20, men med de presiseringer som følger av forskriften her. Dette gjelder både med hensyn til hvilke bestemmelser i straffeloven politiattesten skal omhandle og strafferegistreringsforskriften § 6 om tidsbegrensninger for hva som skal tas med i attesten. For attest etter barnehageloven gjelder ingen slik «foreldelse».

§ 5:

Etter at den man ønsker å ansette er blitt tilbudt stillingen, eller før godkjenning av en ny barnehage blir gitt av kommunen, skal vedkommende legge frem en tilfredsstillende politiattest. Attesten skal ikke oppbevares i barnehagen/i kommunen over tid, men skal makuleres umiddelbart etter at den er benyttet til det formålet den er innhentet for. Den skal ikke returneres til søker. Tilbakelevering av attest vil være i strid med strafferegistreringsforskriften § 20 siste ledd. At attesten skal «effektivt makuleres» står også på ordinære politiattester. Begrunnelsen for dette er å forebygge misbruk fra søkers side.

Ansettende myndighet/godkjenningsmyndigheten må sørge for å gjøre påtegning i sine papirer om at tilfredsstillende attest er levert og kontrollert. Påtegningen skal dateres og signeres.

§ 6:

Det er viktig at uvedkommende ikke får adgang til eller kjennskap til opplysninger i politiattesten, jf. § 5. Forskriftens bestemmelse legger opp til en generell plikt til å bevare taushet om opplysninger fra politiattester. Overtredelse kan straffes etter straffeloven § 121. Denne sier blant annet «Den som forsettlig eller grovt uaktsomt krenker taushetsplikt som i henhold til lovbestemmelse eller gyldig instruks følger av hans arbeid for statlig eller kommunalt organ, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder». Forskriften her gjør denne bestemmelsen gjeldende også for private barnehager.

§ 7:

Følgene av at søker ikke kan fremlegge en tilfredsstillende politiattest, er at vedkommende ikke får stillingen. Dette følger blant annet av ordlyden i loven § 20 annet ledd. Begrepet «ikke kan fremlegge tilfredsstillende politiattest» omfatter både de tilfellene der attesten har anmerkninger som faller inn under § 3 og at søker ikke legger frem attest i det hele tatt. Etter § 4 skal attest være fremlagt før vedkommende tiltre stillingen.

Annet ledd gir kommunen hjemmel for å nekte godkjenning av barnehagen på grunn av anmerkninger i politiattesten til eier som selv skal arbeide eller oppholde seg i barnehagen. Dette kan også gjelde politiattest fra eier av barnehagens lokaler eller fra familiemedlemmer som er hjemme i barnehagens/familiebarnehagens åpningstid. Bestemmelsen må ses i sammenheng med loven §§ 8 og 12 om godkjenning og § 14 om familiebarnehager. Det følger av loven § 8 at vedtak om godkjenning kan påklages til fylkesmannen.

8. FORSKRIFT OM RAMMEPLAN FOR BARNEHAGEN

Det vises til rundskriv Q-0903.

Del 5

Vedlegg

1. SÆRLIG OM KLAGERETT VED OPPTAK AV BARN I OFFENTLIGE BARNEHAGER

I offentlige barnehager vil tildeling av plass og avslag på søknad om plass være å regne for et enkeltvedtak. Dette medfører at forvaltningslovens regler gjelder. Private barnehager omfattes i utgangspunktet ikke av forvaltningsloven, med mindre kommunen har stilt vilkår om dette i forbindelse med kommunal støtte, se barnehageloven § 15 fjerde ledd. Det er imidlertid ikke noe til hinder for at private barnehageeiere på eget initiativ følger forvaltningslovens regler ved behandlingen av søknader om opptak i barnehagen.

Forvaltningsloven har regler om opplysnings- og utredningsplikt, veiledningsplikt, inhabilitet, begrunnelse, innsynsrett og klageadgang. For nærmere utdyping av forvaltningsloven henvises til eksisterende litteratur på området. I tillegg til forvaltningslovens bestemmelser gjelder også det uskrevne prinsippet om at det anses for myndighetsmisbruk å ta usaklige hensyn, foreta usaklig og urimelig forskjellsbehandling og fatte vedtak som er sterkt urimelige, urettferdige eller vilkårlige. Disse prinsippene må opptaksmyndigheten ta hensyn til.

Den enkelte barnehage skal i sine vedtekter si noe om opptaksperioden, herunder om barnehagen har løpende opptak eller om det er opptak med søknadsfrist. Videre skal vedtaket bygge på nedfelte prinsipper om hvem som skal gis prioritet fremfor andre. For eksempel kan barn av enslige forsørgere prioriteres foran barn som bor sammen med begge foreldrene, barn fra familier med dårlig økonomi kan prioriteres foran barn fra familier med god økonomi osv. Det er opp til den enkelte kommune/barnehageeier hvilke prinsipper opptaket skal bygge på, jf. loven § 15 tredje ledd e. Barnehagelovens bestemmelse om barn med funksjonshemming og deres rett til prioritert plass går alltid foran andre prinsipper om prioritetsrekkefølge, se loven § 9 og merknadene til denne.

Foreldre som ikke får tildelt barnehageplass til sine barn kan påklage vedtaket. Behandlingen av klagen skjer internt i kommunen og behandles av kommunens klageorgan, jf. forvaltningsloven § 28 annet ledd. Klageinstansens vedtak i klagesaken kan ikke påklages videre, se forvaltningsloven § 28 første ledd.

En klageadgang innebærer en mulighet til å fremføre nye opplysninger i saken og ytterligere presisere tidligere opplysninger som klager mener det ikke er lagt nok vekt på da det første vedtaket ble fattet. Klageinstansen må på bakgrunn av de nye opplysningene i saken vurdere søknaden på nytt og fatte et nytt vedtak. Enkelte vil kunne få medhold i klagen. Barnet får da tilbud om plass eller rangeres lengre frem på en venteliste og tilbys barnehageplass så raskt som mulig.

2. SÆRLIG OM FORELDRENE'S INNSYNSRETT VED OPPTAK I OFFENTLIGE BARNEHAGER

Forvaltningslovens regler gjelder ved opptak i offentlige barnehager. Loven definerer hvem som er en «part» i lovens forstand, jf. § 2 første ledd e, hva som er et «enkeltvedtak», jf. § 2 første ledd b, osv. Videre har forvaltningsloven bestemmelser om partenes adgang til å gjøre seg kjent med en saks dokumenter, jf. § 18 første ledd, og innskrenkninger i denne retten, jf. § 18 annet ledd og § 19.

Til tross for at forvaltningsloven § 18 første ledd stiller opp en hovedregel om at en part har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, vil det for foreldre som søker plass for sitt barn i barnehage særlig være unntaksbestemmelsene i § 19 annet ledd som setter grenser for hvilket innsyn partene har krav på. Denne bestemmelsen fastslår at en part ikke har krav på å gjøre seg kjent med de opplysningene i et dokument som gjelder:

- a) en annen persons helseforhold eller
- b) andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre.

Søknader om opptak i barnehage kan falle innunder et av disse to alternativene, fordi slike søknader ofte inneholder denne typen opplysninger. Justisdepartementet har uttalt at «opplysninger om problemer av helsemessig og sosial art i søknader om barnehageplass i nokså stor utstrekning må kunne unntas fra innsyn med hjemmel i § 19 a og b». Dersom en offentlig opptaksmyndighet avslår anmodning om innsyn, kan parten klage avslaget inn for fylkesmannen.

Ved henvendelse til opptaksmyndigheten om innsyn i sak om opptak, vil det imidlertid alltid kunne gis generelle opplysninger om for eksempel antall søkere, aldersfordelingen på barna, hvordan grupperingene er i forhold til opptakskriteriene og hvor mange barn med funksjonshemming som skal gis prioritert plass.

Til kommunene i Norge

Deres ref.

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)

Dato

Sak nr: 1998-1217

14.12.98

Saksbehandler

Bente Øverli

23 400 608

Kommunale skolefritidsordninger (SFO) og barnehagers kontraktvilkår – markedsføringsloven § 9a

./ Forbrukerombudet (FO) skal føre tilsyn med at de næringsdrivendes markedsføring og avtalevilkår er i samsvar med markedsføringsloven (mfl.) Jeg legger ved en brosjyre som gjør greie for FOs oppgaver og de markedsføringstiltak som er forbudt etter loven.

Mfl. §9a forbyr bruk av urimelige avtalevilkår overfor forbruker. Ved vurderingen av hva som er urimelig, skal det legges vekt på hensynet til balansen mellom partenes rettigheter og plikter, og på hensynet til klarhet i kontraktsforholdet.

Det er som hovedregel stor konkurranse om de plassene som tilbys i kommunale barnehager. Foresatte som får tilbud om kommunal barnehageplass vil ofte være fornøyde med overhodet å motta et slikt tilbud, og aksepterer de vilkår som stilles for i det hele tatt å få plass til sine barn. På grunn av den nære tilknytningen mellom skoletilbud og SFO, må foresatte akseptere de vilkår som stilles. Kontraktene er som oftest ensidig utformet av barnehagen/skolen selv eller av kommunen og foresatte selv vil ha vanskelig for å kunne øve innflytelse på utformingen av kontraktvilkårene.

Som De er kjent med følger det av henholdsvis barnehageloven av 5 mai 1995 § 15 og endringen i grunnskoleloven av 13 juni 1969 nr. 24 § 42 d, at alle barnehager og skolefritidsordninger nå skal ha vedtekter. Det listes opp en rekke forhold i loven som skal fastsettes i vedtektsform. Det nærmere innholdet av vedtektene fastsettes lokalt.

FO har i 1998 innhentet de kommunale barnehage- og SFO kontraktene for Oslo, Bergen, Stavanger og Trondheim i medhold av mfl. § 9a. Barnehagekontraktene er vurdert og det har vist seg at samtlige kontrakter har inneholdt vilkår som har reist spørsmål etter mfl. § 9a. Forhandlingene med de aktuelle kommunene er nå i slutfasen.

FO har ikke realitetsbehandlet SFO kontraktene i påvente av endringene i grunnskoleloven. Loven er som kjent vedtatt, med ikrafttredelsestidspunkt 01.01.99. Jeg har imidlertid gjennomgått kontraktene og registrert at de reiser tilsvarende problemstillinger som de kommunale barnehagekontraktene.

Nedenfor følger en oversikt over forhold som reiser spørsmål etter mfl. § 9a. Jeg anmoder om at de kommunene FO ikke allerede har gjennomført forhandlinger med inkorporerer følgende prinsipper i vedtektene/kontraktene;

1. Oppsigelsesreglene

Det følger av alminnelige kontraktsrettslige prinsipper at det må foreligge et vesentlig mislighold av avtalen for at den kan heves av motparten. Dette medfører at det ikke kan foretas en oppsigelse av avtaleforholdet med mindre det foreligger et vesentlig brudd på kontrakten, jf også pkt. 2 om betalingsmislighold. Det må i denne sammenhengen etableres tilstrekkelige varslingsrutiner for oppsigelsen. Foresatte skal få muligheten til å rette opp det forholdet som forårsaker oppsigelsesvarselet.

Ved gjennomgangen av de innhentede barnehage- og SFO kontrakter har det vist seg at det er vanlig å kontraktsfeste en oppsigelsestid på 1 – 2 mnd. Jeg har imidlertid registrert oppsigelsestider på opp til 6 mnd.

Årsaken til en så lang oppsigelsestid er at barnehagen/skolen prøver å begrense sitt økonomisk tap som følge av oppsigelsen. Vilårene må imidlertid være basert på en rimelig risikoavveining mellom partene. Barnehagen/skolen vil ha en tapsbegrensningsplikt og dersom det opptas nye barn vil det økonomiske tapet begrenses.

For å få en rimelig balanse i kontraktsforholdet bør det normalt ikke være behov for å kontraktsfeste en lenger oppsigelsestid enn 1 mnd. Dersom oppsigelsen skjer i slutten av barnehage/skoleåret vil det kunne være vanskeligere å få inn erstatningsbarn i sommermånedene. Det kan derfor være akseptabelt med en noe lengre oppsigelsestid i denne perioden.

Formkrav

Det blir gjennomgående stilt formkrav ved oppsigelse av plassen. Eksempelvis fremgår det av kontrakten at barnets foresatte kan si opp plassen skriftlig med en måneds varsel.

Jeg er enig i at kontrakter som er inngått skriftlig i utgangspunktet også bør sies opp skriftlig, dette p.g.a. bevishensyn. På den annen side bør ikke skriftlighet være noe absolutt formkrav. Det kan være tilfeller der det er uomtvistet at avtalen er sagt opp på annen måte, og den oppsigende part kan da ikke bli møtt med at han ikke har fulgt spesielle formkrav. Dette gjelder selvfølgelig for begge parter. Bevisbyrden for at oppsigelsen har skjedd hviler imidlertid på den som påstår at han har sagt opp avtalen.

På den bakgrunn bør det fremgå av vilårene at oppsigelse bør skje skriftlig.

Motargumentet om at det i praksis kan oppstå problemer ved muntlig oppsigelse kan løses på følgende måte; Etter at en muntlig oppsigelse er mottatt gis det en skriftlig bekreftelse på at plassen er sagt opp fra en bestemt dato. Bekreftelsen kan inneholde en presisering om at foresatte må ta kontakt innen en angitt frist dersom oppsigelsen ikke skal være gjeldende. Denne fremgangsmåten må i såfall gjenspeiles i vilårene.

2. Særlig om betalingsbetingelsene

Flere kontrakter har vilkår som fastsetter at plassen kan bli oppsagt ved manglende betaling. Som redegjort for ovenfor kan plassen ikke sies opp med mindre det foreligger et vesentlig betalingsmislighold.

Ved betalingsmislighold vil ikke ethvert mislighold anses som vesentlig. Det må foretas en helhetsvurdering hvor momenter som bl a betalingsmisligholdets varighet, beløpets størrelse, om betalingsmislighold har funnet sted tidligere og hvilken sikkerhet kreditor har for fordringen tillegges vekt. Det må også tas hensyn til betydningen av heving av kontrakten for begge parters vedkommende.

Flere kontrakter viser til at det ved for sen betaling ilegges forsinkelsesrenter og purregebyr. Vilklårene fastslår også at kravet vil bli inndrevet gjennom rettslig inkasso ved manglende betaling.

Av hensyn til klarhet i kontraktsforholdet bør vedtektene henvise til de gjeldende lovbestemmelser på området. Jeg viser i denne forbindelse til lov om renter ved forsinket betaling av 17.12.76 nr. 100 samt inkassoloven av 13.05.88 nr. 26 med forskrift fastsatt i ggl. res av 14.07.89.

Forsinkelsesrenten er for tiden 12 % p.a. i forbrukerforhold. For skriftlig purring som er sendt tidligst 14 dager etter kravets forfall, kan det kreves et purregebyr lik 1/10 av rettsgebyret, dvs. ca. kr. 50,-. Før kravet kan inndrives gjennom rettslig inkasso, skal skyldneren varsles om at inkasso vil bli satt i verk dersom ny betalingsfrist oversittes.

3. Sykdom og lignende uforutsette forhold.

Dersom det oppstår hendelser som ikke kan forutses ved kontraktsinngåelse, og som gjør at plassen ikke kan nyttiggjøres over lenger tid, f.eks. plutselig sykdom eller lignende, bør det gis rett til betalingsfritak. Det vil i slike tilfelle kunne stilles krav om fremleggelse av dokumentasjon i form av f.eks. legeerklæring eller lignende.

4. Vilkårsendringer

I enkelte kontrakter er det tatt forbehold om at vilklårene kan endres i løpet av avtaleperioden. Endringer i for eksempel betalingsreglene vil kunne få store konsekvenser for de foresatte som har kalkulert med en gitt utgift pr. mnd. Mitt syn er således at vilklårene i kontraktene, som etter det jeg forstår fornyes hvert år, ikke bør endres i løpet av avtaleperioden. Avtaleperioden er normalt sammenfallende med skoleåret. Eventuelle vilkårsendringer må fremlegges for foresatte ved en eventuell fornyelse av avtalen.

5. Ekstraordinær stenging

Dersom barnehagen eller SFO stenges for eksempel p.g.a. streik, utelukkes barnet fra den avtalte tjeneste som foresatte har betalt for. I tråd med kontraktsrettslige prinsipper vil barnehagen/skolen som hovedregel kunne fritas for erstatningsansvar hvis institusjonen stenges pga streik eller andre forhold utenfor dens kontroll. Foresatte vil i slike situasjoner vil ha andre mangelsbeføyelser i behold, som rett til refusjon/prisavslag.

Til Deres orientering kan nevnes at Bergen kommune gir prisavslag/refusjon tilsvarende den perioden barnehagen har vært stengt. I Trondheim og i Oslo kommune gis refusjon av innbetalt barnehagekontingent ved ekstraordinær stenging av barnehagen utover 3 dager.

Etter mitt syn vil foresatte i utgangspunktet også kunne ha krav på refusjon dersom barnehagen er stengt 3 dager eller mindre. Jeg har imidlertid forståelse for at praktiske og administrative forhold tilsier at det settes en nedre grense for når refusjonsretten kan gjøres gjeldende. Av den grunn er dette spørsmålet ikke fulgt opp videre fra min side.

Foresatte aksepterer ofte en barnehageplass/SFO plass gjennom å undertegne en "bekreftelse" og erklærer samtidig at vedtektene er lest og godtatt. Vedtektene gjøres på den måten til en del av kontrakten. Alternativt er vedtektene i sin helhet blitt inkorporert i kontrakten.

Vedtektene bør etter mitt syn vedlegges. I tillegg bør kontraktsformularet inneholde vilkår om partenes rettigheter og plikter som foresatte særlig bør merke seg; bl a oppsigelsesreglene og betalingsbetingelsene. Kontraktsvilkårene må uansett presenteres samlet overfor de foresatte, slik at det oppnås klarhet i avtaleforholdet og at fremtidige tvister forhindres. Kontraktene bør være utfyllende og inneholde de prinsipper som jeg har pekt på ovenfor.

Dersom De ønsker ytterligere opplysninger er De velkommen til å ta kontakt, gjerne telefonisk.

Med hilsen

Torfinn Bjarkøy
Forbrukerombud

Vedlegg

Gjenpart:
Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Forbrukerrådet

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Kommuner og fylkesmenn

Deres ref

Vår ref
01/00912

Dato
20.02.2001

- 001

**RETNINGSLINJER FOR GODKJENNING AV BARNEHAGER SOM I HOVEDSAK
BASERER SIN VIRKSOMHET PÅ FRILUFTSLIV**

Omfanget av barnehager med hovedvekt på friluftsliv har økt de siste årene. Departementet har mottatt flere henvendelser vedrørende regler for godkjenning av slike barnehager, hovedsakelig knyttet til spørsmål om lokaler.

Vi vil innledningsvis presisere at barnehageloven ikke åpner for unntak fra regelverket i forbindelse med godkjenning og drift av slike barnehager. Slik bestemmelsene i barnehageloven er utformet kan vi heller ikke se at det er behov for å gjøre unntak fra regelverket i forhold til godkjenning og drift av denne type barnehager. På bakgrunn av de henvendelser vi har mottatt ønsker vi imidlertid å klargjøre tolkingen av enkelte bestemmelser i barnehageloven i forhold til barnehager som hovedsakelig baserer sin virksomhet på friluftsliv. jfr de retningslinjer som fremgår nedenfor. Retningslinjene vil bli innarbeidet i Rundskriv Q-0902 *Lov om barnehager* i forbindelse med neste revidering.

For øvrig vil vi kort redegjøre for hva vi legger i betegnelsen "barnehager som hovedsakelig baserer sin virksomhet på friluftsliv", samt referere uttalelsene om slike barnehagetyper i Stortingsmelding nr. 27 (1999-2000) *Barnehage til beste for barn og foreldre*, jfr. Stortingets oppfølging av meldingen, Innst. S nr. 207 (1999-2000).

Barnehager med hovedvekt på friluftsliv

Barnehager med hovedvekt på friluftsliv skiller seg fra de ordinære barnehagene ved at de etter sitt innhold er basert på uteliv og bruk av naturen i større grad enn det som er vanlig. Fokus kan også i større grad være rettet mot miljø og/eller kunnskap om naturen og sanse-motorisk erfaring. Omfanget av slike barnehager har økt de siste årene. Noen av disse barnehagene har ikke lokaler i tradisjonell forstand, men benytter for eksempel skihytte, lavvo eller jordgamme. Andre tilbud er organisert sammen med en vanlig barnehage, slik at grupper av barn skifter på å være utendørs og i barnehagens lokaler. En kartlegging i 1998 viste at barne-

Postadresse
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse
Akersgt. 59

Telefon - sentralbord
22 24 90 90 / 22 24 25 17
Org. nr.:
972 417 793

Familie-, barnehage og
likestillingsavdelingen
Telefaks:
22 24 27 18

Saksbehandler
Carina Eidsvåg
22 24 25 77

hager som i hovedsak baserer sin virksomhet på friluftsliv gjennomgående hadde en tettere bemanning i forhold til antall barn enn vanlige barnehager, og at tilbudet stort sett var rettet mot barn over 3 år.

Stortingsmelding nr. 27 (1999-2000) Barnehage til beste for barn og foreldre

I Stortingsmelding nr. 27 (1999-2000) fremgår det at et mål for sektoren er at den skal være variert, fleksibel og brukervennlig. Regjeringen mener at et barnehagetilbud med variasjoner mht. pedagogisk innhold, livssyn, driftsformer og oppholdstider er en styrke for sektoren sett under ett. Om godkjenning av spesielle barnehagetyper heter det i meldingen:

”Det er nødvendig å vurdere føresegnene i lova om godkjenning opp mot den praksisen ein har for godkjenning av slike særskilde barnehagetypar. Av moglege løysingar i framtida kan ein tenkje seg at opne barnehagar og naturbarnehagar utan vanlege lokale skal kunne godkjennast på visse vilkår. Godkjenninga kan eventuelt regulerast ved eigne forskrifter for særskilde barnehagetypar...”

I oppfølgingen av meldingen Innst. S nr. 207 (1999-2000) slutter komiteen seg til ovennevnte. Det heter blant annet:

”Fleirtalet er oppteken av at det vert lagt til rette for alternative barnehagar, og at krav til arealet kan tilpassast desse barnehagane spesielt”.

Departementet er i utgangspunktet positiv til pedagogiske tilbud som i hovedsak baserer sin drift på opphold ute i naturen, forutsatt at det tas hensyn til sikkerhet og kvalitet i tilbudet, jfr. kravene som stilles i barnehageloven og annet regelverk, herunder forskriften om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v, gitt av Sosial- og helsedepartementet 1. desember 1995 med hjemmel i kommunehelstjenesteloven og tobakkskadeloven.

På bakgrunn av de krav departementet mener må være oppfylt for godkjenning av barnehager som i hovedsak baserer sin virksomhet på friluftsliv, har vi ikke funnet grunnlag for å gjøre unntak fra barnehageloven, eller sett behovet for å utarbeide egne forskrifter for denne barnehagetypen. Nedenfor følger nærmere retningslinjer for godkjenning av barnehager som hovedsaklig baserer sin virksomhet på friluftsliv:

Barnehageloven § 12 Godkjenning, jfr. § 3 Barnehagens utforming

I henhold til bhl. § 12 har virksomheter som tilfredsstillende gjeldende krav til barnehage rett til godkjenning. Det følger av barnehageloven § 12 jfr. § 3 at det stilles visse krav til lokaler og uteområder for godkjenning av barnehager. Bhl. § 3 bestemmer at:

” barnehagen skal ha lokaler og uteområde som er egnet for formålet ut fra hensynet til barnas alder og oppholdstid. Barna skal ha mulighet for varierte aktiviteter i trygge omgivelser. Uteområdet skal normalt ligge i umiddelbar tilknytning til barnehagens lokaler”.

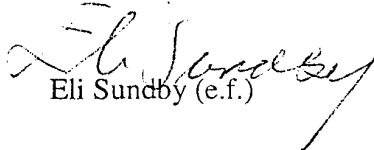
Det er ikke gitt detaljerte regler verken for areal eller hvordan lokale og uteområde skal være utformet, men barnehagen må ha tilfredsstillende lokaler og uteområde for *alle* barna som er tilknyttet barnehagen. Hva som er *tilfredsstillende lokaler* vil bero på et skjønn. Det er kommunen som godkjenningsmyndighet som fastsetter barnas leke- og oppholdsareal i barneha-

gen. Som rettleddning for eieren har Barne- og familiedepartementet gitt en veiledende norm for leke- og oppholdsarealet per barn. Normen er 4 kvm netto leke- og oppholdsareal per barn over 3 år og om lag en tredjedel mer for barn under 3 år. Normen må oppfattes som en minimumsstandard for å sikre at arealutnytingen ikke blir sterkere enn det som kan regnes som forsvarlig.

Barnehager som hovedsakelig baserer sin virksomhet på friluftsliv må ha tilgang til lokaler av likeverdig kvalitet som ordinære barnehager, og slik at det er forsvarlig å huse alle barna samtidig ved behov, for eksempel ved ugunstige værforhold. Dette av hensyn til sikkerhet og kvalitet i tilbudet, herunder behovet for et stabilt barnehagetilbud. Virksomheter som kun baserer seg på lavvoer, jordgammer, grillhytter eller lignende vil således ikke oppfylle kravet til lokaler i barnehageloven § 3. Med hensyn til de ordinære lokalene kan godkjenningmyndigheten etter en konkret vurdering gå *noe* ned på de krav en ellers ville stilt til oppholds- og lekeareal per barn i ordinære barnehager. Godkjenningmyndigheten må her foreta en skjønnsmessig vurdering. Momenter av betydning er kvaliteten på tilleggslokalene (lavvo, grillhytte, m.v.) barnas oppholdstid, alder og bemanning. I tilfeller der en eller flere barnegrupper med tilknytning til samme barnehage skifter mellom å være i en ordinær barnehage og hovedsakelig utendørs, er det et krav at også barna som er utendørs har tilgang til ordinære lokaler.

Avslutningsvis minner vi om at før kommunen fatter vedtak om godkjenning skal vilkår stilt i eller med hjemmel i annen lov være klarlagt, jfr. bhl § 8. Dette innebærer at godkjenningssøknaden behandles etter at andre berørte etater har hatt saken til vurdering og avgitt uttalelse. I tillegg til de vilkår som fremgår av barnehageloven viser vi til at *forskriften om miljørettet helsevern for barnehager og skoler* fastsatt av Sosial- helsedepartementet har forsterket kravene til godkjenning av blant annet barnehager. Forskriften stiller krav til sosiale, miljø- og helsemessige forhold ved virksomheten. *Byggeforskriftene* fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet med hjemmel i plan- og bygningsloven regulerer videre utformingen av bygninger og delvis av utemiljøet ved nybygging. Forskriftene omhandler blant annet krav til sikkerhet, adkomst og bruksegnethet for funksjonshemmede.

Med hilsen

Eli Sundby (e.f.)

Kirsten G. Eknes

Kopi: Sosial- og helsedepartementet

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Fylkesmennene
Kommunene

Deres ref

Vår ref
01/02949

Dato
.09.01

SPØRSMÅL KNYTTET TIL FORSTÅELEN AV LOV OM BARNEHAGER § 16 OM STYRER

Barne- og familiedepartementet er blitt gjort kjent med at flere bydeler/kommuner har gjennomført eller planlegger å gjennomføre omorganisering av eksisterende barnehager i større enheter, hvor styrerfunksjonen samordnes og i enkelte tilfeller reduseres. I den forbindelse har vi fått flere henvendelser knyttet til barnehagelovens § 16 om styrer og lovforståelsen av begrepene "hver barnehage" og "daglig ledelse". Vi sender derfor ut en redegjørelse med vår tolkning av disse begrepene.

1 Tolkning/merknader til barnehageloven § 16 første ledd

Barnehageloven § 16 første ledd lyder: "Hver barnehage skal ha en styrer som har den daglige ledelsen av virksomheten."

1.1 Begrepet "hver barnehage"

Flere bestemmelser i loven er knyttet opp mot begrepet "barnehagen", eller "hver barnehage", slik at det blir naturlig å se hen til disse bestemmelsene når begrepet "hver barnehage" i barnehageloven § 16 skal tolkes. Relevante bestemmelser i denne sammenhengen er særlig §§ 1 til 4, samt § 14 om familiebarnehager.

Barnehageloven § 1 sier at barnehagen "skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem." Skal man oppnå et nært samarbeid mellom hjem og barnehage bør virksomheten ikke være for stor. Dette tyder på at man med barnehagebegrepet har tenkt seg lokale enheter.

Postadresse
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse
Akersgt. 59

Telefon - sentralbord
22 24 90 90 / 22 24 25 17
Org. nr.:
972 417 793

Familie-, barnehage- og
likestillingsavdelingen
Telefaks:
22 24 27 18

Saksbehandler
Nina Horg Thoresen
22 24 25 77

Barnehageloven § 3 henspeiler, som § 1, på at barnehagen er en bestemt, lokal enhet, fordi det her sies at barnehagen skal ha et uteområde i umiddelbar tilknytning til barnehagens lokaler.

Det går frem av § 4 at "hver barnehage" skal "ha et foreldreråd og samarbeidsutvalg." Foreldrerådet består av alle foreldrene til barna i barnehagen, og dette i seg selv taler for at man her mener en gruppe foreldre tilknyttet en lokal enhet. I motsatt fall blir et foreldreråd svært uoversiktlig og mister noe av sin hensikt, nemlig det å fremme fellesinteressene til foreldrene og bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø. Det samme argument gjør seg gjeldende i forhold til samarbeidsutvalget. Samarbeidsutvalget skal fastsette årsplan for den pedagogiske virksomheten i barnehagen, jf. § 2 fjerde ledd. Utvalget skal blant annet også fremme kontakt mellom barnehagen og lokalmiljøet, jf. forskrift om barnehagens samarbeidsutvalg.

I merknadene til § 14 om familiebarnehager står det at en "familiebarnehage er organisert annerledes enn en ordinær barnehage, fordi de enkelte hjemmene i familiebarnehagen kan ligge i en viss geografisk avstand fra hverandre." Dette er et argument for at en barnehage er en lokal enhet. I motsetning til en familiebarnehage må en ordinær barnehage ha lokaler som ligger i nærheten av hverandre.

Begrepet "hver barnehage" må ut fra en naturlig forståelse av ordlyden og sett i sammenheng med §§ 1 til 4, samt § 14, derfor tolkes som *en lokal enhet som driver pedagogisk virksomhet for barn under opplæringspliktig alder*.

1.2 Begrepet "daglig ledelse"

Når det gjelder tolkning av begrepet "daglig ledelse" vil det være nødvendig å se hen til hvilke oppgaver som er lagt til styrer som leder av virksomheten, fordi dette viser hvilket formål daglig ledelse skal ha.

Styrerens oppgaver er definert i lovens forarbeider, jf. Ot prp nr 68 s. 28 flg.: "Styrer representerer barnehagens eier. Styreren har ansvar for å lede den samlede personalgruppen. Hun/han skal sørge for at det samlede pedagogteamet arbeider på en måte som gir alle barnehagens barn de beste utviklingsmuligheter. Styreren skal sørge for at samarbeidet med barnehagens øvrige personale og andre institusjoner og instanser fungerer bra. Styreren har også ansvar for at rammeplanen og dens intensjoner nedfeller seg både i årsplanen og i barnehagens hverdag."

Uttalelsene i forarbeidene viser at styreren er en sentral person i barnehagens virksomhet. Endel oppgaver som arbeid med budsjett, regnskap og opptak må ikke fysisk utføres i barnehagen, og heller ikke forberedelser til møter, samtaler og pedagogisk planlegging. Andre sider av styreroppgavene er derimot nært knyttet til personalet og de ansattes arbeid med barna. Slike oppgaver gjelder initiativ, tiltak og oppfølging i forbindelser med pedagogisk arbeid/prosjekter og vil være avhengig av

samtale, kontakt, observasjon og tilstedeværelse i barnehagen. Erfaringer, blant annet fra Utviklingsprogrammet for barnehagene, viser at styreren har en svært viktig rolle i utviklings- og endringsarbeid i barnehagen, og slikt arbeid er derfor av stor betydning for å opprettholde og utvikle barnehagens kvalitet. Vi viser her også til målet for departementets kvalitetssatsing "Den gode barnehagen". Det er videre styrerens hovedansvar å legge til rette for et godt og utviklende arbeidsklima/arbeidsmiljø. Styreren må i tillegg være tilgjengelig for foreldre.

Det som er sagt om styrerens oppgaver viser at han/hun bør være mest mulig daglig til stede i barnehagen. Lovens ordlyd, forarbeider og reelle hensyn taler samlet sett for at hver lokale enhet, det vil si hver barnehage (jf. tolkningen av begrepet "hver barnehage" under punkt 1.1) må ha en styrer.

1.3 Samordning av styrerressurser

Etter departementets mening kan barnehageloven § 16 første ledd åpne for en tolkning som gir barnehagen en viss grad av fleksibilitet med hensyn til organisering av daglig ledelse. Det kan i enkelte tilfeller vise seg å være hensiktsmessig at flere barnehager samler sine styrerressurser, for eksempel i et lederteam. Departementet forutsetter at slik samordning ikke fører til reduksjon av styrerressursen for den enkelte barnehage. Reising mellom ulike virksomheter vil kunne gå utover lederoppgavene.

Dersom enkelte barnehager velger å samordne sine styrerressurser, mener departementet at visse vilkår må være oppfylt:

1. Det må være en viss geografisk nærhet mellom de barnehagene som velger samordning av styrerressurser. Det vil si en hensiktsmessig avstand.
2. Styrerteamet skal ha daglig kontakt og oppfølging av hver barnehage.
3. Normen for pedagogisk bemanning skal overholdes. Det vil si at pedagogisk leder(e) ikke skal tas ut av sitt arbeid i barnegruppene for å utføre styreroppgaver.
4. Kommunen må ved godkjenning og tilsyn foreta en totalvurdering om hvorvidt de barnehager som velger å samordne styrerressurser, fortsatt oppfyller kravene som stilles til barnehagedrift i barnehageloven.

1.4 Små virksomheter

Departementet mener at det i enkelte tilfeller kan være positivt at flere små barnehager organiseres som en felles virksomhet med én styrer. Dette må i såfall betraktes som et unntak. Ved vurderingen er det naturlig å legge vekt på barnehagens størrelse etter en eventuell sammenslåing, barnehagenes geografiske plassering i forhold til hverandre og tilgangen til kvalifisert personale. Til illustrasjon kan nevnes at dersom virksomheten blir for stor og /eller dersom virksomhetens ulike deler ligger langt fra hverandre, vil styrer vanskelig kunne utføre de oppgavene han/hun er tillagt etter loven, (jf. punkt 1.2 over). Dersom det er vanskelig å få tak i kvalifisert personale, kan det imidlertid være hensiktsmessig å dele en kvalifisert styrer på flere små barnehager. Dette kan også gi et bredere fagmiljø for barnehagepersonalet totalt sett.

Under enhver omstendighet må kommunen i forbindelse med godkjenning og tilsyn, foreta en totalvurdering av hvorvidt virksomheten oppfyller kravene som stilles til barnehagedrift i barnehageloven. Momentene som er nevnt foran, vil være relevante å legge vekt på i en slik sammenheng.

2 Barnehageloven § 16 tredje ledd

Departementet finner det naturlig å komme med noen kommentarer til barnehageloven § 16 tredje ledd om at rektor kan være styrer for barnehagen.

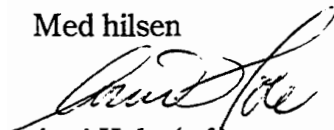
Kommentarene til barnehageloven (§ 16 tredje ledd) peker på at denne ordningen er særlig aktuell for *mindre virksomheter*. Videre sier kommentarene til § 5 at fleksible løsninger er vesentlig med den typen bosettinger vi har i Norge. I små samfunn der barnehagebarn og grunnskolebarn tilsammen bare utgjør noen få titalls barn, kan felles ledelse av og felles organer for barnehage og skole være en god løsning. Det er fra departementets side ikke sagt noe ytterligere om hva som legges i definisjonen av "mindre virksomhet" i motsetning til "større virksomheter".

Departementet fraråder løsninger der større skoler og barnehager organiseres som felles enheter. Vi viser i den forbindelse til det som er sagt ovenfor om i punkt 1.2 om daglig ledelse, avsnittene om styrers oppgaver og behovet for tilstedeværelse i virksomheten.

3 Oppsummering

Etter en tolkning av barnehageloven § 16 første ledd er det som hovedregel et krav at hver barnehage, det vil si hver lokale enhet, skal ha en styrer som er den daglige leder av virksomheten. Det åpnes for unntak i særlige tilfeller der små barnehager kan organiseres som en felles virksomhet med én styrer. Kommunen må i slike tilfeller foreta en konkret helhetsvurdering, der en rekke momenter må trekkes inn. Forøvrig ser departementet at det i visse tilfeller kan være hensiktsmessig å samordne styrerressurser. Departementet setter visse vilkår til slike ordninger, og dette skal ikke medføre reduksjon av styrerressursen i den enkelte barnehage. Videre åpner barnehageloven § 16 tredje ledd for at rektor kan være styrer for barnehagen der barnehage og skole er organisert som én virksomhet. Dette er særlig aktuelt for mindre virksomheter.

Med hilsen

Arni Hole (e.f.)

Eli Sundby

Kopi: Sametinget, Norsk Lærerlag, Kommunenes Sentralforbund
Private Barnehagers Landsforbund